

**TARİHİ YAPILARIN İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİYLE
KENT MÜZESİNE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ:
KASTAMONU İLİNDE BULUNAN KENT MÜZESİ
ÖRNEKLERİ**

Bahar Beşevli Saraçoğlu

**2021
YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet MUTLU**

**TARİHİ YAPILARIN İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİYLE KENT MÜZESİNE
DÖNÜŞTÜRÜLMESİ: KASTAMONU İLİNDE BULUNAN KENT MÜZESİ
ÖRNEKLERİ**

Bahar BEŞEVİLİ SARAÇOĞLU

**T.C.
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet MUTLU**

**KARABÜK
Temmuz 2021**

Bahar BEŞEVLİ SARAÇOĞLU tarafından hazırlanan “TARİHİ YAPILARIN İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİYLE KENT MÜZESİNE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ: KASTAMONU İLİNDE BULUNAN KENT MÜZESİ ÖRNEKLERİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet MUTLU

.....

Tez Danışmanı, Mimarlık Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Mimarlık Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 02/07/2021

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Yavuz ARAT (NEÜ)

.....

Üye : Doç. Dr. Ayşen Esra BÖLÜKBAŞI ERTÜRK (KBÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet MUTLU (KBÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Merve TUNA KAYILI (KBÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Beyza ONUR (KBÜ)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

“Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.”

Bahar BEŞEVLİ SARAÇOĞLU

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TARİHİ YAPILARIN İŞLEV DEĞİŞİKLİĞİYLE KENT MÜZESİNE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ: KASTAMONU İLİNDE BULUNAN KENT MÜZESİ ÖRNEKLERİ

Bahar BEŞEVLİ SARAÇOĞLU

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Mimarlık Anabilim Dalı

Tez Danışmanı:

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet MUTLU

Temmuz 2021, 175 sayfa

Savaş, yangın, doğal afetler, bakımsızlık, toplumsal inançlar gibi sebeplerden dolayı tarihi yapıların bir kısmı günümüze ulaşamamış, bir kısmı da atıl, bakımsız ve kaderine terk edilmiş vaziyette yok olmaya yüz tutmuştur. Bu durum da, koruma kavramını gündeme getirmektedir. İlk çağlardan beri söz konusu olan koruma kavramı, ülkemizde ve uluslararası platformlarda da gündeme gelmiş, yapılan çeşitli örgütlenmeler ve anlaşmalarla tarihi yapıların korunarak gelecek nesillere ulaştırılması hedeflenmiştir.

Tarihi yapılarda koruma amaçlı yapılan çeşitli müdahale türleriyle, tarihi yapıların korunarak ömrünün uzatılması sağlanmaktadır. Bu müdahale türlerinden biri olan işlev değişikliğiyle, özgün işlevi günümüz ihtiyaçlarını karşılayamayan tarihi yapılar, kentin ihtiyaçlarını karşılayan farklı işlevli yapılara dönüşmektedir.

Yapının özgünlüğüne zarar vermeden, en az müdahaleyle yapılması gereken bu dönüşümle birlikte söz konusu yapılar, tarihi öneminin yanında çağa uyum sağlayan ve kente hizmet eden mekânlar olarak hayat bulmaktadırlar.

Ülkemizde sayısı her geçen gün artan kent müzelerinde de mekân olarak çoğunlukla tarihi yapılar kullanılmaktadır. Bu tarihi yapılar, geçmişiyile bir yandan yapıldığı dönemden hareketle kentin belleğine şahitlik ederken, diğer taraftan ise geleceğiyle müzeye mekân oluşturarak bir önem ortaya koyar. Tezin ana konusu olan Kastamonu ilindeki mevcut, projelendirilmiş ve yapılması planlanan kent müzelerinde de müze mekânı olarak tarihi yapılar seçilmiştir.

Bu çalışmada ilk olarak koruma kavramı ve tarihi yapıları koruma yöntemleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Daha sonra “kent müzesi” kavramı açıklanmış ve tarihi özellik taşımakla beraber, daha sonra işlev değişikliğine gidilerek kent müzesine dönüştürülen, ülkemizdeki örneklerden bazıları, kısaca incelenmiştir. Tezin ana kurgusunu Kastamonu il sınırlarındaki kent müzeleri oluşturmaktadır. Kastamonu il sınırlarında kent müzesi olarak seçilen tarihi yapıların genel özellikleriyle ilgili bilgiler verilmiş, özgün ve işlev değişikliği yapıldıktan sonraki durumları incelenmiştir. Müze mekânı olarak seçilen yapılarda yeni işleve uyum değerlendirmelerinde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler : Tarihi yapılar, işlev değişikliği, kent müzesi, Kastamonu kent müzeleri.

Bilim Kodu : 80106

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

TRANSFORMING HISTORICAL BUILDINGS INTO A CITY MUSEUM WITH A CHANGE OF FUNCTION: CITY MUSEUMS EXAMPLES IN KASTAMONU PROVINCE

Bahar BEŞEVLİ SARAÇOĞLU

**Karabük University
Institute of Graduate Programs
Department of Architecture**

Thesis Advisor:

Assist. Prof. Dr. Mehmet MUTLU

July 2021, 175 pages

Some of the historical places dont exist today because of wars, fire, natural disasters, religious beliefs of people and not being taken care of. And some of them been left to their destiny because of people didnt restore them well or didnt restore at all. These circumstances caused the born of the idea of protection. Protection has been on peoples attention since the primal ages and been taken care of in our country and other countries. Purpose of it is to make historical places survive for the next generations by doing various kind of cooperations and agreements.

With various types of interventions made for the purpose of protection in historical buildings, it is ensured that the life of historical buildings is preserved and extended. With the change of function, which is one of these intervention types, historical buildings whose original function cannot meet today's needs are transformed into structures with different functions that meet the needs of the city. With this transformation, which should be done with minimal

intervention without harming the originality of the building, these buildings come to life as spaces that adapt to the era and serve the city, besides their historical importance.

Historical buildings are being generally used on city museums, vastly which are increasing in our country day by day. While these historical places reflect the essence of their time being built, they also serve as city museum. Projected and planned historical buildings in Kastamonu are the main topic of this thesis.

In this thesis, informations are given about protection term and protection ways for historical places. Later, the concept of “city museum” was explained and some of the first examples in our country, which were transformed into a city museum by changing their function, were briefly examined. Main topic of this thesis covers the city museums in Kastamonu. These museums have been explained in general and their presence been examined after new changes. Lastly, evaluations been made on the places chosen as museum for about their new adaptation into life.

Key Word : Historical buildings, city museums, change of function, Kastamonu city museums.

Science Code : 80106

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının planlanmasında ve oluşumunda, ilgi ve desteğini esirgemeyen, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet MUTLU'ya, engin bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan ve tez konumu seçmemde büyük katkısı olan hocam Doç. Dr. Ayşen Esra BÖLÜKBAŞI ERTÜRK'e, jüri üyeleri olarak tez çalışmama sağladıkları katkılardan dolayı Doç. Dr. Yavuz ARAT'a, Dr. Öğr. Üyesi Merve TUNA KAYILI'ya ve Dr. Öğr. Üyesi Beyza ONUR hocalarıma sonsuz saygı ile teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamla ilgili ihtiyaç duyduğum verileri benimle paylaşan Kastamonu Kent Tarihi Müzesi Sorumlusu Murat Karasalihoğlu'na, Bayram Yüksel'e, İnebolu Kent Müzesi ve İnebolu Belediyesi çalışanlarına, yerel araştırmacı Dt. Mustafa Sıtkı FAKAZLI'ya, Taşköprü Kent Tarihi Müzesi Müdürü Barış SAĞIROĞLU'na, Tosya Belediyesinde görev alan Onur İPEK'e, Araç Belediyesi Fen İşleri Müdürü Lütfi SAVAŞÇI'ya, diğer belediye çalışanlarına ve Onur TANRIÖVER'e, Kemaliye Belediyesi çalışanlarına, Edirne Kent Müzesi Müdürü Recep SOYUPAK'a, İstiklal Yolu Derneği başkanı İsmail ÇAM'a, Noor AMER'e ve Emre KARAÇOR'a teşekkür ederim.

Bugüne kadar attığım tüm adımlarda bana sonsuz güvenen ve destekleyen, her zaman yanımda olduklarını bildiğim canım annem Hülya BEŞEVLİ'ye, canım babam Yılmaz BEŞEVLİ'ye ve canım kardeşim Buse BEŞEVLİ'ye; her ihtiyaç duyduğumda yardımlarını benden esirgemeyen, bu süreçteki en büyük destekçim olan, hayat arkadaşım Serkan SARAÇOĞLU'na, yüksek lisans eğitimim sırasında hayatımıza katılan, annesine akademik çalışmasında eşlik eden ve mutluluğumuz olan canım oğlum Batuhan SARAÇOĞLU'na; çalışma sürecimde oğlumla şevkiyle ilgilenen ve desteklerini her zaman hissettiğim kayınvalidem Nermin SARAÇOĞLU'na ve kayınpederim Şerafettin SARAÇOĞLU'na sonsuz sevgi ve teşekkürlerimle.

Bu tezi, canım aileme ithaf ediyorum...

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL.....	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
ÇİZELGELER DİZİNİ	xviii
KISALTMALAR	xix
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1. ÇALIŞMANIN AMACI.....	2
1.2. ÇALIŞMANIN KAPSAMI.....	2
1.3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	3
1.4. LİTERATÜR ÖZETİ	5
BÖLÜM 2	7
KORUMA KAVRAMI VE TARİHİ YAPILARI KORUMA YÖNTEMLERİ.....	7
2.1. KORUMA KAVRAMI	7
2.1.1. Ülkemizde Korumaya Yönelik Yasal Düzenlemeler	8
2.1.2. Avrupa’da Korumaya Yönelik Yasal Düzenlemeler.....	10
2.2. TARİHİ YAPILARDA KORUMAYA YÖNELİK MÜDAHALELER.....	13
2.2.1. Sağlamaştırma	13
2.2.2. Bütünleme.....	13
2.2.3. Çağdaş Ek	14

	<u>Sayfa</u>
2.2.4. Yeniden Yapım	14
2.2.5. Temizleme	14
2.2.6. Taşıma.....	15
2.2.7. Yeniden İşlevlendirme (İşlev Değişikliği).....	15
BÖLÜM 3	18
TARİHİ YAPILARIN KENT MÜZESİ OLARAK YENİDEN KULLANIMI	18
3.1. KENT MÜZESİ KAVRAMI	18
3.2. YENİ İŞLEVİ KENT MÜZESİ OLAN TARİHİ YAPI ÖRNEKLERİ.....	24
BÖLÜM 4	37
KASTAMONU İLİNDEKİ TARİHİ YAPILARIN KENT MÜZESİ OLARAK YENİDEN KULLANIMI	37
4.1. KASTAMONU İLİ	37
4.2. KASTAMONU İLİNDE BULUNAN KENT MÜZELERİ.....	39
4.2.1. Mevcut Kent Müzeleri.....	41
4.2.1.1. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi	41
4.2.1.2. İnebolu Kent Müzesi.....	60
4.2.1.3. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi	94
4.2.2. Projelendirilmiş Kent Müzeleri	119
4.2.2.1. Araç Tarihi Kent Müzesi	119
4.2.3. Planlanan Kent Müzeleri	143
4.2.3.1. Tosya Kent Tarihi Müzesi	143
BÖLÜM 5	163
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	163
KAYNAKLAR	169
ÖZGEÇMİŞ	175

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3. 1.	Kemaliye Kent Müzesi Cephe ve iç mekân görselleri.	26
Şekil 3. 2.	Edirne Kent Müzesi (Hafızağa Konağı) iç mekân görselleri.	28
Şekil 3. 3.	Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi'nin cephe görseli, cephe detayı, farklı temalardaki sergileri.	30
Şekil 3. 4.	Bursa Kent Müzesi (Eski Adliye Binası) cephe ve iç mekân görseli...	32
Şekil 3. 5.	Safranbolu Kent Tarihi Müzesi cephe ve iç mekân görselleri.	34
Şekil 3. 6.	Samsun Kent Müzesi cephe ve iç mekân görselleri.	36
Şekil 4. 1.	Paphlagonia yerleşimleri – 1907 Küçük Asya Haritası.....	39
Şekil 4. 2.	Kastamonu'nun ev sahipliği yaptığı medeniyetlerin bir kısmına ait haritalar.....	39
Şekil 4. 3.	Kastamonu Arkeoloji Müzesi.....	40
Şekil 4. 4.	Merkez ilçesinin eski ve günümüzdeki hali.	42
Şekil 4. 5.	Kastamonu Merkez ilçesi konumu.	43
Şekil 4. 6.	Bodrum katı Kastamonu Kent Tarihi Müzesi olan Hükümet Konağı'nın ilçedeki konumu.	45
Şekil 4. 7.	Kastamonu Kent Tarihi Müzesi planı	46
Şekil 4. 8.	Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'nde bulunan mekânlar ve bazı detaylar.	48
Şekil 4. 9.	Kastamonu Kent Tarihi Müzesi 13, 14 ve 15 numaralı mekânların holleri.....	48
Şekil 4. 10.	Kastamonu Hükümet Konağı'nın batı cephesi.....	49
Şekil 4. 11.	Kastamonu Hükümet Konağı'nın kuzey cephesi ve kent tarihi müzesi girişi.....	50
Şekil 4. 12.	Kastamonu Hükümet Konağı'nın güney cephesi.	51
Şekil 4. 13.	Kastamonu Hükümet Konağı'nın doğu cephesi.....	51
Şekil 4. 14.	Kastamonu Hükümet Konağı'nın yıllar içerisindeki fotoğrafları.	52
Şekil 4. 15.	Kastamonu Hükümet Konağı kuzey cephesinin eski ve günümüzdeki hali.	53
Şekil 4. 16.	Kastamonu Hükümet Konağı'nın bodrum katının kent müzesi olmadan önceki planı.	54
Şekil 4. 17.	Kastamonu Hükümet Konağı'nın bodrum katının kısmi olarak kent müzesi olduğu döneme ait kat planı.	54

Sayfa

Şekil 4. 18.	Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'nin 1 numaralı mekânı.	55
Şekil 4. 19.	Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'nin 2 numaralı mekânı.	55
Şekil 4. 20.	Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'nin 2 numaralı mekânın güney duvarı.	56
Şekil 4. 21.	Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'nin 5 numaralı mekânı.	56
Şekil 4. 22.	Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'nin 3 numaralı mekânı.	57
Şekil 4. 23.	Cumhuriyet Meydanı ve Kastamonu Hükümet Konağı.	58
Şekil 4. 24.	Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'ne 1 km ve 2 km mesafe içinde bulunan okullar.	58
Şekil 4. 25.	Kastamonu Kent Tarihi Müzesi ziyaretçi yönelim şeması.	59
Şekil 4. 26.	İnebolu ilçesinin hava fotoğrafları.	62
Şekil 4. 27.	İnebolu ilçesinin konumu.	62
Şekil 4. 28.	İstiklal Yolu ve yürüyüşü.	63
Şekil 4. 29.	Mimar Baronevski tarafından hazırlanan 1885 tarihli kadastral plan ..	64
Şekil 4. 30.	İnebolu Kent Müzesi'nin ilçedeki konumu ..	66
Şekil 4. 31.	İnebolu Kent Tarihi Müzesi'nin konumu.	66
Şekil 4. 32.	İnebolu Kent Müzesi'nin zemin kat planı ..	67
Şekil 4. 33.	İnebolu Kent Müzesi'nin zemin katında bulunan mekânlar.	68
Şekil 4. 34.	İnebolu Kent Müzesi'nin zemin katında bulunan revak dizisinin sergi alanı olarak kullanımı.	69
Şekil 4. 35.	İnebolu Kent Müzesi'nin birinci kat planı ..	70
Şekil 4. 36.	İnebolu Kent Müzesi'nin birinci katında bulunan mekânlar.	70
Şekil 4. 37.	İnebolu Kent Müzesi'nin ikinci kat planı ..	71
Şekil 4. 38.	İnebolu Kent Müzesi'nin ikinci katında bulunan mekânlar.	72
Şekil 4. 39.	İnebolu Kent Müzesi.	73
Şekil 4. 40.	İnebolu Kent Müzesi'nde bulunan temsili denk kayığının cepheden ve avludan görünüşleri.	74
Şekil 4. 41.	Kullanımsal farklılıkların doğrama biçimlenmesine etkisi.	74
Şekil 4. 42.	İnebolu Kent Müzesi'nin güneydoğu cephesi.	75
Şekil 4. 43.	Kullanımsal farklılıkların doğrama biçimlenmesine etkisi.	75
Şekil 4. 44.	Eski Belediye Binası ve komşu parselleri.	75
Şekil 4. 45.	Günümüzde İnebolu Kent Müzesi olarak kullanılan, Hamidiye Medresesi olarak inşa edilen ve bir dönem Belediye Binası olarak hizmet veren yapının yıllar içerisindeki fotoğrafları.	77
Şekil 4. 46.	Günümüzde İnebolu Kent Müzesi olarak kullanılan tarihi yapının Cumhuriyet meydanına bakan cephesi.	78

Şekil 4. 47.	Günümüzde İnebolu Kent Müzesi olarak kullanılan tarihi yapının avlusunun yıllar içerisindeki fotoğrafları.	79
Şekil 4. 48.	Zemin kat 3 numaralı mekân.	81
Şekil 4. 49.	Zemin katta sütunların oluşturduğu 4 numaralı hol.	81
Şekil 4. 50.	Birinci kat 1 numaralı holün güneydoğu yönü.	81
Şekil 4. 51.	İkinci kat 1 numaralı holün güneydoğu yönü.	82
Şekil 4. 52.	Zemin kat 3 numaralı mekân.	82
Şekil 4. 53.	Birinci kat 2 numaralı mekân girişi.	82
Şekil 4. 54.	Birinci kat 2 numaralı mekânda bulunan ve kat holüne açılan pencerenin çift taraflı vitrin olarak kullanımı.	83
Şekil 4. 55.	3 ve 4 numaralı mekânlar arası geçiş.	83
Şekil 4. 56.	Niş ve kapının sergi alanı olarak kullanımı.	84
Şekil 4. 57.	İkinci kat 2 numaralı mekân girişi.	84
Şekil 4. 58.	İkinci kat 2 numaralı mekân niş detayları.	84
Şekil 4. 59.	İkinci kat 8 numaralı mekân.	85
Şekil 4. 60.	İkinci katta bulunan 3, 4, 5 ve 6 numaralı mekânlar arası geçiş.	85
Şekil 4. 61.	Kat holünden ikinci kat 6 numaralı mekâna bakış.	86
Şekil 4. 62.	Tarihi binanın önünde yapılan 23 nisan kutlamaları.	86
Şekil 4. 63.	İnebolu ilçesinden başlayan İstiklal Yolu güzergâhı.	87
Şekil 4. 64.	İstiklal Yolu güzergâhı ve ilçede bulunan yönlendirme levhaları.	88
Şekil 4. 65.	Sergi alanı olarak kullanılan müze avlusu.	88
Şekil 4. 66.	İnebolu Kent Müzesi'ne 1 ve 2 km mesafe içinde bulunan okullar.	89
Şekil 4. 67.	İnebolu Kent Müzesi'nin katlara göre ziyaretçi dolaşım şeması.	91
Şekil 4. 68.	Müzedede uygulanan sergileme yöntemlerinden örnekler.	92
Şekil 4. 69.	Sergi alanına ulaşmak için yapılan geçişler.	93
Şekil 4. 70.	Taşköprü ilçesinin eski ve günümüzdeki hali.	95
Şekil 4. 71.	Taşköprü ilçesinin konumu.	95
Şekil 4. 72.	Taşköprü Kent Tarihi Müzesi'nin ilçedeki konumu.	98
Şekil 4. 73.	İlçeye adını veren taş köprüünün eski ve günümüzdeki hali.	98
Şekil 4. 74.	Taşköprü Kent Tarihi Müzesi zemin kat planı.	99
Şekil 4. 75.	Zemin katta bulunan mekânlar.	100
Şekil 4. 76.	Taşköprü Kent Tarihi Müzesi bodrum kat planı.	101
Şekil 4. 77.	Sergi alanlarına açılan kat holü ve wc nin mekânsal ayrımı.	102
Şekil 4. 78.	Bodrum katta bulunan mekânlar.	102

Sayfa

Şekil 4. 79.	Taşköprü Kent Tarihi Müzesi birinci kat planı	103
Şekil 4. 80.	Birinci katta bulunan mekânlar.	104
Şekil 4. 81.	Bodrum kat mazgal penceresinden detaylar.....	106
Şekil 4. 82.	Taşköprü Kent Tarihi Müzesi batı cephesi.....	106
Şekil 4. 83.	Taşköprü Kent Tarihi Müzesi kuzey ve güney cephesi	107
Şekil 4. 84.	Taşköprü Kent Tarihi Müzesi doğu cephesi ve detayları.....	107
Şekil 4. 85.	Taşköprü Kent Tarihi Müzesi bahçe giriş kapısının yeni işlev öncesi ve yeni işlev sonrası.	108
Şekil 4. 86.	Taşköprü Kent Tarihi Müzesi batı cephesi yeni işlev öncesi ve yeni işlev sonrası.	109
Şekil 4. 87.	Taşköprü Kent Tarihi Müzesi çatı taşıyıcı sistemi ve kaplaması.....	110
Şekil 4. 88.	Taşköprü Kent Tarihi Müzesi zemin kat holü yeni işlev öncesi ve yeni işlev sonrası.	111
Şekil 4. 89.	Taşköprü Kent Tarihi Müzesi zemin kat holü yeni işlev öncesi ve yeni işlev sonrası.	111
Şekil 4. 90.	Önceki kullanımında tezgâh bulunan 2 numaralı mekânın yeni işlev öncesi ve yeni işlev sonrası.	112
Şekil 4. 91.	Merdiven sahanlığında bulunan pencerenin yeni işlev öncesi ve yeni işlev sonrası durumu.....	112
Şekil 4. 92.	Birinci kat holüne çıkan merdivenin yeni işlev öncesi ve yeni işlev sonrası durumu.	112
Şekil 4. 93.	Birinci kat kuzey yönündeki odalar, yeni işlev öncesi ve yeni işlev sonrası.....	113
Şekil 4. 94.	Birinci kat 7 numaralı mekânın kuzey duvarı, yeni işlev öncesi ve yeni işlev sonrası.	113
Şekil 4. 95.	Bodrum kat holü yeni işlev öncesi ve yeni işlev sonrası.....	114
Şekil 4. 96.	Bodrum kat 6 numaralı mekânın yeni işlev öncesi ve yeni işlev sonrası durumu.....	114
Şekil 4. 97.	Taşköprü Kent Tarihi Müzesi'ne 1 ve 2 km mesafe içinde bulunan okullar.....	115
Şekil 4. 98.	Taşköprü Kent Tarihi Müzesi'nin katlara göre ziyaretçi dolaşım şeması	116
Şekil 4. 99.	Müzedede uygulana sergileme yöntemleri.....	118
Şekil 4. 100.	Taşköprü Kent Tarihi Müzesi bahçesi.	119
Şekil 4. 101.	Araç ilçesinin eski hali (Kasatamonu Kent Tarihi Müzesi arşivi) ve günümüzdeki hali	120
Şekil 4. 102.	Araç ilçesinin konumu	121

Sayfa

Şekil 4. 103. Bodrum katı Araç Tarihi Kent Müzesi olarak projelendirilen Eski Hükümet Konağı'nın ilçedeki konumu	123
Şekil 4. 104. Bodrum kata ulaşım.	124
Şekil 4. 105. Araç Tarihi Kent Müzesi planı	124
Şekil 4. 106. Kent müzesi olarak projelendirilen Araç Eski Hükümet Konağı'nın restorasyon sonrası bodrum katında bulunan mekânlar.	125
Şekil 4. 107. Araç Belediye Binası (Eski Hükümet Konağı) genel görünüm.....	127
Şekil 4. 108. Araç Belediye Binası (Eski Hükümet Konağı) kuzey cephesi.	128
Şekil 4. 109. Araç Belediye Binası (Eski Hükümet Konağı) batı ve doğu cephesi.	129
Şekil 4. 110. Araç Belediye Binası (Eski Hükümet Konağı) batı cephesi detayları.	130
Şekil 4. 111. Araç Belediye Binası (Eski Hükümet Konağı) doğu cephesi detayları.	130
Şekil 4. 112. Araç Belediye Binası (Eski Hükümet Konağı) güney cephesi.	131
Şekil 4. 113. Araç Eski Hükümet Konağı ön cephesi restorasyon öncesi ve restorasyon sonrası.	132
Şekil 4. 114. Araç Eski Hükümet Konağı sütunlu girişinin restorasyon öncesi ve restorasyon sonrası.	132
Şekil 4. 115. Araç Eski Hükümet Konağı cephe detayları.....	133
Şekil 4. 116. Araç Eski Hükümet Konağı arka cephe.....	133
Şekil 4. 117. Araç Eski Hükümet Konağı sağ yan cephesi.....	134
Şekil 4. 118. Araç Eski Hükümet Konağı sol yan cephesi.	134
Şekil 4. 119. 1 numaralı kat holünden kuzey yönüne bakış.....	135
Şekil 4. 120. 4 Numaralı mekân.....	135
Şekil 4. 121. 5 Numaralı mekân.....	135
Şekil 4. 122. 6 Numaralı mekân.....	136
Şekil 4. 123. 8 Numaralı mekân.....	136
Şekil 4. 124. 14 Numaralı mekân.....	136
Şekil 4. 125. 9 Numaralı mekân.....	137
Şekil 4. 126. 13 Numaralı mekân.....	137
Şekil 4. 127. 11 Numaralı mekân.....	137
Şekil 4. 128. 15 Numaralı mekân.....	138
Şekil 4. 129. 1 numaralı kat holünden güney yönüne bakış.....	138
Şekil 4. 130. 18 Numaralı mekân kapısı.	138
Şekil 4. 131. Araç Belediye Binası (Eski Hükümet Konağı) çevresi.....	139

Şekil 4. 132. Bodrum katı Araç Tarihi Kent Müzesi olarak projelendirilen yapıya, 500 m ve 1 km mesafe içinde bulunan okullar.....	140
Şekil 4. 133. Eski Hükümet Konağı'nın ana ve bodrum kat doğu cephesi giriş kapısı.	141
Şekil 4. 134. Kent müzesi olarak projelendirilen Taşköprü Eski Hükümet Konağı'nın bodrum katı, ziyaretçi yönelim şeması.	141
Şekil 4. 135. Bodrum kat holü ve giriş kapısı.	142
Şekil 4. 136. Zemin kat merdiven altından ulaşılan bodrum kat merdiveni.	142
Şekil 4. 137. Bodrum kat holü ve 5 numaralı mekân.	143
Şekil 4. 138. Tosya ilçesinin eski hali ve günümüzdeki hali	144
Şekil 4. 139. Tosya ilçesinin konumu	145
Şekil 4. 140. 1943 deprem öncesi ve sonrası	146
Şekil 4. 141. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının ilçedeki konumu	148
Şekil 4. 142. Yapıda bulunan merdivenler	148
Şekil 4. 143. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının restorasyon projesindeki bodrum kat planı.	149
Şekil 4. 144. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının bodrum katında bulunan mekânlar.	149
Şekil 4. 145. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan konağın restorasyon projesindeki zemin kat planı.	150
Şekil 4. 146. Zemin kat 1 numaralı mekân.	151
Şekil 4. 147. Zemin kat 2 numaralı mekân.	151
Şekil 4. 148. Zemin kat 3 ve 4 numaralı mekân.	151
Şekil 4. 149. Zemin kat 5 numaralı mekân.	152
Şekil 4. 150. Zemin kat 6 ve 7 numaralı mekân.	152
Şekil 4. 151. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan konağın restorasyon projesindeki birinci kat planı	153
Şekil 4. 152. Birinci kat 1 numaralı mekân.	153
Şekil 4. 153. Birinci kat 2 numaralı mekân.	153
Şekil 4. 154. Birinci kat 3 numaralı mekân.	154
Şekil 4. 155. Birinci kat 4 numaralı mekân.	154
Şekil 4. 156. Birinci kat 5, 6 ve 7 numaralı mekân.	154
Şekil 4. 157. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının güney cephesi.	156
Şekil 4. 158. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının kuzey cephesi.	156
Şekil 4. 159. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının doğu cephesi.	157

Sayfa

Şekil 4. 160. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının batı cephesi.	157
Şekil 4. 161. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapıya, 1 km ve 2 km mesafe içinde bulunan okullar.....	159
Şekil 4. 162. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapıdan şehre bakış.....	160
Şekil 4. 163. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının ilçe silüetindeki konumu.....	160
Şekil 4. 164. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının cephe görselleri).	161
Şekil 4. 165. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının katlara göre tahmini ziyaretçi dolaşım şeması	162
Şekil 4. 166. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının bahçesi.	162

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge 4. 1. Kastamonu ve çevresine ev sahipliği yapmış topluluklar.	38
Çizelge 4. 2. Kastamonu il sınırları içerisinde bulunan mevcut, projelendirilen ve planlanan kent müzeleri.	41
Çizelge 4. 3. Kastamonu Hükümet Konağı'nın bodrum katındaki işlev değişiklikleri ve mekânların kullanım biçimleri.	54
Çizelge 4. 4. İnebolu Kent Müzesi'nin yeni işlev öncesi ve yeni işlev sonrası mekânsal kullanım şeması.....	80
Çizelge 4. 5. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi özgün işlevi-restorasyon öncesi işlevi-yeni işlevi mekânsal kullanım şeması.	109

KISALTMALAR

ICOMOS	: International Council on Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)
İCOM	: International Council Of Museums (Uluslararası Müzeler Konseyi)
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
CAMOC	: International Committee for the Collections and Activities of Museums of Cities
ÇEKÜL	: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
TKB	: Tarihi Kentler Birliği
APIKAM	: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
EMITT	: East Mediterranean International Tourism and Travel (Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı)
A.B.O.T.A.	: Araç Belediyesi Onur Tanrıöver Arşivi

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Tarihi yapıların bir kısmı, bakımsızlık, ihmal gibi nedenlerle, bir kısmı da savaşlar, yangınlar, doğal afetler, vandalist hareketler, toplumsal inançlar gibi sebeplerden dolayı günümüze ulaşamamıştır. Bu tehlikelerin sonucu olarak, zaman içinde tarihi yapıların korunması bilinci gelişmiş ve buna bağlı olarak koruma kavramı gündeme gelmiştir. Günümüzde, toplumların gelişmişliğini gösteren çok sayıda verinin yanı sıra, toplumun koruma bilincine ne derece sahip olduğu hususu da gelişmişlik göstergelerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Günden güne yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalan kültür varlıkları, bir ülke kültürü olmaktan çok dünya kültürü açısından son derece önemli olduğundan, koruma bilincinin yalnızca bir ülkeye has değil de, tüm dünyada yaygınlık kazanması önem arz etmektedir. Evrensel olan bu mirası sonraki nesillere ulaştırmak, tüm insanlığın ortak sorumluluğudur. Son derece kıymetli olan bu değerlerin devamlılığının sağlanması, ancak üst düzey bir koruma bilinciyle mümkündür. Tarihsel süreç içerisinde koruma kavramı uluslararası platformlarda ve ülkemizde sürekli gündeme gelmiş, çeşitli örgütlenmeler ve yapılan anlaşmalarla ortaya konulan ilkeler çerçevesinde tarihi yapıların korunarak varlıklarını sürdürmesi hedeflenmiştir.

Korumaya yönelik müdahale türlerinden biri olan işlev değişikliğiyle, özgün işlevi günümüzde karşılık bulmayan tarihi yapılar, günümüz ihtiyaçlarını karşılayan mekânlara dönüşmektedir. Yapının özgünlüğüne zarar vermeden, en az müdahaleyle yapılması gereken bu dönüşümle birlikte, söz konusu yapılar tarihi önemlerinin yanında çağın ihtiyaçlarına uygun, insanların hâlen faydalanabildiği yapılar olarak varlıklarını sürdürebilmektedirler. Bununla beraber, bu türden bir dönüşümün olumlu örnekleri olduğu gibi olumsuz örnekleri de olabilmektedir. Bu tür bir sonuçtan kaçınmanın en önemli yolu, mevcut yapının yeni işleve dönüşümünde statik, estetik ve işlevsellik olarak çok iyi analiz edilerek dönüşmesi ve bu bağlamda da farklı

disiplinlerin bir arada ve uyumlu bir şekilde çalışarak bu dönüşüme karar vermesidir. Bu çalışmalar, olumsuz örneklerin azalmasına yarar sağlayacaktır.

İlk olarak 19. yüzyılda Amerika'da görülmeye başlayan kent müzesi anlayışı (Dedehayır ve Değirmenci, 2013), Avrupa'da 19. yüzyılın sonlarında görülmeye başlanmıştır (Albasan, 2020). Ülkemizde ise, 1999 yılında açılan Kemaliye Kent Müzesi ile ilk örneğini vermiştir (Dedehayır ve Değirmenci, 2013; Fidangenç, 2016). Bu örnekle beraber ülkemizde sayısı her geçen gün artan kent müzelerinde mekân olarak yeni inşa edilmiş modern yapıların kullanılmasının yanı sıra, ağırlıklı olarak yenileme de kullanılmaktadır.

Kastamonu il sınırlarında mevcut, projelendirilen ve planlanan kent müzelerinde de mekân olarak tarihi yapılar seçilmiştir. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'ne, Kastamonu Hükümet konağı'nın bodrum katı; İnebolu Kent Müzesi'ne, Hamidiye Medresesi; Taşköprü Kent Tarihi Müzesi'ne, Taşköprü Redif Taburu; Araç Tarihi Kent Müzesi'ne, Araç Hükümet Konağı bodrum katı ve Tosya Kent Tarihi Müzesi'ne de Yunanistan eski başbakanı Markos Vafiadis'in doğduğu ev mekân olarak seçilmiştir.

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI

Bu çalışmada, Kastamonu il sınırları içerisinde bulunan tarihi yapılardan, kent müzesine dönüştürülen, kent müzesi olarak projelendirilen ve kent müzesi yapılması planlanan yapıların işlevsel dönüşümü incelenecektir. Söz konusu tarihi yapıların genel özellikleriyle ilgili bilgiler vermek, özgün ve işlev değişikliği yapıldıktan sonraki durumlarını incelemek ve yeni işleve uyum değerlendirmelerinde bulunmak, çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

1.2. ÇALIŞMANIN KAPSAMI

Bu çalışmada, Kastamonu il sınırları içerisinde bulunup, tarihi yapı özelliği taşımakla beraber, daha sonra işlev değişikliğine gidilerek kent müzesine dönüştürülen, dönüştürülmesi için projelendirilen ve dönüştürülmesi planlanan kent müzeleri ele alınmıştır. Çalışma kapsamında ele alınan beş yapıda, dört farklı özgün işlev

görülmekte ve yaşanan/yaşanacak olan dönüşümde olumlu ve olumsuz yönler bulunmaktadır. Söz konusu yapıların mevcut durumları dahilinde, yeniden işlevlendirilmenin aşamalarıyla ilgili farklı gruplandırmalar söz konusudur. Yapılan araştırmada, Kastamonu il sınırları içinde üç farklı grupta incelenebilecek kent müzesi olduğu görülmüştür. Bunlardan birincisi, mevcut kent müzeleri olup, bu müzeler, işlev değişikliğini tamamlamış, ziyaretçi kabul eden örneklerdir. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi, İnebolu Kent Müzesi ve Taşköprü Kent Tarihi Müzesi bu çerçevede değerlendirilecek olan örneklerdir. Bu örneklerden Kastamonu Kent Tarihi Müzesi, kısa süre önce kapasite ve mekân anlayışı açısından yeniden değerlendirilmek üzere tadilata alınmış olup, çalışmalar hâlen devam etmektedir.

Araç Tarihi Kent Müzesi, il sınırlarında bulunmakla beraber projelendirilmiş, restorasyon çalışmaları tamamlanmış ve fakat henüz müze tefrişi yapılmamış bir örnek olarak çalışma kapsamında ele alınmıştır.

Üçüncü bir grup olarak, planlanan kent müzesi bağlamında Tosta Kent Tarihi Müzesi bu çalışmaya dahil edilmiştir. Bu yapı diğerlerinden farklı olarak, kent müzesi olarak işlevlendirilmesine karar verilmiş olmasına karşın, henüz müze olarak projelendirilmemiştir. Bununla beraber, çalışma konusuyla doğrudan ilişkili olduğu için bu yapı da çalışma kapsamında değerlendirilmiştir.

1.3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada ilk olarak koruma kavramı, korumaya yönelik yasal düzenlemeler, koruma yöntemleri, kent müzesi kavramı, ülkemizdeki ilk kent müzeleri ve Kastamonu ili kent müzeleriyle ilgili literatür taraması yapılmıştır.

Kastamonu ili Merkez, İnebolu, Taşköprü, Araç ve Tosya ilçelerinde bulunan, projelendirilen ve yapılması planlanan kent müzeleri yapılarının yerinde tespiti, analizleri, fotoğraf çekimleri ve diğer belgeleme çalışmaları yapılmış, yetkili birimlerden kent müzesi olan yapıların önceki kullanımlarına ait bilgi, belge, fotoğraf ve projelere ulaşılmıştır.

Hazırlanan tez çalışması, içerik olarak, alan çalışmasına zemin hazırlayan literatür araştırması ve alan çalışması olmak üzere iki kısımdan meydana gelmektedir. Literatür araştırması ve alan çalışması da kendi içinde bölüm başlıklarına ayrılmakta ve toplam beş bölümden oluşmaktadır.

1. Bölüm olan giriş bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi açıklanarak, bu alanda yapılmış olan literatür çalışmalarına yer verilmiştir.

2. Bölümde ilk olarak koruma kavramı açıklanmış, ardından ülkemizde ve Avrupa’da korumaya yönelik gerçekleşen yasal düzenlemelere yer verilmiştir. Daha sonra ise tarihi yapılarda korumaya yönelik müdahale türleri olan sağlamlaştırma, bütünleme, çağdaş ek, yeniden yapım, temizleme, taşıma ve yeniden işlevlendirme (işlev değişikliği) kavramları açıklanmıştır.

3. Bölümde kent müzelerinin, oluşumundan günümüze tarihsel sürecinden bahsedilmiş, kent müzesi kavramı açıklanmış, ülkemizdeki kent müzesi örneklerinden olan ve mekân olarak tarihi yapıların kullanıldığı Kemaliye Kent Müzesi, Edirne Kent Tarihi Müzesi, İzmir Kent Arşivi ve Müzesi, Bursa Kent Müzesi, Safranbolu Kent Tarihi Müzesi ve Samsun Kent Tarihi Müzesi incelenmiştir.

4. Bölüm çalışmanın ana bölümüdür. Bu bölümde incelenen müzeler, mevcut kent müzeleri, projelendirilmiş kent müzeleri ve planlanan kent müzeleri başlıklarında ayrı ayrı ele alınmıştır. Çalışma kapsamında ele alınan kent müzesi örnekleri, öncelikli olarak mevcut kent müzeleri değerlendirilecek şekilde sıralanmış ve bu gruba meydana getiren üç örnek, Kastamonu Kent Tarihi Müzesi, İnebolu Kent Müzesi, Taşköprü Kent Tarihi Müzesi, kent müzesine dönüştürülme tarihlerine göre sıralanmıştır. İkinci grupta, projelendirilme aşaması tamamlanmış olan kent müzeleri değerlendirmeye alınmış olup, bu gruptaki tek örnek olan, Araç Tarihi Kent Müzesi incelenmiştir. Üçüncü grupta ise, henüz projelendirilmesi tamamlanmamış olmakla beraber, Tosya Kent Tarihi Müzesi olarak işlevlendirilmesi düşünülen konut yapısı ele alınarak incelenmiştir. Bu ana başlıklarda toplanan örnekler tanıtılmadan önce, ilk olarak buldukları ilçenin tarihçesi, coğrafi konumu, idari yapısı ve nüfusu, turizmi ve tarihi yapılarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından yapının genel özellikleri olan

yapının tarihçesi, mekânsal ve cephe özellikleri, konumu ve çevresel özellikleri ele alınmıştır. Daha sonra yapıdaki değişimler incelenmiş ve devamında yeni işleve uyum değerlendirilmelerinde bulunulmuştur.

5. Bölüm çalışmanın değerlendirildiği ve bu değerlendirme ile beraber çalışma konusu olan kent müzesi örnekleriyle ilgili kısa önerilerde bulunulan sonuç ve öneriler bölümüdür.

1.4. LİTERATÜR ÖZETİ

Kent müzesi kavramı, ülkemiz için oldukça yeni sayılabilecek bir kavramdır. İlk örneği 1999 yılında Kemaliye Kent Müzesi ile karşımıza çıkan örneklerin sayısı sonrasında hızla artış göstermiştir (Dedehayır ve Değirmenci, 2013; Fidangenç, 2016). Yapılan literatür araştırması sonucunda, çalışma konusu ile ilgili olarak daha önce doğrudan veya dolaylı olarak bağlantılı bir çalışmanın bulunmadığı görülmüştür. Buna ek olarak, kent müzesini ele alan çalışma sayısı da oldukça azdır. Tez kapsamında faydalanılan çalışmalardan bir kısmı aşağıda verilmiştir.

Alban (2020) çalışmasında, kent müzelerinin ortaya çıkış sürecini ele almış, ülkemizdeki gelişiminden bahsetmiş ve Roma-İstanbul kent müzesi örnekleri üzerinde karşılaştırmalar yapmıştır.

Dedehayır (2013) çalışmasında, kent müzeleri ve arşivleriyle ilgili detaylı bilgileri toplam dört bölümde açıklamıştır. İlk olarak kent müzeleri ve arşivlerinin tarihsel süreci, özellikleri ve ülkemizdeki gelişimini ele almıştır. Daha sonra ise bu müzelerin kurulum süreci, aşamalarına göre açıklanmıştır. Üçüncü bölümde, kent müzelerini işletmenin, yönetmenin ve yaşatmanın önemine değinilerek bu konuda yönlendirmeler yapmıştır. Son bölümde ise, küçük ölçekli kentlerde oluşturulacak kent müzelerine yönelik, izlenmesi gereken yollar üzerine tavsiyeler verilmiştir.

Fidangenç (2016) çalışmasında, 2000-2015 yılları arasında oluşturulan 50 kent müzesini bir envanter halinde incelemiştir. Söz konusu müzeleri, sergi içeriklerine ve sergileme yöntemlerine göre ele alarak obje odaklı müzeler, dijital müzeler, yaşayan

müzeler ve kronoloji ve metin odaklı müzeler başlıkları altında kategorize etmiştir. Her bir başlık, örneklendirilerek açıklanmıştır. Obje odaklı müzeler olarak Mudurnu Kent Müzesi ve Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır Kent Müzesi; dijital müzeler olarak Eskişehir Kent Belleği Müzesi; yaşayan müzeler olarak Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi ve kronoloji ve metin odaklı müzeler olarak ise Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi, Bursa Kent Müzesi, Selçuk Efes Kent Belleği Merkezi, Sakıp Sabancı Mardin Kent Müzesi ve Osmaniye Kent Müzesi konu kapsamında ele alınan kent müzesi örnekleridir.

Keskin (2014) çalışmasında, kent müzelerini, kentin geçmişe ait verilerinin toplanarak muhafaza edildiği, kaybolan değerlerin gün yüzüne çıkarılarak sergilendiği ve kentin belleğini oluşturan mekânlar olarak detaylı bir şekilde incelemiştir. Kentin birer bellek mekânı olan kent müzelerinin, kentte yeni bir kimlik ve tarih kazandırma çabasıyla ilişkisi, Diyarbakır Kent Tarihi Müzesi örneğiyle birlikte ele alınmıştır.

Özkan (2011) çalışmasında, kent müzelerini, küreselleşen dünyada yenilikçi ve çağdaş mekânlar olarak değerlendirmiştir. Ülkemizde bulunan kent müzelerinden sekiz adedi incelenerek, Antalya ilinin Demre ilçesine en uygun kent müzesi önerisinde bulunmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, Bursa Kent Müzesi, İzmir Kent Müzesi, Kayseri Kent Müzesi, Edirne Kent Tarihi Müzesi, Mardin Kent Müzesi, Kütahya Kent Tarihi Müzesi, İnegöl Kent Müzesi ve Kumluca Kent Müzesi çalışmada ele alınmıştır.

Silier (2010) çalışmasında, kent müzelerinin dünyadaki ve Türkiye’de ki gelişimini ele almış ve çağdaş kent müzelerinin oluşumuyla ilgili görüşlerde bulunmuştur.

Yalçın (2017) çalışmasında, kentlilik bilincini geliştiren önemli merkezlerden biri olan kent müzelerini, Samsun Kent Müzesi özelinde ele alarak müzeyle ilgili bilgilendirmeler yapmıştır.

Yüceer (2002) çalışmasında, İzmir İtfaiye Binası’nın tarihsel sürecinden kent müzesine dönüştürülen süreci ele almıştır. Yapının çevresel ve mimari özellikleri, restorasyon kararları ve çalışmanın yapıldığı 2002 yılındaki restorasyon uygulama aşamaları hakkında bilgiler aktarmıştır.

BÖLÜM 2

KORUMA KAVRAMI VE TARİHİ YAPILARI KORUMA YÖNTEMLERİ

2.1. KORUMA KAVRAMI

Koruma kelimesi, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü'nde "*Tarih ya da sanat değeri taşıyan yapıların ya da kent parçalarının yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli önlemleri alma.*" şeklinde tanımlanmaktadır (Hasol, 1979).

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu 3. madde, 4. fıkrasında koruma ve korunma kavramı "*... taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.*" şeklinde tanımlanmıştır (İnternet 1).

Venedik Tüzüğü'nün 3. maddesinde, anıtların korunması ve onarılmasındaki amacı, "*...onları bir sanat eseri olduğu kadar, bir tarihi belge olarak da korumaktır.*" şeklinde ifade edilmiştir (İnternet 2).

İlk insanlar sonraki nesillere kendilerinden iz bırakmak amacıyla anıtlar yapmışlardır. Geçmişin gelecekteki izi olan bu anıtların değeri her geçen gün artmıştır. Devamında da koruma kaygısı artmaya başlamıştır. Korunacak eserlerin seçilmesinde genellikle dönemin ekonomik, sosyal, siyasal, dinsel sebepleri ve milli duyguları etkili olmuştur. Koruma davranışı ve yapılan onarımlar farklı dönemlerde çeşitlilik gösterse de özünde eski eserlerin korunması tarihsel sürecin her döneminde gündeme gelmiştir. 18. yüzyılda korumaya yönelik daha fazla çaba sarfedilirken 19. yüzyılda restorasyon ilkeleri belirlemeye başlamış ve restorasyon çalışmaları artmıştır. Korumanın yasal hale gelmesi ise, 20. yüzyılda 2. Dünya Savaşı'ndan sonra gerçekleşmiştir (Dedeşayır, 2010)

2.1.1. Ülkemizde Korumaya Yönelik Yasal Düzenlemeler

Ülkemizde, eski eserlerin korunması ve tahribinin önlenmesi amacıyla yapılan ilk yasal düzenleme, Osmanlı İmparatorluğu döneminde oluşturulmuş olup, 9 Ağustos 1858 tarihli Ceza Kanunnamesi içerisinde konulan bir madde ile getirilmiştir. Bu kanunnamenin 133. maddesinde “*Hayrat-ı şerife ve tezyinat-ı beldeden olan ebniye ve asar-ı mevzuay-ı hedm ve tahrib ve yahut bazı mahallerini kırıp rahnedar...*” edenlerin cezalandırılacağı hükmü bulunmaktadır (Gerçek, 1999).

Âsâr-ı atika nizamnameleri, Osmanlı devletinde, ana hatlarıyla günümüzün Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu karşılığında kullanılmıştır (Çal, 1997). Osmanlı İmparatorluğu’nun tarihi eserlerle ilgili hukuki düzenlemeleri, nizamnameler ile karşıtları arasındaki tartışmaların bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır (Shaw, 2004). Osmanlı Döneminde 1869, 1874, 1884, 1906 tarihli dört adet Asar-ı Atika Nizamnamesi bulunmaktadır (Gerçek, 1999).

13 Şubat 1869 Tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi, kültür varlıklarıyla ilgili ilk yasal düzenlemedir. Osmanlı ülkesinde eski eser araştırması yapmak isteyenlerin izin almadan araştırma yapamayacağı, izin verilen araştırmacıların araştırma sonucu ortaya çıkan eserleri başka ülkeye nakledilemeyeceği ancak talep halinde hükümete satılabileceği, verilen iznin yalnızca toprak altından çıkarılan eserlerde geçerli olduğu; açıkta kalan eski eserlere zarar verilmesi halinde cezalandırılacakları, önemli maddelerden bazılarıdır (Gerçek, 1999). Bu nizamnamede taşınmaz eski eserlere yönelik bir hüküm yoktur (Çal, 1990).

7 Nisan 1874 Tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi’nin giriş bölümünde eski eser kavramının kapsamı hakkında bilgi verilerek, eski eselerin paralar ve taşınması mümkün olmayan eşyalar olarak iki çeşite ayrıldığı belirtilmiştir (Gerçek, 1999). Bu kanunda sadece üç madde taşınmaz eski eserlerle ilgilidir. Nizamnamenin 6. maddesi, bazı eski eser binaların gerektiğinde muhafızlarla korunabileceğine dairdir. Ancak eski eser binanın tanımı yapılmamıştır. 14. maddede mabetler, tekkeler, medreseler, kabirler ve su yollarında kazı yapılamayacağına değinilirken, 35. maddesinde eski eser binaları yıkanların cezalandırılacağı belirtilmiştir. Bu üç madde ile Osmanlı devleti

sınırları içindeki binlerce eski eserin korunabilmesi için yeterli olmamıştır. Geriye kalan bütün maddeler kazıyla ilgilidir (Çal, 1997).

30 Ocak 1884 Tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi, müze müdürü olan Osman Hamdi Bey'in gayretiyle düzenlenmiştir. Bu nizamnamede eski nizamnamede olan eksikler giderilmeye çalışılmış, yabancıların eski eserlere el koymasını engellemeye yönelik adımlar atılmıştır. 1884 yılındaki Nizamname, 1876 yılındaki nizamnamenin aksine tarihi eser kavramını 1. maddesinde¹ açıklamıştır. Avrupa devletlerinin kendilerini mirasçı gösrerek tarihi eserlere hak iddia etmelerini geçersiz kılmış; taşınabilir, taşınamaz tüm tarihi eserlerin Osmanlı Devletine ait olduğu belirtmiştir (Shaw, 2004).

23 Nisan 1906 Tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi, 1884 Nizamnamesinde görülen bazı eksikler üzerine genel esaslara müdahale etmeden bazı ifadeler daha detaylı bir şekilde açıklanmıştır. 1976 yılındaki nizamnamede eski eser tanımı ihtiyaçlara cevap verememiş, 1984 yılındaki nizamnamede ise eski eser kavramı biraz daha detaylandırılmıştır. Evler de eski eser kategorisine alınmıştır. Bütün eski eserleri yürütme işinden Müzeler Umum Müdürlüğü yükümlü olmuştur (Çal, 1997).

Muhafaza-i Abidat Nizamnamesi 31 Temmuz 1912 tarihli, zamanla taşınmaz eski eserlerin korunmasındaki hukukî eksikliğin iyice hissedilmesi sonucunda yürürlüğe sokulmuştur (Çal, 1990). 8 maddeden oluşan (Gerçek, 1999) nizamname, sadece taşınmaz eserlerle ilgili hükümler içermektedir (Dorukan, 2004). Asar-ı Atika Nizamnamesi'nde bulunmayıp Muhafaza-i Abidat Nizamnamesi'nde bulunan korumayla ilgili iki konu vardır. Birincisi hükümet eski eserlerin, kalenin veya surların

¹ Madde 1: Osmanlı İmparatorluğu ülkesini kapsayan sınırlar içerisinde eski milletlerin bırakmış oldukları eserlerin hepsi yani ; altın, gümüş, eski paralar, tarihi bilgileri kapsayan yazılarla işlenmiş levhalar, oyma resim ve nakışlar, taş toprak ve diğer maddelerden yapılmış süs eşyaları, kaplar, silah ve aletler, heykeller, yüzük taşları, tapınak ve saraylar, sirk denilen eski oyun yerleri, tiyatrolar, bendler ve köprüler, su kemerleri, ölülerin ve eşyalarının gömülü olduğu anlaşılacak tepeler, dikili taşlar, halkın faydalanması için yapılmış olan yapılar, resimler, sütunlar ve her nevi yazılı taşlar eski eserlerden sayılır (Gerçek, 1999).

yıkılmasını iserse kurulan bir komisyonun gerekli belgeleme işlemlerini yaparak Maarif Nezareti'ne sunarak nezaretin kararına göre işlem yapılacaktır. Diğer konu ise bu süreç için tanımlanan zaman yoksa ve yapının durumu tehlikeliyse yerel mühendis veya diğer ilgililerin denetiminde eser yıkılarak söz konusu tehlikenin ortadan kaldırılabilecektir (Madran, 1997). Nizamname 1973 yılına kadar yürürlükte kalmıştır (Dorukan, 2004).

Anıtlar Yüksek Kurulu, 1951 yılına Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuştur. Kurul, ülkede korunması gereken mimari ve tarihi anıtların korunması, restorasyonu, bakımı ve onarımlarda uygulanacak ilkeleri saptamak, uygulamaları denetlemek ve ilgili konuda görüş bildirmek üzere kurulmuştur (Ahunbay, 2004).

Eski Eserler Kanunu, eski yasaların ihtiyaçlara cevap verilememesi üzerine yürürlükten kaldırılmalarının ardından 1973 yılında kurulmuştur (Ahunbay, 2004). Bu kanunda "sit" kavramı yer almış, parsel ölçeğinde olan koruma, alan ölçeğine getirilmiştir, beraberinde görev alanı genişleyen kurulun sorumluluğu ve yetkisi artırılmıştır (İnternet 3).

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (KTVKK), tek bir merkezin yurt genelinde korumayı yönetmesinin zorlaşması sebebiyle bu ihtiyacı karşılaması adına 1983 yılında kurulmuştur (İnternet 3). Günümüze kadar olan süreçte bazı maddelerinde değişiklikler olmasına karşın hala yürürlükte olan KTVKK, korumaya yönelik detaylı kararların bulunduğu ana kanundur. Kanunun amacı 1. maddesinde şu şekilde belirtilmiştir (İnternet 1):

"...korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir."

2.1.2. Avrupa'da Korumaya Yönelik Yasal Düzenlemeler

1931 yılında Atina'da düzenlenen *Uluslararası Modern Mimarlar Konferansı*'nda bir araya gelen uzmanlar, restorasyonun temel ilkelerini tespit ederek bunları bir belge

altında toplamış, anıtların korunması için uluslararası bir örgütlenmenin oluşmasını önermiştir (Kuban, 2000).

Carta Del Restaurato (Restorasyon Tüzüğü), Atina Konferansı'ndan kısa bir süre sonra oluşturulmuştur. Benzer içeriklerde olan restorasyon ilkeleri, Carde Del Restaurato ile yasal hale gelmiştir (Ahunbay, 2004). Bu ilkeler doğrultusunda hazırlanmış olan projeler ilgili kurulun iznini almadan uygulanamayacaktır (Kuban, 2000). İşlevlendirme kavramı ilk kez bu tüzükte yer almıştır (Uğursal, 2011).

Atina Sözleşmesi, 1933 yılında yapılmış olup Carta Del Restaurato sözleşmesinin aksini savunmaktadır (Nurlu, 2020). Sözleşme, modern mimarlık öğelerini kentin içine konumlandırırken tarihi yapı ve dokuyu önemsememekte, bakımsız ve hasarlı yapıların yok edilmesini savunmaktadır (Topçubaşı, 2009).

UNESCO kurumu, 1945 yılında 2. Dünya Savaşı'ndan sonra oluşturulmuştur. Üye ülkelerin kültür miraslarını dünya mirası olarak kabul etmesi, kurumun koruma anlamındaki en önemli misyonudur (Nurlu,2020).

Avrupa Kültür Konvansiyonu, 1954 yılında gerçekleşmiştir. Ülkemiz bu anlaşmayı 1957 yılında onaylamıştır (Topçubaşı, 2009). Avrupa Kültür Konvansiyonu, Atina Sözleşmesi'ndeki fikirleri kabul etmeyen bir sözleşmedir (Nurlu, 2020). Sözleşmede, anlaşmalı ülkelerin kültürel değerlerini de Avrupa'nın ortak miraslarından biri sayarak korunması için tebirler alınması gerektiği belirtilmiştir (Topçubaşı, 2009).

Malraux Yasası, 1962 yılında onaylanmıştır. Fransız Yasası olarak da bilinen yasanın önemi, koruma anlamında prensipler oluşturması, sistemli bir şekilde planlamanın aşamalarını ve araçlarını açıklamasıdır. 1976 yılında finansmanla ilgili eklenen yasayla birlikte, restorasyon ve onarım masraflarına devletin yaptığı mali destekler ve çeşitli teşvikler sonucu koruma alanındaki çalışmalar hız kazanmıştır (Aykaç, 2009).

Venedik Tüzüğü, 1964 yılında kabul edilmiştir. Tüzük, güncel koruma anlayışının özünü oluşturmuş, tarihi yapıların korunması ve restorasyonu ile ilgili milletlerarası ilkeler belirlemiştir. Tüzüğün amacı 3. Maddesinde “*Anıtların korunmasında ve onarılmasındaki amaç, onları bir sanat eseri olduğu kadar, bir tarihi belge olarak da*

korumaktır.” şeklinde belirtilmiştir. Tüzüğün 5. maddesinde, anıtların toplum yararı sağlayacak şekilde kullanımının korunmalarını kolaylaştıracağını, yapının planında veya bezemelerinde değişiklik yapılmaması gerektiği ve bu sınırlara göre yeni işlevin ihtiyaçları doğrultusunda değişikliklerin yapılabileceğinden bahsetmektedir (İnternet 2).

Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS), Venedik Tüzüğü’ne onay veren tüm ülkelerin katılımıyla, 1965 yılında oluşturulmuştur. Bu konseyin amacı ICOMOS’un internet sitesinde “*tarihi anıtlar ve sitlerin korunması ve değerlendirilmesine yönelik ilkeler, teknikler ve siyasetler geliştirmek ve ilgili her türlü araştırmayı desteklemek ve yönlendirmek olan uluslararası bir organizasyondur.*” şeklinde açıklanmıştır (İnternet 4). Konsey, kendi alanında uzmanlaşmış kişilerden oluşan uluslararası bir örgüttür (Ahunbay, 2004).

Amsterdam Bildirgesi, 1974 yılında kabul edilmiştir. Kentsel ve bölgesel planlamanın amaçlarından birinin de mimari miras olduğu belirtilen bildirmede, bütünleşik koruma modeli amaçlanmış, bu koruma modelinde sosyal, ekonomik, yasal ve yönetsel yönlerin gözetilmesi hedeflenmiş ve bu yaklaşımın uygulanması için ihtiyaç olunan araçlar tanımlanmaya çalışılmıştır (Ahunbay, 2004). Bildirmede ayrıca, yapının karakterine saygı göstererek günümüz ihtiyaçlarını karşılayan yeni bir işlev verilebileceği, bu sayede de yapının devamlı kullanımının sağlanabileceğinden bahsedilmektedir.

Granada Konvansiyonu, 1985 yılında gerçekleşmiştir. Sözleşme, korunan yapıların yetkili bir makam tarafından denetlenmesi ve onaylanmasını savunmaktadır (Nurlu, 2020).

ICOMOS Kültürel Rotalar Tüzüğü, 2008 yılında gerçekleşmiştir. Bu tüzük, gelişen teknoloji ve bilimle birlikte koruma anlamında interaktif, dinamik ve akılcı çözümlere yönelmesi gerektiği savunulmaktadır (Nurlu, 2020).

2.2. TARİHİ YAPILARDA KORUMAYA YÖNELİK MÜDAHALELER

Tarihi yapılar, insanlığın çeşitli dönemlerinde farklı amaçlarla inşa edilen, günümüzde insanlık mirası olarak koruyarak sonraki nesillere ulaşmasıyla sorumlu olduğumuz yapılardır (Bayraktar, 2006).

Evrensel nitelikteki bir kültür mirası olan tarihi yapılar, geçmişin gelecekteki tanığı olan birer tarihi belge özelliği de göstermektedir. Tüm canlılar gibi yapıların da bir kullanım ömrü bulunmaktadır. Bu miras geçmişten günümüze nasıl geldiyse, sonraki nesillere ulaştırmak da bizim sorumluluğumuzdadır. Tarihi yapıları koruyarak yaşatmak amacıyla, ihtiyaç halinde yapıyı korumaya yönelik bir takım müdahaleler yapılması gerekebilmektedir. Bu müdahaleler Ahunbay'ın (2004) sınıflandırmasına göre sağlamlaştırma, bütünleme, çağdaş ek, yeniden yapım, temizleme, taşıma ve yeniden işlevlendirmedir.

2.2.1. Sağlamlaştırma

Sağlamlaştırmanın temel amacı, zorunlu olmadıkça özgün malzemenin korunmasıdır (Kuban, 2000). Yapının malzemesinde, taşıyıcı sisteminde ve üzerinde bulunduğu zeminde meydana gelmiş bozulmaları onarmak amacıyla yapılan koruma müdahalesidir (Ahunbay, 2004).

2.2.2. Bütünleme

Ahunbay'ın (2004) tanımına göre bütünleme, bir kısmı hasar görmüş veya yok olmuş yapı ve öğelerin özgün halindeki bütünlüğe ulaşması amacıyla geleneksel veya çağdaş malzeme kullanarak yapılan tamamlama işlemidir. Bütünlemenin yapılması için gerçek yapısal verilere veya belgelere dayandırılması gerekmektedir. Güvenilir verilere dayandırılmadığı takdirde hata yapma olasılığı oldukça fazladır. Özgün kısım ile yeni kısımların ayırt edilebilmesi için doku farklılığı oluşturulması olumlu sonuç verebilmektedir (Ahunbay, 2004).

2.2.3. Çağdaş Ek

Tarihi yapılar yeniden işlevlendirildiğinde veya çağa uyum sağlayarak aktif bir şekilde kullanılması için doğan ihtiyaçlardan dolayı çağdaş bir ek gerekebilmektedir. Mümkün olduğunca ana yapıyı gölgelemeyecek, çevresel ve kütleli uyum içerisinde, çağdaş tasarıma sahip ekler geliştirilmelidir (Ahunbay, 2004). Venedik Tüzüğü'nün 13. maddesinde ek yapımının hangi durumlarda yapılabileceği “*Eklemelere, ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresiyle olan bağıntısına zarar gelmediği durumlarda izin verilebilir.*” şeklinde açıklanmıştır (İnternet 2).

2.2.4. Yeniden Yapım

Özel durumlarda yapılan bu uygulama, elde bulunan belgeler doğrultusunda özgün haline uygun olarak tekrar yapılması işlemidir. Kendinden önceki yapının tarihi dokusuna, özgün malzemesine ve işçiliğine sahip olmayan bu yapı, yalnızca önceki yapının kütle ve mekânlarını biçimsel olarak canlandırmaktadır. Bu sebeple de tarihi değer taşımamaktadır (Ahunbay, 2004).

2.2.5. Temizleme

Yapının tarihi ve estetik değeri olmayan ilavelerden arındırılması işlemidir. Farklı dönemin mimari akımlarını içeren eklerin tarihi değeri olup temizlenmemesi gerekmektedir (Ahunbay, 2004). Bu duruma Venedik Tüzüğü'nün 11. maddesinde şu şekilde yer verilmiştir (İnternet 2).

“Anıta mal edilmiş farklı dönemlerin geçerli katkıları saygı görmelidir; zira onarımın amacı üslup birliği değildir. Bir anıt üst üste çeşitli dönemlerin izlerini taşıyorsa, alttaki dönemleri açığa çıkarmak ancak bazı özel durumlarda yok edilen malzemenin önemi azsa, açığa çıkarılan malzeme büyük tarihi, arkeolojik ya da estetik değer taşıyorsa ve korunma durumu böyle bir davranışı gerekli gösterecek kadar iyi ise haklı çıkarılabilir...”

2.2.6. Taşıma

Doğal afetler, bayındırlık etkinlikleri ve jeolojik yapı tarihi yapının mevcut konumda korunmasını olanaksızlaştırabilir. Bu durumlarda yapının, boyutu, malzemesi ve yapım tekniği göz önünde bulundurularak uygulanacak yöntem seçilir ve yapı uygun bir yere taşınır (Ahunbay, 2004).

2.2.7. Yeniden İşlevlendirme (İşlev Değişikliği)

Özgün işlevini yitirmiş yada özgün işlevi çağın gerekliliklerini karşılayamayan, tarihi değere sahip yapılar, korunmak ve çağa hizmet etmek amacıyla yeniden işlevlendirilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde, uygulanan yeniden işlevlendirilme müdahalelerine bakıldığında, bu anlamdaki ilk adım Topkapı Sarayı'nda gerçekleşmiştir. Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra Topkapı Sarayı onarılmış ve 1924 yılında sarayın bir kısmı müze olarak kullanıma açılmıştır. İşlev değişikliğiyle ilgili diğer bir adım ise Dolmabahçe Sarayı'nda gerçekleşmiştir. Dolmabahçe Sarayı, 1927 yılında halka açılmış ve 1932 yılında, saray bünyesinde bilim-dil-tarih kurultayları ve alfabe çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. İstanbul'un fethinden sonra cami işleviyle kullanılan Ayasofya Kilisesi² ise, 1935 yılında müzeye dönüştürülmüştür (Uğursal, 2011).

Yeni bir yapı yapmak yerine mevcut olanı kullanmakla, atıl halde kalan yada günümüz ihtiyaçlarını karşılamayan yapıların kullanım ömrü uzatılmış olmakta ve sürdürülebilir

² İstanbul'un 1453 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedilmesi ile cami olarak kullanılmaya başlanan Ayasofya Kilisesi, 24.11.1934 tarihli ve 2/1589 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile müzeye dönüştürülmüştür. Müze statüsünün, Danıştay Onuncu Dairesi'nin 02.07.2020 tarihli ve E:2016/16015, K:2020/2595 sayılı kararı ile iptal edilmesi üzerine, 10 Temmuz 2020 tarih ve 2729 sayılı T.C. Cumhurbaşkanlığı kararı ile Ayasofya Camii'nin yönetiminin, 22.06.1965 tarihli ve 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanununun 35'inci maddesi gereğince Diyanet İşleri Başkanlığı'na devredilerek, ibadete açılmasına karar verilmiştir (2729 sayılı T.C. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi).

bir koruma sağlanmış olmasının yanında ekonomik, ekolojik ve kültürel katkı da sağlanmaktadır.

Ahunbay (2004), işlev olarak çağa uyum sağlayamayan yapıların zamanla atıl hale geleceğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Hamam, kervansaray, tekke, manastır gibi farklı yapı türleri ancak özel durumlarda özgün işlevlerini sürdürdüklerinden, bu yapı türlerinin farklı amaçlarla kullanılmaları zorunlu olmaktadır. Konut, otel gibi işlevleri günümüzde de geçerli olan binalar ise bugün yapılan benzerlerinin konfor koşullarını sunmaktan uzak olduklarından, işlevsel olarak eskiyerek standart altı kalmakta, güncelleştirme yapılmadığında, terk edilerek harap olmaktadır. Yeniden işlevlendirme eski binaların yıkımdan kurtarılması için bir araçtır.”

İşlev değişikliğiyle tarihi yapıya büyük zorlamaların söz konusu olacağı durumlarda, yapının müzeye dönüştürülmesi uygun bir çözümdür. Özel mülkiyet olarak el değiştiren hamam, tekke, gibi vakıf yapılarının yeniden işleve uyum sağlaması amacıyla yapılan bazı müdahaleler, yapının özgün elemanlarında hasar oluşturabilmektedir. Yeniden işlevlendirme yapılırken, bu dönüşümde dış görünüşün mümkün olduğunca korunarak gerçekleşmesi arzu edilmektedir. Çeşitli nedenlerle tavan ve döşemesinin yok olduğu ve özgün durumuyla ilgili yeterli bilgi bulunamayan yapılarda yeni bir mekân düzenlemesine gidilebilir. Önemli bir plan ve iç mekâna sahip tarihi yapılarda ise, bu yapıların mekânsal kurgusuna uygun düzenlemeler yapılmalıdır (Ahunbay, 2004).

Venedik Tüzüğü'nün 5. maddesinde, tarihi yapıların işlev değişikliği söz konusu olduğunda göz önünde bulundurulması gereken sınırlamalar şu şekilde belirtilmiştir (İnternet 2):

“Anıtların korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu tür bir kullanma arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı, ya da bezemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir”.

Aydın ve Şahin (2018), tarihi yapılarda işlev değişikliği söz konusu olduğunda dikkat edilmesi gereken hususları şu şekilde belirtmiştir:

“Tarihi yapılara yeni işlev kazandırılırken yapının bulunduğu konum, mekânsal oluşumu, hacim boyutları, yeni işleve uygun olup olmadığı, yeni işleve uygun hale getirilirken özgünlüğünü kaybedip kaybetmeyeceği, yeni işlevin estetik, kültürel ve tarihsel açıdan değere sahip yapının önüne geçip geçmeyeceği konuları dikkate alınmalıdır. İşlev değişikliği yapılmadan önce, müdahalenin sınırları kesin olarak belirlenmeli, verilecek müdahale kararlarında; yapının mimari ve estetik özelliklerini etkileyecek ve değiştirecek, geri dönülmez uygulamalardan kaçınılmalı; tarihi yapının farklı bir işleve cevap verecek niteliği kazanması öncelikler içinde yer almalıdır.”

Tarihi bir yapıda işlev değişikliği yapılırken yapının geriye dönülebilirliğine müdahale edilmemesi, milletlerarası bir kuraldır. Yeni işlevin ihtiyacı doğrultusunda yapılan yeni ekler, daha sonra kaldırılrsa bile yapının bugün olduğu haline dönebileceği göz önünde bulundurularak yapıya zarar vermeden yapılmalıdır (Kuban, 2000). Yapının özgünlüğüne müdahale etmekten kaçınılmasının önemli bir sebebi, tarihi yapıların yapıldığı dönemin izlerini gelecek nesillere aktaran yaşayan bir varlık olarak belge niteliğinde olmalarıdır.

BÖLÜM 3

TARİHİ YAPILARIN KENT MÜZESİ OLARAK YENİDEN KULLANIMI

Restore edilmiş bir yapı, kentsel ve çevresel ölçekte içerik kazandırılmamışsa zamanla çevreden soyutlaşır (Kuban, 2000). Yapıya uygun verilen bir işlevle ise, yapı yeniden hayat bulur.

Ülkemizde yeni bir kavram olan ve sayısı her geçen gün artan kent müzelerinde de mekân olarak genellikle tarihi yapılar kullanılmaktadır. Böylelikle, ziyaretçilerini bir zaman tüneline çıkarmayı ve kentin tüm değerlerini ziyaretçilerine göstermeyi hedefleyen kent müzeleri, canlandırma mekânlardan ziyade; tarihsel dokunun hissedildiği, özgün değerlerin bulunduğu, geçmişin birer şahidi olan canlı bir müze elemanı olarak yeni işlevine hizmet etmektedir.

3.1. KENT MÜZESİ KAVRAMI

İnsanoğlu eski zamanlardan günümüze kadar olan süreç içerisinde unutulmamak adına hep bir mücadele içerisine girmiştir. Gerçek (1999), bu durumun meydana getirdiği kavramları “... unutulmaya karşı verilen bu savaş her türlü tarih yazıcılığını, kütüphaneleri, arşivleri ve müzeleri ortaya çıkarmıştır.” şeklinde ifade etmiş ve ardından müzelerin önemini şu şekilde dile getirmiştir “*Bu savaşın başarıya ulaşmasındaki en büyük paylardan biri, şüphesiz ki müzelerdir. Çünkü müzeler tarihin laboratuvarlarıdır*”.

Grekçe “Mouseion” kelimesinden türeyen müze terimi (Gerçek, 1999), Milletlerarası Müzeler Konseyi (İCOM) Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği'nin 4. maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır (İnternet 5):

“Kültür eserlerini koruyan ve bu eserleri etüd, eğitim ve bedii zevki yükseltme amacıyla toplu halde teşhir eden kamu yararına çalışan, sanata, ilme, sağlığa, teknolojiye ait koleksiyonları bulunan müesseselere müze adı verilir.”

Tarihsel süreç içerisinde dönemin özelliklerine göre şekillenen çoğu şey gibi “müze” kavramı da zaman içerisinde gelişmiş ve çeşitlenmiştir. Yunan kültüründe mouseion, ilk olarak okul niteliğinde kullanılırken daha sonra özenle seçilen eserlerin sergilendiği, aynı zamanda da araştırma ve arşivleme alanı olarak kullanılan bir mekân halini almıştır (Atagök, 2010). MÖ 4. yüzyılda kurulan ve 700 yıl hizmet veren İskenderiye Müzesi, bu anlamda müzeciliğin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Resmi olarak kurumsallaşan ilk müze ise, İngiltere’nin Oxford Üniversitesi’nin içinde bulunan Ashmolean Müzesi’dir. Elias Ashmole adındaki bir koleksiyonerin 1660’lı yıllarda koleksiyonlarını Oxford’a bağışlamasıyla oluşturulan Ashmolean Müzesi, halka açık bir müze olması sebebiyle, ilk müze olarak kabul edilmektedir (Uysal, 2013). Müze halka açık olmasına karşın, eserlerle ilgili her hangi bir bilgi verilmemekte ve yalnızca sergilenen nesnelere dayalı olarak oluşmaktaydı (Özkan, 2011). Müzeler, 16. ve 17. yüzyıllarda saray koleksiyonuna dayalı bir şekilde oluşturulmuştur. 18. yüzyıldan sonra ise saray galerileri de bu anlamda kullanılmaya başlanmıştır (Uysal, 2013). Devlet ve din adamlarının derlediği eserlerden koleksiyonlar oluşturulmuş, diğer taraftan da feth edilen yerlerdeki kıymetli eserler toplanarak farklı kültürlere ait eserlerin sergilendiği ulusal müze kavramının yolu açılmıştır (Atagök, 2010). 1759 yılında Londra’da açılan British Museum, ilk halk müzesi örneklerinden biri olmasına karşın, müze ziyareti için, başvuruda yapılması gerekmektedir. Başvuru sonucu için ziyaretçiler genellikle haftalarca bekletilmekteydi (Özkan, 2011). 1792 yılında açılan Louvre Müzesi, Avrupa’nın ilk ulusal müzesi olmasının yanında (Özkan, 2011), saray müzelerinin ortaya çıkmasında da öncü olmuştur (Uysal, 2013). “Müzeler Çağı” olarak isimlendirilen 19. yüzyılda (Uysal, 2013), Avrupa’nın çoğu kentinde müzeler oluşturulmuştur. Endüstri devrimiyle hız kazanan bilim ve sanayi çalışmaları, ilk olarak bilim ve teknik, ardından da endüstri müzelerinin kurulmasına sebep olmuştur (Özkan, 2011).

19. yüzyılda Avrupa’da ulusal müzeler oluşturulurken, aynı yüzyıl sonlarına doğru Amerika Birleşik Devletleri’nde kent müzeleri oluşmaya başlamıştır. Yeni bulunan Amerika Kıtası’nda, farklı ülkelerden gelen göçmenler, kentler oluşturmuş ve burada

bir arada yaşamaya başlamışlardır. Farklı geçmişe sahip olan kentlileri ortak bir vatandaşlık bilinciyle kenetleyip gelecek nesillere bunu aktarması için bir araç olarak görülmüş ve bu amaçla kent müzeleri ve arşivleri kurulmuştur (Dedehayır ve Değirmenci, 2013). Geçen süreç içerisinde Avrupa’da ulusal kimliğin ön planda olduğu ulusal müzeler oluşturulurken, kent kimliği kavramının oluşmasıyla kent müzeleri kurulmaya başlanmıştır. Avrupa’da ki ilk örnekleri, Fransa ve İngiltere’de görülmüştür. Bu anlamda, Avrupa’da kent müzesinin ilk örnekleri Paris’ de 1880 yılında oluşturulan Carnavalet Müzesi’yen, İngiltere Londra’da ise 1891 yılında oluşturulan Londra Kent Müzesi’dir (Albasan, 2020).

Dünya genelinde müze sayısının her geçen gün artmasıyla beraber, müzeler arasındaki koordinasyonun geliştirilmesi üzerine, 1946 yılında, Uluslar Arası Müzeler Konseyi (ICOM) kurulmuştur (Keskin, 2014). 20. yüzyılda dünyada yaşanan siyasi gelişmeler, iki dünya savaşının sebep olduğu büyük tahribatlar ve yaşanan soğuk savaşlar stresli bir ortam oluşmasına sebep olmuş ve bu stresli dönem müzelerle yumuşatılmaya çalışılmıştır. Müzelerde insan sevgi ve saygısı ön planda tutularak bu bilinci yaymak ve barışsal bir yaşam düşüncesi aşılacak amaçlanmıştır. 1980’li yıllarda başlayan yeni müzecilik anlayışında bu müzeler, toplumsal sevgi, saygı, hoşgörü, eğitim ve iletişimi güçlendiren birer kültür kurumları haline gelmiştir. Müze eserlerinin obje olarak yana dizilerek yalnızca bakıp geçilen nesnelere dönüşmesini eleştiren yeni anlayışta, ziyaretçileri içine alan, odak noktası eşya yerine insan olan, katılımcıların aktif rol aldığı daha dinamik mekânlar oluşturulmuştur (Silier, 2010). Müzecilikteki bu yeni anlayış, kent müzelerinde de etkili olmuştur (İnternet 6). Silier (2010), günümüz kent müzelerinin önceki dönemlerden farkını şu şekilde ifade etmiştir:

“21. yüzyılın kent müzeleri 19. ve hatta 20. yüzyılın kent müzelerinden farklı olarak, artık kentin zenginlerinin eşyaları ile bazı maket ve resimlerin loş ve tenha bir ortamda sergilendiği kurumlar değildir. Hem tarih içinde, hem de farklı kesimler arasında toplumsal tanışmayı sağlayan, karşılıklı saygı ve empatiyi geliştiren, çeşitlilik içinde birliği sağlayan dinamik eğitim, iletişim ve kültür merkezleridir.”

Kent müzelerinde görülen artışla birlikte, ICOM’un 2004 yılında gerçekleşen Seul toplantısında, “Kent Müzeleri Aktiviteleri ve Koleksiyonları İçin Uluslararası Komite” (CAMOC) kurulmuştur. Komitenin amacı, kent müzelerinin kentin geçmişiyle, bugünüyle ve yarınıyla ilgili orijinal metaryelleri derlemesi, koruması ve halka

sunması, böylelikle de kent kimliğini güçlendirmesi ve kentin yararına yapılacak çalışmalara katkı sağlaması ve teşvik etmesidir (Keskin, 2014).

Ülkemize gelindiğinde ise, müzeciliğe ilk adım, 1846 yılında, Sultan Abdülmecid'in talimatıyla Damat Ahmet Fethi Paşa tarafından atılmıştır. Aya İrini Kilisesi'nde kurulan bu müze, mevcut silahlarla derlenmiş bir askeri müzedir. 1876 yılında Askeri Müze ve Arkeoloji Müzesi olarak ayrılan müzeye, 1881 yılında ressam ve arkeolog Osman Hamdi Bey müdür olarak getirilmiştir. Osman Hamdi Bey aynı zamanda, ülkemizde batılı anlamda müzeciliğin oluşmasını sağlayan kişidir (Dedehayır ve Değirmenci, 2013). Müze yalnızca Avrupa ile Osmanlı kültür mirasları arasında ideolojik bir köprü işlevi görmekle kalmamakta, Osman Hamdi'nin yönetiminde bu mirasın fiziksel öğelerinin mülkiyeti için bir çekişme alanı da oluşturmaktadır (Shaw, 2004). Osman Hamdi Bey Asar-ı Atika Nizamnamesi'nde düzenlemeler yapmış ve yurttaki tüm eserlerin İstanbul'a toplanmasını amaçlamıştır. Cumhuriyet sonrası ise çağdaş müzecilik anlayışına göre eserler yerinde değerlendirilmiş ve yurt genelinde müzeler oluşturulmuştur (Dedehayır ve Değirmenci, 2013).

Tepekaya'nın (2018) Madran'dan aktardığına göre, 1930'lu yıllarda oluşturulan Halkevleri ve Köy Enstitülerinin, kültürel ve toplumsal ilerlemeyi benimsediği eğitim misyonu, çağdaş kent müzelerinin benimsediği kentlilik bilinci misyonunun öncüsü niteliğindedir.

Müzeler farklı şekillerde gruplandırılabilirler. Tarih ve Sanat Müzeleri, Etnografya Müzeleri, Arkeoloji Müzeleri, Anıt Müzeler, Özel Müzeler ve Açık Hava Müzeleri, müze türlerinden bazılarıdır. Kent müzeleri, müze türleri içerisinde "özel müzeler" kategorisinde yer almaktadır. Özel müzeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izniyle kurulur ve denetlenir (Dedehayır,2013). Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre, Türkiye'de 09.02.2021 tarihi itibari ile bakanlık denetiminde 293 adet özel müze bulunmaktadır (İnternet 7). Bununla beraber bakanlık denetimine tabi olmayan çok sayıda kent müzesi de mevcuttur.

Ülkemizde kent müzesinin kurulmasında ve yayılmasında, 1990 yılında kurulan Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) ve 2000 yılında kurulan Tarihi Kentler Birliği (TKB) öncülük etmiştir (Fidangenç, 2016). 1999 yılında kent

müzesine yönelik ilk adım Erzincan ilinin Kemaliye ilçesinde atılmıştır. ÇEKÜL gönüllüleri, Belediye ve Kaymakamlığın destekleriyle Kemaliye Kent Müzesi oluşturulmuştur (Dedehayır ve Değirmenci, 2013). İlk kent müzesinin ardından ülkenin farklı yerlerinde kent müzeleri kurulmuştur. Kastamonu (2002), Edirne (2003), Kayseri (2003), İzmir (2004), Bursa (2004), Gümüşhane (2006), Safranbolu (2006), İzmit (2006) ve Beypazarı (2008)'nda oluşturulan kent müzeleri, bu anlamdaki ilk örneklerdendir (Fidangenç, 2016).

Kent müzeleri, kentlileri ortak bir kentli kimliğinde buluşturarak geçmişle gelecek arasında bağ kurmakta ve kurulan bu bağın nesiller arası korunmasında büyük rol oynamaktadır.

ÇEKÜL Vakfı Başkanı Prof. Dr. Metin Sözen, kent ve kentlinin arasındaki bağı şu şekilde ifade etmektedir (Kastamonu Valiliği, 2002):

“Kentlerin yaşamı, yaşayanların bilinci oranında kimlik kazanır. Kurulurken seçilen yerin özel durumundan, olanaklarının zenginliği ve çeşitliliğinden başlayan böyle bir süreçte kentler, kentlilerin kendilerine verdikleri önem oranında gelişir, yaşamı anlamlı kılar. Savaşları-barışları, mutlu-mutsuz günleri birlikte karşılama gücünü onlara veren yaşayan insanların yaşadıkları yere bağlılıklarıdır”

Silier (2010) kent müzelerini aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

“Kent kimliğini ve kentlilik bilincini geliştiren, kentte yaşayan değişik etnik, dinsel, kültürel, toplumsal gruplar arasında karşılıklı anlayış, karşılıklı saygı ve ortak yaşam kültürünü güçlendiren, bir sivil platform oluşturarak kentlilerin kentteki tarih mirasını korumasında aktif bir rol oynayan, kentin sorunlarına çözüm bulma kapasitesini artıran ve demokratik bir biçimde tartışılıp belirlenmiş kentsel gelişme perspektiflerinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunan, kentin bir bütün olarak ve derinliğine tanıtımına yardımcı olan, uzmanlaşmış iletişim, eğitim, koruma ve kültür merkezleri...”

Kent tarihi müzesi, belediye müzesi, kentsel gelişme müzesi gibi farklı isimlerde de kullanılan kent müzeleri (Silier, 2010), kentin geçmişini, kültürünü, geleneklerini, değerlerini bilgi ve belgelerle derleyip koruyan, bunları geçmişten geleceğe aktaran hafıza mekânlarıdır (Keskin, 2014).

Kent müzelerinin, arkeoloji ve etnografi müzelerinden farkı, kent müzesi bünyesinde bulunan etnografik sergi elemanlarının konuşurulmasıdır. Bu yapılamadığında, kent müzesi, durağan bir etnografya müzesi haline dönüşebilmektedir (Dedehayır, 2013). Bir diğer farklılık ise, müze seri elemanlarının belli konularla sınırlandırılmamasıdır. Bu bağlamda, kentin tarihsel sürecinde ulaşılabilen her değer, kent müzesi bünyesinde bulundurulabilmektedir. Dedehayır (2013), kent müzelerinin diğer müzelerden ayrımını şu şekilde örneklendirmiştir:

“Örneğin bir beyefendinin getirdiği bir nal ve çivisi, eğer Kurtuluş Savaşı’nda Afyon cephesinde savaşmış babasının atına ait ise ve arkasında bir döneme ait bir insan hikâyesi barındırıyorsa, müzede yer almaya hak kazanmış demektir. Böylece çivinin ve nalın dile getirdiği tarih ve yaşanmışlık karşısında, altın yaldızlı üniformalar ya da gümüş takıların değeri geride kalır. Kent müzelerinin çabası, tümüyle kent kültüründeki somut ve somut olmayan değerlerle ilgilidir.”

Dedehayır ve Değirmenci (2013), kent müzelerinin kapsamını şu şekilde ifade etmiştir:

“Kent müzesi, kentin tarihsel sürecini, ortaya çıktığı günden başlayarak günümüze kadar yaşanan süreci kapsarken, o kentin insanlarını da içine alan, gündelik hayattaki gelenekleri ve bunların dönüşümünü kapsayan, somut olmayan kültürel mirası yansıtan bir biçimde kurgulanmalıdır. Kentte yaşayan her din, dil, ırk ve kültürel grubun kent tarihindeki yerini ve etkisini kucaklamalı, kentin eski ve yeni sakinleriyle tüm kent nüfusunu ve kentteki bütün toplum kesimlerini temsil etmelidir. Hızla kaybolan konulara öncelik vermeli, yaşayanların anılarını da derlemelidir.”

Silier (2010), kent müzelerinin önemini ve hedefini şu şekilde açıklamıştır:

“Kent müzelerinin kentin daha iyi tanınmasına ve korunmasına yönelik çalışmaları içinde, doğal olarak, doğrudan doğruya kentteki kültürel mirasın korunması özel bir yer tutmaktadır. Yalnız mimari mirasla ve maddi kültürel mirasla sınırlı kalmaması, manevi mirası ve taşınabilir kültür varlıklarını da kapsamaması gereken bu çalışmalarda kent müzeleri, kentin ortak mirasını yok etmeye, yozlaştırmaya karşı sivil bir üs olarak işlev görmeyi hedeflemektedir”

Dedehayır ve Değirmenci (2013), kent müzesinin ziyaretçilerine bıraktığı etkiyi şu şekilde ifade etmiştir:

“Kent müzeleri kentlerin belleğidir, kimliğidir, geçmişidir, sürekliliğidir, yarını kurgularken başvurulacak en değerli kaynaktır. Kentliler kent müzesine girdiklerinde, çok kısa bir zamanda nasıl bir kentte yaşadıklarını görürler; kentin hafızasını geri çağırırlar. Kapıdan giren kişiyle çıkan arasında bir fark oluşur. Kent müzesinden, yaşadığı kentin önemini kavramış, kendinden önce bu kentte yaşamış insanların bıraktığı izlerin değerini fark etmiş, ‘ben de bu kente bir katkıda bulunabilir miyim?’ düşüncesi kazanan insanlar çıkar”

Kent müzeleri, bilgi kirliliğini ortadan kaldırarak güvenilir bir bilgi kaynağı olması açısından da çok önemlidir.

Kent müzeleri, aynı zamanda birer bellek mekânı olmakta ve kuruluşlarından itibaren de bu anlamda faaliyete geçirilmektedir. Bu süreci, üç aşamada formülize etmek mümkündür. İlk aşama, kent içinde bulunan ve tarihi yapı özelliğini gösteren bir yapının Kent Müzesi olmak üzere restore edilmesidir. Yeniden işlevlendirilen yapıda, bir taraftan maddi bir mekân oluşturulurken, diğer taraftan geçmişin restore edilmesini, yeni bir tarih yazımını ve bulunduğu yere kök salmayı sağlamaktadır. İkinci aşama ise, restorasyon süreciyle birlikte, kentle ilgili bilgi, belge, fotoğraf, hatıra... gibi kentle ilgili verilerin toplanmasıdır. Son aşama ise, kent müzesinin oluşumunun tamamlanmasıyla birlikte çeşitli faaliyetler ve yayınlar yaparak bir yandan geçmişi hatırlatırken diğer yandan gelecekle ilgili toplama ve koruma faaliyetlerinin gösterilmesidir (Keskin, 2014).

3.2. YENİ İŞLEVİ KENT MÜZESİ OLAN TARİHİ YAPI ÖRNEKLERİ

Ülkemizde bulunan her coğrafi bölge, bir çok ortak değerlere sahip olmasının yanında, kendine özgü değerlere de sahiptir. Bu değerlerin iller arasında bile farklılıklar oluşturması kuşkusuzdur. Bu bağlamda, kenti kent yapan tüm değerleri ziyaretçiye aktarmayı hedefleyen kent müzelerinin koleksiyonlarında, kentlere göre farklılıklar meydana gelebilmektedir. Bir diğer fark unsuru ise, ağırlıklı olarak tarihi yapıların seçildiği müze mekânlarında oluşmaktadır. Hükümet konağı, medrese, redif taburu binası, konut, kilise, adliye binası, devlet demir yolu lojmanı, itfaiye binası gibi çeşitli işlevdeki yapılar yeniden işlevlendirilerek kent müzesine dönüşmekte ve kentin bellek merkezleri haline gelmektedir.

Ülkemizde kent müzelerinin ilk örnekleri 1990'lı yılların sonuna doğru karşımıza çıkmaktadır. Erzincan ilinin bir ilçesi olan Kemaliye'de, 1999 yılında kurulmuş olan Kemaliye Kent Müzesi (Dedehayır ve Değirmenci, 2013; Fidangenç, 2016), ilk örnek olarak dikkati çekmektedir. Hemen sonrasında ise çok sayıda kent müzesi kurularak, kente hizmet vermeye başlamıştır.

Türkiye'de, yeni işlevi kent müzesi olarak düzenlenmiş olan tarihi yapılara aşağıdaki örnekler verilebilir:

Müze adı	: Kemaliye Kent Müzesi	Müzeleşme tarihi	: 1999
Özgün işlevi	: Surb Kiyork Kilisesi	İnşa tarihi	: 17. yüzyıl

Surb Kiyork Kilisesi, Kemaliye ilçesinde bulunup, günümüze kadar ulaşan tek kilisedir. Ermeni nüfusunun azalmasıyla dini işlevini yitiren kilisenin kuruluş tarihi tam olarak bilinmemesine karşın, bazı belgelerde kilisenin 1691 yılında Markar Çobanyan tarafından, 1706 yılında ise cemaati tarafından tamir edildiği bilgisi bulunmaktadır. Ayrıca, 17. yüzyılda böyle bir yapının bulunduğu dair bilgiler de mevcuttur (Parlakkaya Mimarlık, 2007). 1999 yılında kent müzesine yönelik ilk adım, Surb Kiyork Kilisesi'nin Kemaliye Kent Müzesi olarak kullanılmasıyla atılmıştır (Dedehayır ve Değirmenci, 2013; Fidangenç, 2016). Daha sonra Kemaliye Kültür Merkezi ve Müzesi olarak kullanılan yapı, günümüzde Kemaliye Etnografya Müzesi olarak hizmet vermeye devam etmektedir (Şekil 3.1). Kilise, kısa bir süre kent müzesi olarak işlev görmesine karşın, Türkiye'deki ilk örnek olması bakımından önemlidir.

Kilise, Halılağa mahallesi, 92 ada, 14 parselde bulunmaktadır. Yapı, çatı katıyla birlikte dört kattan oluşmaktadır. Yapının, zemin ve birinci katta olmak üzere iki girişi bulunmaktadır. T şeklinde bir plan tipine sahip yapının, batı cephesine konumlanan dar kısmı Cumhuriyet caddesine, doğu cephesine konumlanan geniş kısmı ise Fırat nehrine cephe vermektedir. Yapının iki girişi de güney cephesindedir. Zemin ve birinci kat taş duvardan oluşturulmuştur. İkinci katın doğu kısmı ahşap, kalan kısımlar taş duvardır. Çatı katı olan üçüncü kat ise tamamen ahşap malzemeden yapılmıştır. İkinci ve üçüncü kattaki ahşap kısımlarda kapalı çıkımlar bulunmaktadır. Batı, kuzey ve güney cephelerinin orta kısımlarına konumlanan, çatı katı dışındaki diğer katları

kapsayan büyük kemerler bulunmaktadır. Yapının doğu kısmı kırma, batı kısmı ise beşik çatı örtülüdür.

Günümüzde, etnografik eserlerin sergilendiği müze, sergi içerikleri ve sergileme tekniklerine göre katagorize edildiğinde obje odaklı bir müzedir (Şekil 3.1).

a) Batı cephesi.

b) Güney Cephesi.

e) İç mekân

f) İç mekân

g) İç mekân

h) İç mekân

Şekil 3. 1. Kemalîye Kent Müzesi Cephe (Parlakkaya Mimarlık) ve iç mekân (Kemalîye Belediyesi arşivi) görselleri.

Müze adı	: Edirne Kent Müzesi	Müzeleşme tarihi	: 2003
Özgün işlevi	: Hafızağa Konağı	İnşa tarihi	: Bilinmiyor

Edirne’de bulunan sivil mimari örneklerinden biri olan Hafızağa Konağı, 20. yüzyılda İttihat ve Terraki Cemiyeti’nin Edirne şubesi olarak kullanılmıştır. Konağın ilk sahibi Hafız Ağa’dır. Geçen süreç içerisinde miras yoluyla el değiştiren yapı, varisleri tarafından 1989 yılında Abdülkadir Akgün’e satılmıştır. 2000 yılında, Edirne Valisi olan Fahri Yücel’in talimatları doğrultusunda, sahibinin de izniyle, konak İl Özel İdaresi tarafından kamulaştırılmıştır. Rölöve, restorasyon ve restitüsyon projeleri Çekül Vakfı tarafından yaptırılan konağın restorasyonu 14 ayda tamamlanmıştır (Edirne Kent Müzesi arşivi). 2002 yılında restorasyonu tamamlanan konak, 2003 yılında Edirne Kent Tarihi Müzesi olarak hizmete açılmıştır. Kent müzesinin açılmasında Edirne eski valisi Fahri Yücel’in büyük katkıları olmuştur. Eski valinin vefatının ardından 17 Mayıs 2005 tarihinde kent müzesinin adı “Vali Fahri Yücel Kent Tarihi Müzesi” olarak değiştirilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı olmaması sebebiyle devamlılık ve sürdürülebilirlik esaslarını sağlayamayan kent müzesi, sonraki dönemlerde kapatılmıştır (Baykan, 2013). Edirne Belediye Meclisi, 3 Eylül 2014 tarihli toplantısında kent belleği müzesi kurulması kararı alınmıştır. Hafızağa Konağı, 2015 yılında Edirne Valiliği tarafından Edirne Belediyesi’ne devredilmiştir. 2017 yılı itibariyle yeniden kent müzesi olan tarihi konak (Şekil 3.2), “Edirne Kent Müzesi” ismiyle faaliyet göstermektedir (Edirne Kent Müzesi arşivi).

Edirne Merkez ilçesi, Babademirtaç mahallesi 262 ada, 6 numaralı parselde bulunan yapı, iç sofalı (karnıyarık) plan tipine sahiptir. Yapıda, kâgir zemin üzerinde iki kat bulunmaktadır. Kent müzesinin Hacı Hasan sokak ve Hastane sokaktan girişi bulunmaktadır. Ana giriş, Hacı Hasan sokakta bulunan bodrum kat kapısından sağlanmaktadır. Aynı sokakta bulunan zemin kat giriş kapısına, tek kollu merdivenle, Hastane sokakta bulunan zemin kat giriş kapısına ise iki kollu merdivenle ulaşılmaktadır. Güney cephesinden tek kollu merdivenle ulaşılan zemin kat kapısı, müze bahçesine açılmaktadır. Geleneksel Türk evi özelliklerine sahip olan konakta açık ve kapalı çıkma bulunmaktadır. Birinci katta, batı cephesi dışındaki diğer üç cephede de kapalı çıkmalar mevcuttur. Birinci kattaki açık çıkma, kuzey

cephesindedir. Zemin ve birinci kat cepheleri ahşap kaplamadır. Yapının kırma çatısı, marsilya kiremitle kaplıdır.

a) Cephe görseli.

b) Cephe görseli.

c) İç mekân.

d) İç mekân.

e) İç mekân.

f) İç mekân.

Şekil 3. 2. Edirne Kent Müzesi (Hafızağa Konağı) iç mekân görselleri (Edirne Kent Müzesi arşivi).

Kent müzesinin bodrum katında kentin gelişimi, coğrafi yapısı, iklimi, faunası, ulaşım tarihi ve ilçeleri; zemin katında tarih şeridi, Osmanlı dönemi, avcılık, doğal afetler, mimari yapıları ve işgalleri; birinci katında ise göçler, demografik yapı, kent ekonomisi, yönetim, spor, sağlık, eğitim, basın tarihi, kültürel yapı, gelenek ve görenekleri, halk kültürü, edebiyatı ve sözlü tarihi hakkında bilgiler verilmektedir (İnternet 8). Edirne Kent Müzesi, sergi içerikleri ve sergileme tekniklerine göre katagorize edildiğinde, kronoloji ve metin odaklı bir müzedir (Şekil 3.2).

Müze adı	: İzmir Kent Arşivi ve Müzesi	Müzeleşme tarihi	: 2004
Özgün işlevi	: İzmir İtfaiye Binası	İnşa tarihi	: 1932

İzmir’de, 1922 yılının eylül ayında çıkan büyük yangın, dört günde 250 hektarlık bir alanın yok olmasına sebep olmuştur. Yangın sonrasında İzmir’i imar eden belediyenin kısıtlı imkânlarına rağmen yaptığı ilk yatırımlardan biri, İzmir İtfaiye Binası’dır. Erken Cumhuriyet Dönemi mimarisinin etkilerini taşıyan yapının mimarı, Mesut Özok’tur. Yapı 1932-2001 yılları arasında kesintisiz bir şekilde itfaiye binası olarak kullanılmıştır. İtfaiye binasının kent arşivi ve müzesi olarak yeniden işlevlendirilmesi için yapılan restorasyon çalışmaları 2002 yılında başlamış ve iki yıl sonra tamamlanmıştır. İzmir Kent Arşivi ve Müzesi, 10 Ocak 2004 tarihinde açılmıştır. Aynı yıl, katkılarından dolayı Eski Belediye Başkanı Ahmet Piriştina’nın isminin de eklenmesine karar verilmiştir. 2004 yılında hizmet vermeye başlayan Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi (APİKAM) halen faaliyetini sürdürmektedir (Şekil 3.3). APİKAM aynı zamanda İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin arşivi olarak kullanılması sebebiyle, kentsel kültür unsuru olmasının yanında resmi bir kurum olarak da hizmet vermektedir (İnternet 9).

İzmir Konak ilçesi, İsmetkaptan mahallesi 1023 ada, 1 numaralı parselde bulunan yapı, L plan tipine sahiptir. Uzun kütle Şair Eşref bulvarına, kısa kütle 1371. sokağa cephe vermektedir. Eski İtfaiye Binası’nın yığma olarak inşa edilen dış duvarlarında taş-tuğla almaşık tekniği uygulanmıştır. Yapının bulvara cephe veren kısmında, özgün işlevinin ihtiyaçları doğrultusunda beş adet garaj kapısı bulunmaktadır. Ölçüleri yaklaşık 15 m x 23 m olan garaj açıklığında 2.5 m aralıklarla enine ve bunları dik kesen daha küçük kesitli betonarme kirişlerin dışında zemin kattaki geniş mekânlarda ve üst katlarda da uygun kesitli betonarme kirişler bulunmaktadır. Yapının ana kütleyle bitişik, iç bahçeye cephe veren kare planlı bir kulesi vardır. İki yolun kesişiminde bulunan köşede, yarım daire şeklinde kapalı çıkma vardır. Şair Eşref bulvarında bulunan camekânlı çıkmanın altında ise, yapının girişi bulunmaktadır. Kıрма çatı örtüsüyle kaplı yapının kuzeybatı ucu teras çatıyla sonlanmaktadır. İç mekândaki işlevsel farklılıklar sebebiyle çatıda yükseklik farkları bulunmaktadır (Yüceer, 2002).

a) Cephe görseli.

b) Cephe görseli detayı.

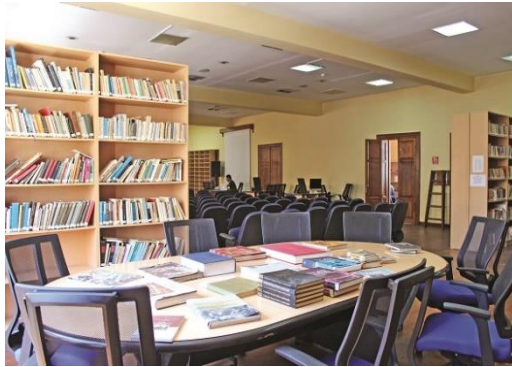
b) Kent ve Ticaret temalı sergi.

c) Kent ve Sağlık temalı sergi.

d) Kent ve Ulaşım temalı sergi.

e) Drama-toplantı salonu.

Şekil 3. 3. Ahmet Pirıştina Kent Arşivi ve Müzesi'nin cephe görseli (İnternet 10), cephe detayı (İnternet 11), farklı temalardaki sergileri (İnternet 12).

Kurum, arşiv ve müze olarak iki ayrı birimden oluşmaktadır. Giriş katında müzenin sergi alanı, hediye-kitap satış bölümü, arşive kazandırılan malzemelerin ilk ayırımı yapılan ön tasnif odası ve çok amaçlı salon bulunmaktadır. 70 kişi kapasiteli çok amaçlı salonda sergilemeler görsel olarak izlenebilirken, mekân bunun yanında drama salonu, konferans ve video salonu olarak da kullanılabilir. APİKAM durağan bir obje müzesi olmayıp, bünyesinde sınırsız sayıda, farklı konseptlerde ve formda sergi yapılabilen bir “okunur müze” dir. Müzede, bu bağlamda 2005-2007 yılları arasında Kent ve Ticaret, 2007-2016 yılları arasında “Kent ve Sağlık” temaları işlenmiştir. 2016 yılı itibariyle oluşturulan “Kent ve Ulaşım” temalı sergi ise

günümüzde de devam etmektedir. Yapının birinci katı ofislerin olduğu bölüm, ikinci katı ise kent arşivi bölümüdür. İkinci katta ayrıca bünyesinde kütüphane barındıran araştırma-toplantı salonu, idari bölüm ve hybrid kameraların bulunduğu ofisler yer almaktadır (İzmir Dergisi, 2011). Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi, sergi içerikleri ve sergileme tekniklerine göre katagorize edildiğinde, kronoloji ve metin odaklı bir müzedir (Şekil 3.3).

Müze adı	: Bursa Kent Müzesi	Müzeleşme tarihi	: 2004
Özgün işlevi	: Eski Adliye Binası	İnşa tarihi	: 1926

1926 yılında Eski Adliye Binası olarak inşaa edilen ve 75 yıl boyunca özgün işlevini koruyan yapı, 1999 yılında adliyenin yeni binaya taşınmasıyla boşaltılmıştır. 2001 yılında Adalet Bakanlığı ile Bursa Büyükşehir Belediyesi arasında imzalanan protokolle tarihi yapı Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmiştir. Restorasyon çalışmaları 2001-2004 yılları arasında tamamlanan Eski Adliye Binası, 14 Şubat 2004 tarihi itibarıyla Bursa Kent Müzesi olarak hizmet vermektedir (İnternet 13).

Bursa ili, Osmangazi ilçesi, Selçukhatun mahallesi, 5310 ada, 3 numaralı parselde bulunan Bursa Kent Müzesi (Eski Adliye Binası), 6. Kültür sokak ve Atatürk caddesine cephe vermektedir. Tarihi yapı I. Ulusal Mimarlık Dönemi özelliği taşımaktadır. Kuzey, güney ve doğu cephelerinin orta kısımları, dışarı taşma yapılarak vurgulanmıştır. Doğu cephesinde bulunan ve dışarı taşırılarak vurgulanan kent müzesinin girişine tek kollu merdivenle ulaşılmaktadır. Kuzey ve güney cephelerinin orta kısımları da dışarıya taşırılmıştır. Girişin üst katında ve batı cephesinin birinci katında açık çıkma bulunmaktadır. Taşırılan kısımların vurgusu çatıda da devam ederek, üst bölümde yükseklik farkları oluşturulmuştur.

Kent müzesi üç katlıdır. Zemin katında “Uygurliklar Kenti Bursa” ve “Çağdaş Bursa” isimli iki ayrı galeri bulunmaktadır. Kattaki ilk galeri olan Uygurliklar Kenti Bursa galerisinde, kronolojik bir anlatımla Bursa tarihi konu alınmıştır. Çağdaş Bursa galerisinde ise kentın Cumhuriyet döneminden günümüze kadar olan süreçte geçirdiği aşamalar ele alınmıştır. Birinci katta “Yaşam ve Kültürüyle Bursa” isimli tematik galeri bulunmaktadır. Bu galeride Bursa için önemli kişiler, kentın gelenekleri,

göreneklere ve alışkanlıkları hakkında bilgiler verilmektedir. Bodrum katında ise el sanatları çarşısı, üreten bursa ve ipek kenti Bursa bölümleri bulunmaktadır. Müzede ayrıca 50 kişi kapasiteli etkinlik salonu, eğitim atölyesi ve farklı periyotlarla yenilenen üç adet geçici sergi bulunmaktadır (İnternet 13). Bursa Kent Müzesi, sergi içerikleri ve sergileme tekniklerine göre katagorize edildiğinde, kronoloji ve metin odaklı bir müzedir (Şekil 3.4).

a) Cephe görseli.

b) İç mekân.

c) İç mekân.

d) İç mekân.

e) İç mekân.

f) İç mekân.

Şekil 3. 4. Bursa Kent Müzesi (Eski Adliye Binası) cephe ve iç mekân görseli (İnternet 13).

Müze adı : Safranbolu Kent Tarihi Müzesi **Müzeleşme tarihi** : 2006
Özgün işlevi : Safranbolu Hükümet Konağı **İnşa tarihi** : 1905

Safranbolu Hükümet Konağı, giriş kapısı üzerinde bulunan kitabesinin son satırında ebced tekniği ile verilen bilgiye göre H.1322³/M.1904-1905 tarihleri arasında, Kastamonu Valisi Enis Paşa ile Kaymakamı Ahmet Bey'in girişimiyle inşa edilmiştir. Kısa bir dönem cezaevi olarak kullanılan yapı, 1976 yılına kadar özgün işlevinde kullanılmıştır. 1976 yılında çıkan yangın sonrası büyük hasar gören Hükümet Konağı, 2000 yılında başlayan restorasyon çalışmalarının ardından 2007 yılı itibariyle Safranbolu Kent Tarihi Müzesi olarak hizmet vermektedir (Safranbolu Kent Tarihi Müzesi arşivi).

Karabük ili, Safranbolu ilçesi, Çeşme mahallesi, 496 ada, 3 numaralı parselde bulunan Safranbolu Kent Tarihi Müzesi'ne Kalemeydanı sokaktan ulaşılmaktadır. Zemin kat üzerinde iki kat olarak inşa edilen kare planlı yapı, tamamen kesme taştan yapılmıştır (Safranbolu Kent Tarihi Müzesi arşivi). Yapının birinci katta bulunan çift kanatlı giriş kapısına, 14 basamaklı iki kollu merdivenle ulaşım sağlanmaktadır. Simetrik yapının orta kısmında bulunan ana girişte dört adet sütun bulunmaktadır. Sütunlar girişi vurgulu hale getirmesiyle birlikte aynı zamanda üst kattaki kapalı çıkmayı taşımaktadır. Yapının diğer üç cephesinde, orta kısımlar dışarı taşırılmıştır. Taşırılan kısımlarda beşik kemerli pencereler bulunurken geri kademedeki pencereler düz atkılıdır. Tüm cepheyi çevreleyen çatı parapeti, dışarı taşırılan kısımlarda daha üst kotta sonlanmaktadır. Çatının görünmesini engelleyen parapetler ve giriş cephesinin çatısında bulunan üçgen alınlık yapının anıtsal vurgusunu arttırmaktadır.

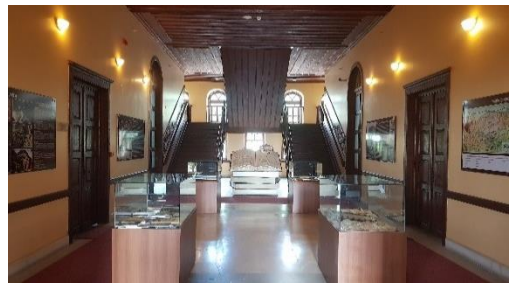
Üç katlı yapının ana girişi birinci katta bulunmaktadır. Birinci katında Safranbolu'nun, kalenin ve binanın tarihçesi, turizmi, kültürel yayınları, müze kenti olarak Safranbolu bilgilendirmeleri ve konferans salonu; ikinci katında etnografya salonu, kaymakam

³ Kitabedeki ebced hesabı, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Mutlu tarafından yapılmıştır.

odası, çeşitli ülkelerden kaymakamlığa takdim edilen hediyeler, yöresel kıyafetlerin giydirildiği el yapımı bebekler, tarihi yapılar, sosyal yaşam, ahşap işçiliği ve kentin Cumhuriyet dönemine kadar uzanan yöresel giysileri bulunmaktadır. Müzenin diğer bir katı olan zemin katı, diğer katlardan bağımsız bir girişe sahiptir. Bu giriş, birinci kat merdiveninin altında bulunmaktadır. Zemin katında oluşturulan esnaf ve zanaatkarlar çarşısı, ziyaretçilere dönemde yolculuğa çıkarmaktadır. Bu kat tamamen birbirini dik kesen tonozlardan oluşmuştur. Her bir tonozun koridor kısmında, söz konusu canlandırmaya ait eski dönem fotoğrafları yer almış ve canlandırma mekânlarla sonlanmıştır. Başarılı bir şekilde canlandırılan çarşıda, bakırcı, kalaycı, demirci, semerci, ahşap işçiliği, yemenici, kunduracı, baharatçı, lokumcu, eczacı ve kahveci meslekleri ele alınmıştır. Safranbolu Kent Tarihi Müzesi, sergi içerikleri ve sergileme tekniklerine göre katagorize edildiğinde, obje odaklı bir müzedir (Şekil 3.5).

a) Cephe görseli.

b) İç mekân.

c) İç mekân.

d) İç mekân.

e) İç mekân.

f) İç mekân.

Şekil 3. 5. Safranbolu Kent Tarihi Müzesi Cephe ve iç mekân görselleri.

Müze adı	: Samsun Kent Müzesi	Müzeleşme tarihi	: 2013
Özgün işlevi	: Devlet Demiryolu Lojmanı ve Demirspor Kulübü lokali	İnşa tarihi	: 1928 ve 1936

Ülkemizde, 1926 – 1932 yılları arasında Samsun – Sivas demiryolu inşa edilmiştir. Samsun - Sivas Demiryolu İnşaat ve İşletme İdaresi ve Devlet Demiryolu Lojmanı 1928 yılında inşa edilmiş olup, daha sonra bu iki yapıya ek olarak 1936 yılında Demirspor Kulübü'nün lokali inşa edilmiştir. Bu üç yapı da işlev değişikliği yapılarak kent müzesine dönüştürülmüştür (Şekil 3.6). Samsun Kent Müzesi 2013 yılından beri hizmet vermektedir (Yalçın, 2017).

Samsun ili, İlkadım ilçesi, 19 Mayıs mahallesi, 70 ada, 2 numaralı parselde bulunan Samsun Kent Müzesi, Atatürk bulvarına cephe vermektedir. Birbirlerinin simetriği olan lojman yapıları üç katlıdır. Lojmanlarda, taş temel üzeri yığma duvar olup, üst katlar ahşap karkas sistemle inşa edilmiştir. Lokal yapısı iki katlıdır. Bu üç yapı arasındaki bağlantı, zemin katlarda oluşturulan ek yapılar yardımıyla sağlanmıştır. Saydam bir kütleden oluşturulmuş bu ek yapılar, tarihi yapıların zemin katında bulunan kat silmelerinin altına konumlanmıştır. Lojmanların ikinci katında kapalı çıkımlar bulunmaktadır.

A blok olan lojman yapısının bodrum katında, kent tarihinde göçler, kent tarihinde afetler, sanal müze, bir zamanlar Samsun, müze binası - tarihçe bölümleri yer almaktadır. Sanal müze” bölümü, üst katlara çıkamayan bireyler için tasarlanmıştır. Bu kısım, müzeyi geziyor hissiyatı vermekte olup, müze hakkında genel bilgilerin aktarıldığı videolar da yayınlanmaktadır. Zemin katta Cumhuriyet Samsun’u, Atatürk ve Samsun, kentin yönetim tarihindeki vekiller, valiler, belediye başkanları ve demografik yapı; birinci katta ise tarihi yapılar, kentin mimari yapısı, ulaşım tarihi, interaktif kent enformasyon ve kentin gelişimi bölümleri bulunmaktadır. Diğer bir lojman yapısı olan B bloğun bodrum katında geleneksel çarşı-arasta, ekonomi ve karadeniz ve balıkçılık; zemin katında coğrafi yapı-fauna ve flora, Samsun’da turizm, basın-iletişim tarihi, eğitim tarihi ve spor tarihi birinci katta ise sağlık tarihi, yemek kültürü, Samsun’da çocukluk, düğün gelenekleri, sözlü tarih ve kültür ve sanat tarihi bölümleri bulunmaktadır. C blok olan eski lokal binasının bodrumı katı tuvalet ve

depo; zemin katı ise ofis, kütüphane ve konferans salonu olarak düzenlenmiştir (İnternet 6). Samsun Kent Müzesi, sergi içerikleri ve sergileme tekniklerine göre katagorize edildiğinde, kronoloji ve metin odaklı bir müzedir (Şekil 3.6).

a) Cephe görseli (İnternet 14).

b) Cephe görseli (İnternet 14).

c) İç mekân (İnternet 14).

d) İç mekân (İnternet 6).

e) İç mekân (İnternet 14).

f) İç mekân (İnternet 14).

Şekil 3. 6. Samsun Kent Müzesi cephe ve iç mekân görselleri.

BÖLÜM 4

KASTAMONU İLİNDEKİ TARİHİ YAPILARIN KENT MÜZESİ OLARAK YENİDEN KULLANIMI

4.1. KASTAMONU İLİ

Tahta ve Malak köylerinde yapılan araştırmalar sonrasında ele geçen buluntulardan hareketle, Kastamonu'nun tarihsel sürecinin Alt Paleolitik-Yontma Taş dönemlerine kadar uzandığı düşünülmektedir (Şahin, 2001). Kentin tamamı, ilk çağda "Paflagonya" olarak isimlendirilen bölgenin sınırları (Şekil 4.1) içerisinde yer almaktadır (Eyüpgiller, 1999). Kentte ilk yerleşim Kaşka Türkleri olarak bilinen Gasgaslar tarafından yapılmıştır (Aslıyüce, 2004). Gasgaslar, Hitit coğrafyasının kuzeyinde yaşayan bir topluluktur (Şahin, 2001). Hitit İmparatorluğu yıkılınca bölgede Frigler (MÖ 1230), Kimmerler (MÖ 695) ve Lidyalılar (MÖ 652-625) egemenlik kurmuş, ardından MÖ 546 yılında Pers Krallığı üstünlük sağlamıştır. Pers hakimiyetini sonlandıran İskender'in MÖ 323 yılındaki ölümüyle, bölge MÖ 281 yılında Pontus Krallığı hakimiyetine girmiştir. MÖ 91 yılı itibariyle bölgeye hakim olan Roma yönetimi, Bizans dönemine kadar devam etmiştir (Şekil 4.2). Bölge Bizans hakimiyetindeyken, Arap ve Sasani istilasına maruz kalmıştır. 1071 Malazgirt muharebesinden sonra bölgeye Selçuklu ve Türk boyları yayılmaya başlamıştır. 1084 yılında Kastamonu'yu ele geçiren Emir Karategin'in hakimiyeti kısa sürmüştür. 1107 yılında Anadolu Selçuklu Hükümdarı 1. Kılıçarslan'ın ölmesiyle, Danişmentlilerden Emir Gazi, bölgede egemenlik kurmuştur. Sonrasında bölge Danişmentliler, Bizanslılar ve Selçuklular arasında dönem dönem el değiştirmiştir (Eyüpgiller, 1999).

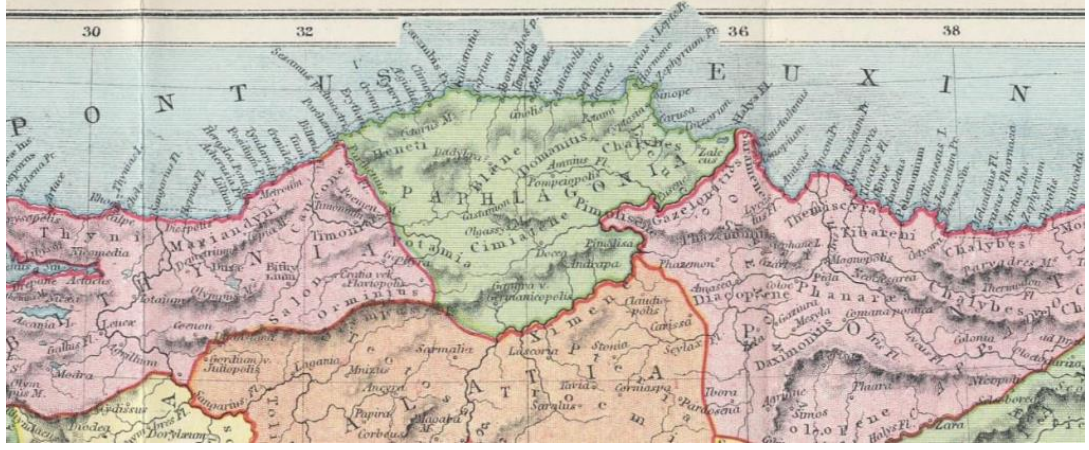
Anadolu Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat'ın Selçuklu Kumandanı Hüsamettin Çobanbey'e verdiği talimatla, 1211-1212 yılı itibariyle Kastamonu hakimiyet altına alınmıştır. Çobanoğulları Beyliği dönemine Candaroğulları son vermiştir. Kastamonu

Beyliği, İsfendiyarbey'den sonra İsfendiyaroğulları ismini almıştır. Kent, tarihsel s¼recinde ilim ve sanat merkezi olarak ¼n plana ¼ıkmaktadır. Bu ¼zelliđi Osmanlı hakimiyetinde de devam etmiştir. Kastamonu, 1461 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlı hakimiyetine alınmıştır (Kastamonu Valiliği İl K¼lt¼r ve Turizm M¼d¼rl¼đ¼, 2018). Kastamonu, Osmanlı Devleti'nin Bolu, Viranşehir, Sinop ve Kocaeli Sancaklarının bağlı olduğu ¼nemli eyaletlerinden biri olmuştur. 1864 yılında eyaletlerin kaldırılmasıyla Kastamonu'nun idari merkezi olan Kastamonu Sancağı kurulmuştur. Cumhuriyet sonrası da il olma ¼zelliđi devam etmiştir (şahin, 2001). Tarihsel s¼re¼ i¼erisinde Kastamonu'da egemenlik kurmuş olan topluluklar, ¼izelge 4.1'de g¼sterilmiřtir.

¼izelge 4. 1. Kastamonu ve ¼evresine ev sahipliği yapmış topluluklar (Aslıy¼ce, 2004).

Gasgaslar	M¼ 1780 - 1300
Etiler	M¼ 1840 - 600
Frikyalılar	M¼ 1555 - 600
Kimmerler	M¼ 695 - 625
Paflagonyalılar	M¼ 1200 - 700
Lidyalılar	M¼ 680 - 546
Persler	M¼ 546 - 332
İskender	M¼ 332 - 301
Pontus	M¼ 298 - 63
Roma	M¼ 63 - MS 395
Bizanslılar	MS 395 - 1074
Sasaniler	MS 617 - 642
Araplar	MS 715 - 734
T¼rkler (Karatekin)	MS 1074 - (asgari 1091'den sonra)
Danişmentliler	MS 1104 - 1143
A. Sel¼ukluları	MS 1143 - 1308
Kommenler	MS 1204 - 1222
¼obanođulları	MS 1190 - 1309
Candaroğulları	MS 1292 - 1461
Osmanlılar	MS 1461 - 1922

Milli m¼cadele d¼neminde Kastamonu, İnebolu-Ankara arasında sağladığı lojistik destek sayesinde savaşın seyrini değiştirmiştir. İşgal altına alınmamasına karşın İstiklal Savaşı'nda en ¼ok şehit veren kentlerden de birisidir. Kastamonu ilinin İnebolu il¼esi, istiklal madalyalı tek il¼e olma ¼zelliđine sahiptir. 1925 yılında ger¼ekleřen şapka inkılabı da İnebolu' da ilan edilmiştir (Kastamonu Valiliği İl K¼lt¼r ve Turizm M¼d¼rl¼đ¼, 2018).

Şekil 4. 1. Paphlagonia yerleşimleri - 1907 Küçük Asya Haritası (Sekban, 2019).

Şekil 4. 2. Kastamonu'nun ev sahipliği yaptığı medeniyetlerin bir kısmına ait haritalar (Aslıyüce, 2004).

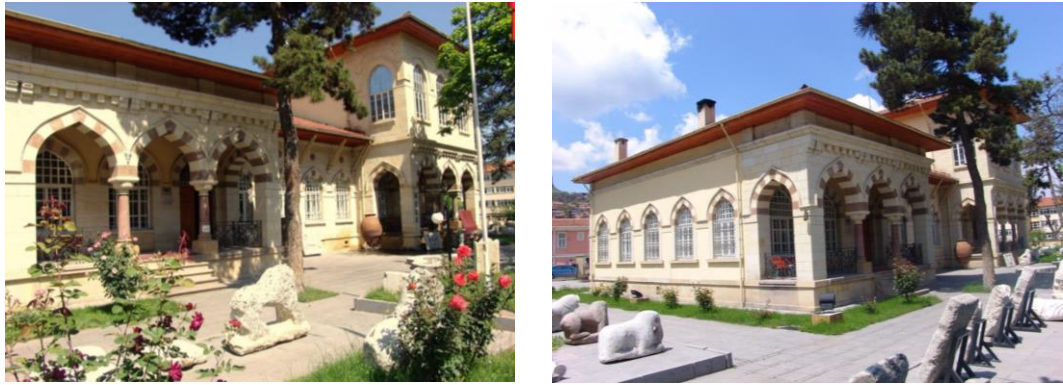
4.2. KASTAMONU İLİNDE BULUNAN KENT MÜZELERİ

Geçmişten günümüze bir çok medeniyete ev sahipliği yapan kent, adeta bir kültür mozağidir. Bu kültür mozaikliği şehrin yapılarına da yansımıştır.

Kastamonu ili sınırları içerisinde inşa edilmiş tarihi yapıların bir kısmı atıl halde kalmış, bir kısmı günümüze ulaşamamış, bir kısmı ise iyi şekilde korunmuş olup, halen kullanılmaktadır.

ÇEKÜL Vakfı Başkanı Prof. Dr. Metin Sözen, Kastamonu ilinin korumaya yönelik attığı adımları şu şekilde değerlendirmiştir: *“Doğal-tarihsel-kültürel değerleriyle, günümüz insanın beklentilerine tüm varlığıyla cevap verecek niteliklerini tümüyle yitirmeyen Kastamonu, son yıllarda birbirine bağlı farklı boyutlarda girişimlere tanık olmaktadır. Kent merkezinde ve ilçelerinde geçmiş birikimlerin çağdaş yöntemlerle değerlendirildiği, farklı bir iletişim ve uygulama yöntemlerinin denendiği bu dönemde, kısa sürede alınan sonuçlar, umut verici bir ortamın egemen olmaya başladığının işaretini taşımaktadır.”*(Kastamonu Valiliği, 2002).

Kastamonu ilinde korunarak özgün işlevine devam eden tarihi yapılar olduğu gibi, yeniden işlevlendirilerek kentlinin bazı ihtiyaçlarını karşılayan, kente hizmet eden yapılara dönüştürülmüş bir çok yapı da bulunmaktadır. Kastamonu ilindeki ilk müzecilik faaliyetinin görüldüğü tarihi bina da bu çerçevede, yeniden işlevlendirilmeyle müze halini almıştır. Planı Mimar Kemalletin Bey tarafından çizilen ve İttihat ve Teraki Kulübü olarak inşa edilen yapı, süreç içerisinde farklı işlevler almıştır. 1943 yılında depo olarak kullanılan yapıda, yakın çevreden toplanan arkeolojik ve etnografik eserler muhafaza edilmiştir. Bina, 1950 yılında müzeye dönüştürülerek ziyarete açılmıştır (Önder, 1999). Bu yapı günümüzde Kastamonu Arkeoloji Müzesi olarak müze işlevini sürdürmektedir (Şekil 4.3).

Şekil 4. 3. Kastamonu Arkeoloji Müzesi (İnternet 15).

Kastamonu ilinde bulunan/düşünülen kent müzeleri de (Çizelge 4.2.), tarihi yapıların yeniden işlevlendirilerek kullanıldığı örneklerdendir.

Çizelge 4. 2. Kastamonu il sınırları içerisinde bulunan mevcut, projelendirilen ve planlanan kent müzeleri.

Mevcut Kent Müzeleri	Projelendirilen Kent Müzeleri	Planlanan Kent Müzeleri
<ul style="list-style-type: none">• Kastamonu Kent Tarihi Müzesi• İnebolu Kent Müzesi• Taşköprü Kent Tarihi Müzesi	<ul style="list-style-type: none">• Araç Tarihi Kent Müzesi	<ul style="list-style-type: none">• Tosya Kent Tarihi Müzesi

Bu bölümde Kastamonu il sınırları içerisinde bulunan mevcut kent müzeleri ile projelendirilen ve planlanan kent müzeleri ayrı ayrı ele alınmıştır.

4.2.1. Mevcut Kent Müzeleri

Kastamonu ilinde, Merkez, İnebolu ve Taşköprü ilçelerinde kent müzesi bulunmaktadır.

4.2.1.1. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi

Kastamonu Kent Tarihi Müzesi, Merkez ilçesinin genel özellikleri, yapının genel özellikleri, yapıdaki değişimlerin incelenmesi ve yeni işleve uyum değerlendirmeleri başlıkları altında incelenmiştir.

İlçenin Genel Özellikleri

İlçenin genel özellikleri olarak, tarihçe, coğrafi konum, idari yapı ve nüfus, turizm ve tarihi yapılar ele alınmıştır.

İlçenin Tarihçesi

Şehrin kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemesine karşın, isminin bu bölgede yaşayan medeniyetlerden geldiği ileri sürülmektedir. Kaşka kavminin bu bölgeye şehir manasında kullanılan “Tum” ismini verdiği ve şehrin “Kaşkalar’ın Şehri” anlamına gelen “Gastummana” olarak kullanılarak günümüzde kullanılmam ismini aldığı

düşünülmektedir. Bir diğer düşünce ise Bizans hanedanı Komnenlerin yaptırdığı veya onardığı kaleye Kastr-Komneni denmesinin ardından günümüzdeki ismini aldığı yönündedir. Ancak bu isimler klasik ilkçağlarda ve ortaçağın ilk yarısına ait eserlerde geçmemektedir. İslâm coğrafyacılarının eserlerinde Kestamûniyâ, Kastamûniye, Kastamûnî; Bizans kaynaklarında Kastamon; Ortaçağ Batı kaynaklarında Castamea, Casstimana, Castemol şeklinde anılan şehrin adı Osmanlı dönemi kaynaklarında genellikle Kastamoni olarak geçer (İnternet 16).

Geçmişinde bir çok medeniyete ev sahipliği yapan Kastamonu (Şekil 4.4), Osmanlı'nın önemli sancaklarından biri olmuştur.

İnebolu'dan başlayan ve Anadolu'ya cephaneye ulaştırmak amacıyla kullanılmış olan İstiklal Yolu, Kastamonu'dan geçmektedir. Milli mücadelenin seyrini değiştiren Kastamonu halkı, ülkede yapılan işgaller için çok sayıda protesto ve mitingler yapmıştır. Kastamonu'da yayımlanan Açığsöz Gazetesi, milli mücadelenin sesi olmuştur (İnternet 16).

a) Eski hali.

b) Günümüzdeki hali.

Şekil 4. 4. Merkez ilçesinin eski ve günümüzdeki hali (Kastamonu Kent Tarihi Müzesi arşivi).

Coğrafi Konum

Kastamonu ilinde Merkez ilçeyle birlikte 20 ilçe bulunmaktadır. Merkez ilçenin kuzeyinde Seydiler ve Devrekani, doğu yönünde Taşköprü, güney yönünde Tosya ve Çankırı ilinin Ilgaz ilçesi, batı yönünde İhsangazi ve Daday ilçesi bulunmaktadır (Şekil

4.5). Merkez ilçe 1.829 km² yüzölçümüyle büyüklük bakımından 1. sıradadır (Yıldız, 2013a).

Şekil 4. 5. Kastamonu Merkez ilçesi konumu (R. Saygılı'dan düzenlenmiştir.).

İdari Yapı ve Nüfus

1868 yılında kurulan Kastamonu Belediyesi, Osmanlı'nın ilk belediye teşkilatlarından biridir (İnternet 17). İlçe, Tarihi Kentler Birliği'ne üyedir.

2020 yılı TÜİK verilerine göre Kastamonu ilinin Merkez ilçe nüfusu 151.500'dür. Nüfusun 124.018'i ilçe merkezinde, 27.482'si köy ve beldelerinde yaşamaktadır. Merkez ilçesi, Kastamonu ilinin ilçe nüfuslarının sayısal sıralamasında 1. sırada yer almaktadır.

Turizm

Kastamonu'da çok sayıda geleneksel Türk evi ve yakın dönem Osmanlı mimarisi örnekleri bulunmaktadır. Bunun yanında doğal güzellikleri, spor alternatifleri, tarihi, dini ve kültürel mirasıyla her yıl çok sayıda turiste ev sahipliği yapmaktadır.

Uluslararası Türk Kültürü ve Teşkilatı'nın 2018 Türk Dünyası Kültür Başkenti ilan ettiği Kastamonu'da bir çok etkinlik düzenlenmiş, yerli ve yabancı ziyaretçiler ağırlanmıştır.

Tarihi Yapıları

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu Merkez İlçesi Kültür Envanter Listesi'ne göre, ilçede tescil altına alınan askeri yapı olarak birer adet kale, cephanelik, baruthane, askerlik şubesi ve askerlik şubesi misafirhanesi; dini yapı olarak 45 adet cami, beş adet mescit ve 19 adet türbe; endüstriyel ve ticari yapı olarak 17 adet ticarethane ve bir adet boyahane; idari yapı olarak birer tane hükümet konağı, defterdarlık, lise, ilkokul, belediye binası, tekeli binası, hapishane, ptt binası, müze ve iki adet mektep; kültürel yapı olarak bir adet saat kulesi ve bedesten, 41 adet çeşme, üç adet külliye, altı adet şadırvan, yedi adet han, 18 adet hamam ve beş adet köprü; sivil mimari yapısı olarak da 414 adet konut, altı adet ticarethaneli konut, 12 adet konak ve farklı özelliklerde 31 adet taşınmaz ile bir adet müze bulunmaktadır.

Yapının Genel Özellikleri

Yapının Tarihçesi

Kastamonu'da 1833 yılından sonraki tarihlerde yapıldığı tahmin edilen eski ahşap Hükümet Konağı'nın oturulamayacak hale gelmesiyle, yerine yenisi yapılmaya karar verilmiştir. Projesi Vedat Tek tarafından çizilen Hükümet Konağı'nın yapımı 1901 yılında tamamlanmıştır (Sezer, 2010). Yapının bodrum katında işlev değişikliği olup, bodrum katı dışında özgün işlevini günümüzde de devam ettirmektedir. Kastamonu Kent Tarihi Müze sorumlusu Murat Karasalihoğlu, bodrum katının tarihsel süreç içerisinde trafik tescil bürosu, kiraathane, arşiv, yazı işleri gibi farklı işlevlerde kullanıldığını ifade etmiştir. Tarihi Kentler Birliği'nin 2002 Eylül ayında almış olduğu tavsiye kararı doğrultusunda 29 Ekim 2002 tarihinde açılan Kastamonu Kent Tarihi Müzesi, kurulduğu dönemde Hükümet Konağı'nın bodrum katında kısmi olarak

konumlanmıştır. 2002 yılından itibaren kesintisiz bir şekilde hizmet veren Kastamonu Kent Tarihi Müzesi, 2019 yılında tadilata girmiştir. Kurulduğu dönemde bodrum katının bir bölümü Kent Tarihi Müzesi olarak kullanılmışken, halen sürdürülmekte olan çalışmalarla bodrum katın tamamı Kent Tarihi Müzesi olarak kullanılacak şekilde yeniden düzenlenmektedir.

Konumu ve Çevresel Özellikleri

Cephesi, Cumhuriyet Meydanı'nın doğusuna bakan Kent Tarihi Müzesi, Cebrail mahallesi, 173 ada, 10 numaralı parselde bulunmaktadır (Şekil 4.6). Yapının valilik girişleri, 10. Aralık caddesi ve Çoruk sokağından sağlanmaktadır. Kent Tarihi Müzesi olarak kullanılan bodrum katına ise, kuzey cepheden giriş sağlanmaktadır.

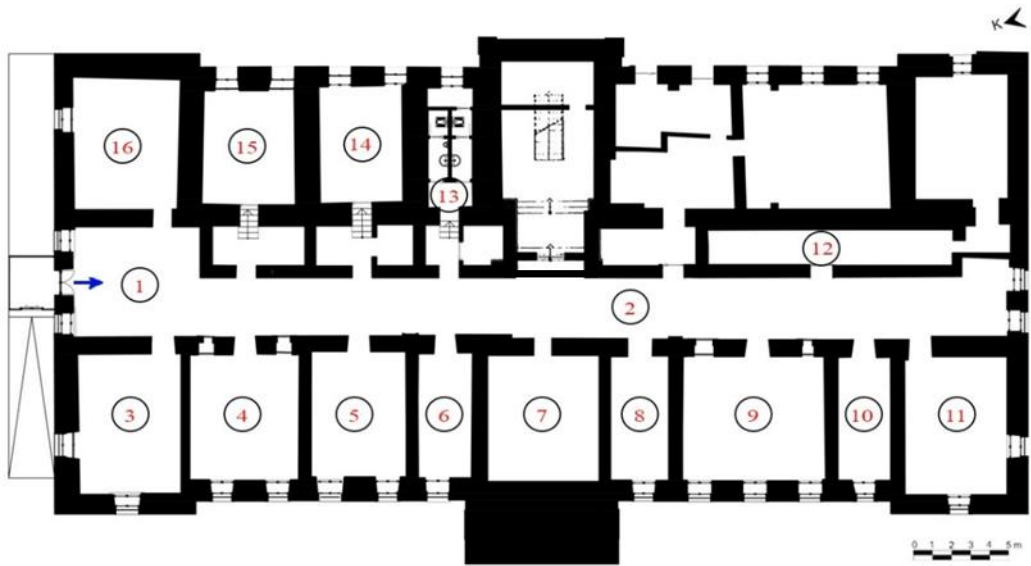
Şekil 4. 6. Bodrum katı Kastamonu Kent Tarihi Müzesi olan Hükümet Konağı'nın ilçedeki konumu (Google Earth'den işlenmiştir).

Tarihi yapının yakın çevresinde Saat kulesi, İl Kültür Müdürlüğü (Eski Cezaevi), Rektörlük Binası (Kastamonu İdadisi), Abdurrahman Paşa Lisesi, Halk Eğitim Merkezi, Ziraat Bankası, Ptt Müdürlüğü, Tekel Müdürlüğü, Askerlik Şubesi, Memleket Kütüphanesi, Orduevi ve İl Genel Meclisi gibi kamusal yapılar bulunmaktadır.

Mekânsal Özellikleri

Yapı bodrum, zemin ve birinci kat olmak üzere üç katlıdır. Yapının zemin ve birinci katı, valilik binası olarak özgün işlevine devam etmektedir. Yapının doğu ve güneyinde bulunan girişlerden valiliğe ulaşım sağlanmaktadır. Kent Tarihi Müzesi ise bodrum kata konumlanmıştır. Müzeye giriş, bodrum katının kuzey cephesinden, çift kanatlı demir kapıyla sağlanmaktadır. Giriş bölümünün devamı olan kat holü, güney cephesine kadar uzanmaktadır. Holün batısında dokuz adet mekân bulunmaktadır (Şekil 4.7). Holün doğusunda bulunan sekiz adet mekândan üç tanesi valiliğe tahsis edilmiş olup, beş tanesi Kent Tarihi Müzesi tarafından kullanılmaktadır.

Bodum kattaki tüm mekânlara, hole açılan kemerli geçişlerden ulaşılmaktadır. 1 numaralı mekân giriş, 2 numaralı mekân ise sergi alanı olarak da kullanılması planlanan kat holüdür. 3 numaralı alan çocuk aktivite odası, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 16 numaralı mekânlar sergi alanı, 12 numaralı mekân arşiv, 13 numaralı mekân wc, 14 numaralı mekân çocuk atölyesi ve 15 numaralı mekân idare olarak kullanılmak üzere yapılan tadilat çalışmaları devam etmektedir (Şekil 4.8). 13, 14 ve 15 numaralı mekânlarla kat holü arasında kot farkı bulunmakta olup (Şekil 4.9), mekânlara ulaşım merdivenle sağlanmaktadır. 4 ve 9 numaralı mekânlarda kat holüne açılan ikişer adet demir parmaklıklı pencere bulunmaktadır (Şekil 4.8).

Şekil 4. 7. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi planı (Mithra İstanbul'dan düzenlenmiştir.).

1 numaralı mekân.

2 numaralı mekân.

3 numaralı mekân.

4 numaralı mekân.

5 numaralı mekân.

6 numaralı mekân.

7 numaralı mekân.

8 numaralı mekân.

9 numaralı mekân.

10 numaralı mekân.

11 numaralı mekân.

12 numaralı mekân.

13 numaralı mekân.

14 numaralı mekân.

15 numaralı mekân.

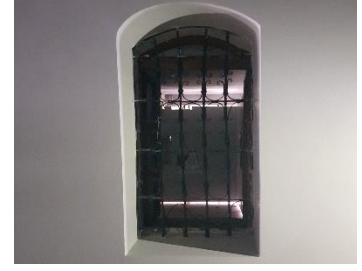
Şekil 4. 8. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'nde bulunan mekânlar ve bazı detaylar.

16 numaralı mekân.

İç pencere detay.

İç pencere detay.

Şekil 4.8. (devam ediyor).

13 numaralı mekânın holü.

14 numaralı mekânın holü.

15 numaralı mekânın holü.

Şekil 4. 9. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi 13, 14 ve 15 numaralı mekânların holleri.

Yapının tavanı asma tavan, kâgir duvarları sıva üzeri boya ve döşemesi seramik kaplamadır.

Cephe Özellikleri

Kastamonu Hükümet Konağı, planı ve genel kütlesiyle Batı Klasizmi'ne bağlı iken, sivri kemerler arasından ulaşılan girişi, cephedeki boyalı süs unsurları, pencere formları ve geniş ahşap saçaklarıyla Osmanlı eklektisizminin bir örneği olmaktadır (Topçubaşı ve Eyüpgiller, 2010). Hükümet Konağı'nın, kat silmeleri, motifleri, sütunları, kemerlerde kullanılan almaşık malzemeleri, 2 ve 3 boyutlu bezemeleri, farklı pencere formları, kütsel çıkıntıları, geniş saçakları ve payandaları cepheye hareket katmıştır (Şekil 4.10).

Eğimli bir araziye konumlanan Hükümet Konağı'nda her kota ulaşım için ayrı bir giriş bulunmaktadır. Batı cephesi valilik binasının ana girişi olup, kat yüksekliğindeki gösterişli merdivenden ulaşım sağlanmaktadır. Valiliğe diğer bir giriş de yapının doğu cephesinde bulunmakta olup, beş basamaklı merdiven veya rampa kullanılarak

ulaşmaktadır. Valilik binasının düşey sirkülasyonunu sağlayan merdivenden, Kent Tarihi Müzesi'nin bulunduğu bodrum katta, valiliğe tahsis edilmiş ve üst kota konumlanmış mekânlarına ulaşılmaktadır. Kuzey cephesindeki giriş, bodrum katının ana girişidir⁴ (Şekil 4.11).

Şekil 4. 10. Kastamonu Hükümet Konağı'nın batı cephesi.

Yapının güney cephesinde, yapının kurulduğu dönemlerde cezaevinin (günümüzdeki Kültür Müdürlüğü) bulunması ve arazinin eğimli olması sebebiyle bu cepheye giriş verilmediği düşünülmektedir.

Yapı, doğu-batı yönünde, cephenin uç ve orta akslarında dışa taşırılmış olup, bu kısımların çatısı daha üst yükseklikte sonlanmaktadır. Ortada bulunan taşma, yapının ana girişini vurgulamaktadır. Her iki tarafta bulunan çift sütunlarla taşıtılmış kemerli giriş bölümünde üç adet revak yer almaktadır. Sivri kemerli revaklardan ortada

⁴ Kemal Kutgün Eyüpgiller'in 1999 yılında yayımlanmış olduğu "Bir Kent Tarihi Kastamonu" kitabının 210. sayfasında bulunan Hükümet Dairesi bodrum kat planı incelendiğinde (Şekil 4.16), kuzey cephesinden giriş sağlanmadığı görülmektedir. Yapının genel kurgusundaki farklı kotlara ulaşım çözümleri, dönemin şartlarında merkezi konumda ve nitelikli bir yapının kuzey cephesine bağımsız giriş sağlanarak bodrum katının âtil halde bırakılmayacağı düşüncesi, yapılan literatür taramaları sonucunda ulaşılan yapının 1910'lerden günümüze kadar olan fotoğraflarında kuzey cephesinde bodrum kat giriş kapısının tüm fotoğraflarda bulunması sebebiyle (Şekil 4.15), yapının bodrum katı girişinin hep var olduğu ve sonradan yapılmadığı düşünülmektedir.

bulunan, diğerlerine göre daha büyüktür. Yapının giriş kısımları hariç dışarı taşırılan köşe ve orta kısımların zemin ve birinci katlarında, aynı düşey aksta, üçlü pencere düzeni görülmekteyken, bodrum katının köşe taşmalarında, bu bölümün ortasına konumlanmış bir adet pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin bodrum ve zemin katta olanları basık kemerli, birinci katta olanları ise beşik kemerlidir. Birinci katta bulunan beşik kemerli pencere dizilerinin arasında sütunceler bulunmaktadır. Ortada bulunan ve girişi vurgulayan taşmanın iki yanında, geri kademedeki kısımda beşli pencere dizisi yer almaktadır. Pencereler tüm katlarda aynı aksa konumlanmıştır. Bu pencerelerin bodrum ve zemin katta olanları basık kemerli, birinci katta olanları ise düz atkılıdır (Şekil 4.10). Üstte, cephe boyunca devam eden bezemelerde, renk farklılıkları bulunmaktadır.

a) Kuzey cephesi.

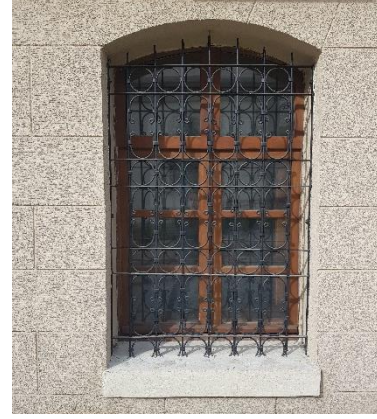
b) Kent tarihi müzesi girişi.

Şekil 4. 11. Kastamonu Hükümet Konağı'nın kuzey cephesi ve kent tarihi müzesi girişi.

Batı cephesinde görülen cephe süslemeleri yan cephelerde de kısmi olarak devam etmektedir. Uç kısımların zemin ve birinci kat pencerelerinde üçlü dizi, geri kademedede de ikili pencere dizisi bulunmaktadır. Yan cephelerin geri kademedeki zemin kat pencereleri, yan cephelerde basık kemerli formdadır. Arazinin eğiminden dolayı güney cephesinin bodrum katında üç adet basık kemerli pencere bulunmaktadır (Şekil 4.12). Yapının oturduğu arazi eğimi kuzey yönüne doğru azaldığından, kuzey cephesinin bodrum katında dört adet basık kemerli pencere bulunmaktadır. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'nin girişi de kuzey cephesinde bulunan çift kanatlı kapıyla sağlanmaktadır (Şekil 4.11).

a) Güney cephesi genel görünüm.

b) Bodrum kat pencere detayı.

Şekil 4. 12. Kastamonu Hükümet Konağı'nın güney cephesi.

Batı cephesinde olan kütleli hareket, yapının arka cephesi olan doğu cephesinde de devam etmektedir. Doğu cephesi diğer cephelere kıyasla daha sadedir. Süslemeler yalnızca köşe çıkıntılarında bulunmaktadır. Yapıya diğer bir giriş sağlayan doğu cephesi girişine, ortadaki taşma yapan kısımdan, beş basamaklı merdiven ve rampayla ulaşım sağlanmaktadır. Düz atkılı, çift kanatlı kapının iki yanında da dikdörtgen formunda pencereler bulunmaktadır. Girişin üst kısmında ise katlar arası düşey sirkülasyon sağlayan merdiveni aydınlatan, basık kemerli iki adet pencere yer almaktadır. Batı cephesindeki taşma yapan köşe kısımlarda bulunan, zemin ve birinci kattaki üçlü pencere dizisi ile geri kademedeki beşli pencere dizisi, doğu cephesinde de devam etmektedir (Şekil 4.13). Parseldeki eğim sebebiyle bodrum kat pencereleri bu cephede kısmi olarak görülmektedir.

Şekil 4. 13. Kastamonu Hükümet Konağı'nın doğu cephesi.

Yapıdaki Değişimlerin İncelenmesi

Kurulduğu günden bugüne özgün işlevine devam eden Kastamonu Hükümet Konağı, günümüze kadar özgün dokusunu büyük ölçüde korumuştur. Ön cephesi olan batı cephesinin tarihsel süreçteki fotoğrafları da incelendiğinde, bir dönem, özgün ahşap pencerelerin pvc pencerelerle değiştirildiği görülmektedir (Şekil 4.14). Günümüzde ise yapının pencereleri özgün dokuya uygun ahşap penceredir (Şekil 4.14, 4.15).

Hükümet Konağı'nın açılış töreni (1901) (Kastamonu Kent Tarihi Müzesi Arşivi).

Hükümet Konağı 1910'lar (Kastamonu Kent Tarihi Müzesi Arşivi).

Hükümet Konağı 1930'lar (Kastamonu Kent Tarihi Müzesi Arşivi).

Hükümet Konağı 1965'ler (Kastamonu Kent Tarihi Müzesi Arşivi).

Hükümet Konağı 2005 yılı (Topçubaşı, 2009).

Hükümet Konağı 2021 yılı.

Şekil 4. 14. Kastamonu Hükümet Konağı'nın yıllar içerisindeki fotoğrafları.

a) Hükümet Konağı 1910'lar
(Kastamonu Kent Tarihi
Müzesi Arşivi).

b) Hükümet Konağı 1982 yılı
(Kastamonu Kent Tarihi
Müzesi Arşivi).

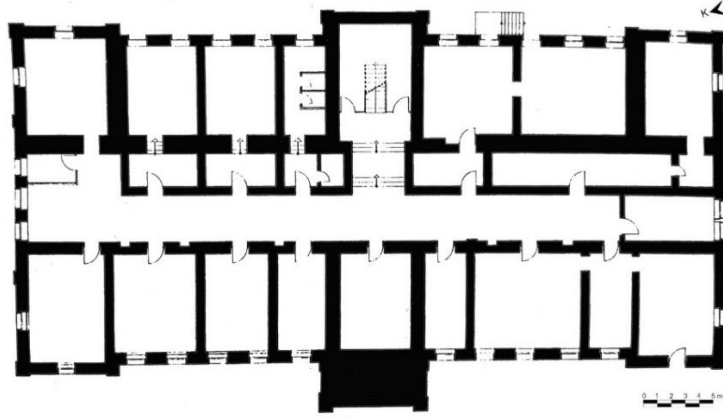

c) Hükümet Konağı
2021 yılı.

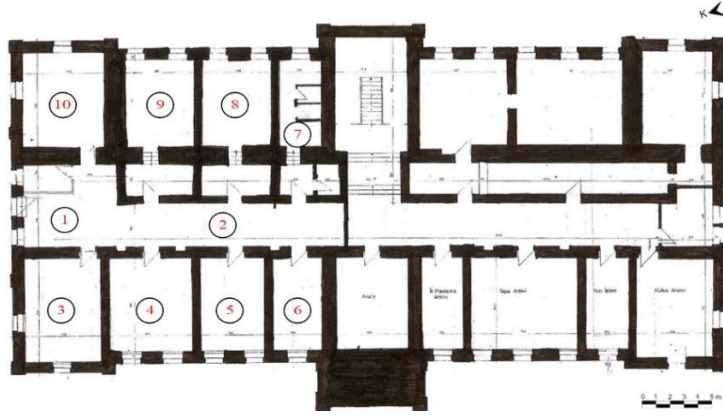
Şekil 4. 15. Kastamonu Hükümet Konağı kuzey cephesinin eski ve günümüzdeki hali.

Kastamonu Hükümet Konağı'nın bodrum katı günümüze kadar farklı işlevlerde kullanılmış olsa da, katın genel kurgusu değiştirilmemiş, işlevin gereklilikleri doğrultusunda bazı düzenlemeler yapılmıştır.

Önceki kullanımlarda, güney batı köşesindeki üç mekânın birbirleriyle içeriden bağlantılı hale getirildiği görülmektedir (Şekil 4.16). Kastamonu Kent Tarihi Müze Sorumlusu Murat Karasalihoğlu'nun verdiği bilgiye göre, özgün durumunda, kat holüne açılan kapılar düz atkılı iken, yapı kent müzesine dönüştürülmesi aşamasında bu kapılar iptal edilerek geçiş olarak düzenlenmiş ve üst bölümlerine de basık kemer formu verilmiştir. Aynı dönemlerde bodrum katı, merdivenin doğu-batı aksından ikiye bölünmüştür. Bu bölümlenin kuzey yönünde kalan kısmı Kent Tarihi Müzesi olarak kullanılırken, güney yönünde kalan bölümü ise valilik bünyesinde çeşitli işlevlerde kullanılmıştır. Güney kısımda, güney cephesinin ortasında konumlanan mekânın girişi geriye çekilmiş ve güneybatı köşesinde bulunan mekânların geçişleri kapatılarak girişleri ayrılmıştır (Şekil 4.16, 4.17). Bodrum katın yarısının Kent Tarihi Müzesi olarak kullanıldığı dönemlerde 1 numaralı mekân sergi alanı olarak da kullanılan giriş, 2 numaralı mekân kat holü, 3 ve 10 numaralı mekânlar kütüphane, 4 numaralı mekân sinevizyon-toplantı salonu, 5, 6 ve 8 numaralı mekânlar sergi alanı, 9 numaralı mekân idare, 7 numaralı mekân wc, 7, 8 ve 9 numaralı mekânlara geçiş alanında oluşturulan mekânlar da arşiv olarak kullanılmaktaydı (Şekil 4.17).

Şekil 4. 16. Kastamonu Hükümet Konağı'nın bodrum katının kent müzesi olmadan önceki planı (Kemal Kutgün Eyüpgiller'in 1999 yılında yayımlamış olduğu "Bir Kent Tarihi Kastamonu" isimli kitabından düzenlenmiştir).

Şekil 4. 17. Kastamonu Hükümet Konağı'nın bodrum katının kısmi olarak kent müzesi olduğu döneme ait kat planı (D. Sezer'den düzenlenmiştir.).

Bodrum katının zaman içerisinde geçirmiş olduğu işlevsel değişikliklerle mekânlarda kullanılan birimlerin kullanım biçimleri çizelge 4.3'de gösterilmiştir.

Çizelge 4. 3. Kastamonu Hükümet Konağı'nın bodrum katındaki işlev değişiklikleri ve mekânların kullanım biçimleri.

Bodrum Katının Kısmi Şekilde Valilik Tarafından Kullanıldığı Dönem	Bodrum Katının Kısmi Şekilde Kent Tarihi Müzesi Olarak Kullanıldığı Dönem	Tüm Bodrum Katının Kent Tarihi Müzesi Olarak Kullanılacağı Dönem
Arşiv, İl Planlama Arşivi, Nüfus Arşivi, Yazı İşleri, Trafik Tescil Bürosu, Kıraathane.	Hol, Kütüphane, Sergi Alanı, Sinevizyon ve Toplantı Salonu, İdare ve wc	Hol, Sergi Alanı, Sinevizyon Salonu, İdare, Wc, Çocuk Aktivitesi ve Atölye Odası

Çalışma yapılan tarih itibariyle (Nisan 2021) tüm katın Kent Tarihi Müzesi olması için yapılan restorasyon çalışmaları devam etmektedir (Bkz. Şekil 4.8).

Önceki kullanımlarında bodrum kat girişinin doğusunda bulunan bölme (Şekil 4.16), Kent Tarihi Müzesi işlevinde kaldırılarak giriş alanı genişletilmiştir (Şekil 4.18).

a) Restorasyon öncesi (Kastamonu Kent Tarihi Müzesi Arşivi).

b) Restorasyon sırasında.

Şekil 4. 18. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'nin 1 numaralı mekânı.

Yapılan restorasyon çalışmasında genel mekân kurguları korunarak sonradan yapılmış olan ve bodrum katını ikiye bölen duvar kaldırılarak kat holünde bütünlük sağlanmıştır (Şekil 4.19).

a) Restorasyon öncesi (Kastamonu Kent Tarihi Müzesi Arşivi).

b) Restorasyon sırasında.

Şekil 4. 19. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'nin 2 numaralı mekânı.

Kat holünün güneyinde bulunan mekân kat holüne katılarak sergi alanı olarak kullanılmıştır (Şekil 4.20).

a) Restorasyon öncesi (Kastamonu Kent Tarihi Müzesi Arşivi).

b) Restorasyon sırasında.

Şekil 4. 20. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'nin 2 numaralı mekânın güney duvarı.

Valilik katına bağlantı sağlayan zemin kat merdivenin önüne sabit sergi panosu konumlandırılarak valilik içerisinden sağlanan erişim kapatılmıştır.

4 numaralı mekân dışında sergi alanlarının tüm duvarları (pencere boşlukları dahil) sergi alanı olarak kullanılmak amacıyla sabit panolarla çevrelenmiştir (Şekil 4.21). Döşemelerdeki tüm seramikler yenilenmiş, tavanlarda asma tavan uygulaması yapılmıştır (Şekil 4.22).

a) Restorasyon öncesi (Kastamonu Kent Tarihi Müzesi Arşivi).

b) Restorasyon sırasında.

Şekil 4. 21. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'nin 5 numaralı mekânı.

a) Restorasyon öncesi (Kastamonu Kent Tarihi Müzesi Arşivi).

b) Restorasyon sırasında.

Şekil 4. 22. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'nin 3 numaralı mekânı.

Yeni İşleve Uyum Değerlendirmeleri

Yapının yeni işlevine uyumu, çevresel özelliklerin yeni işleve uyumunun değerlendirilmesi, cephe özelliklerinin yeni işleve uyumunun değerlendirilmesi ve mekânsal kurgu açısından yeni işleve uygunluğunun değerlendirilmesi başlıkları altında ele alınacaktır.

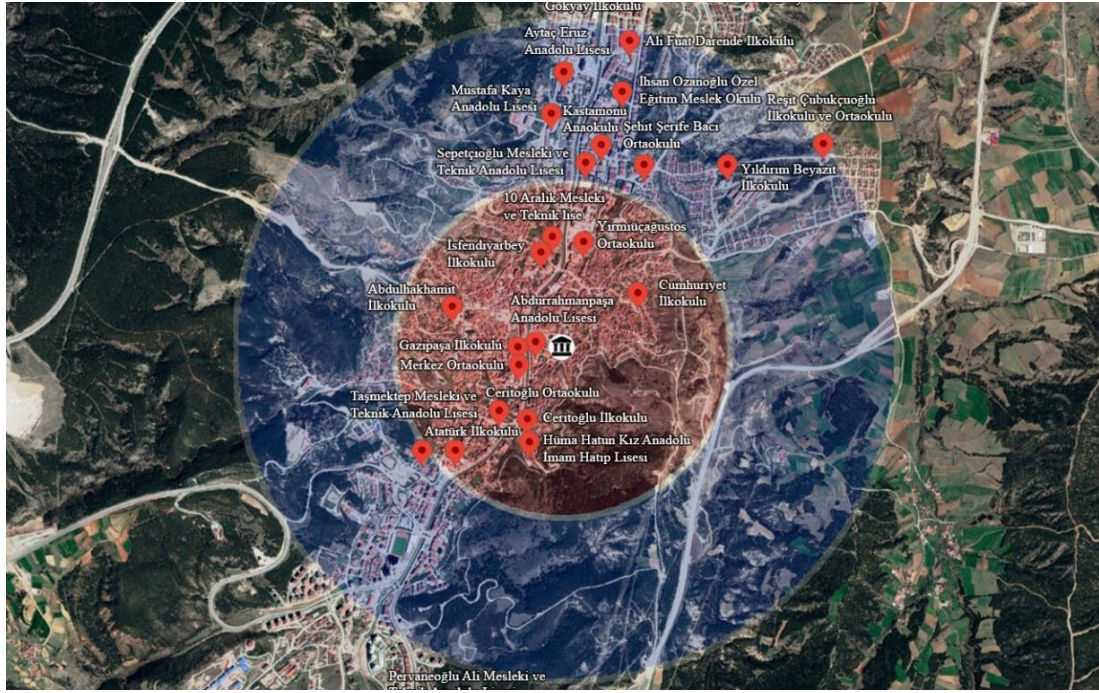
Çevresel Özelliklerin Yeni İşleve Uyumunun Değerlendirilmesi

Bodrum katında Kent Tarihi Müzesi'nin bulunduğu Kastamonu Hükümet Konağı, Cumhuriyet meydanının doğusunda bulunup, tüm meydanı adeta kucaklamaktadır (Şekil 4.23). Kent merkezinde bulunan müzeye, yaya olarak veya araçla rahat bir şekilde ulaşılabilir. Müzenin kendine ait otoparkı olmamasına karşın, yakın çevresinde ziyaretçilerin kullanabileceği otopark mevcuttur.

Müzenin merkeze alındığı, 1 km ve 2 km çapa sahip alan içerisinde çok sayıda ilkökul, ortaokul ve lise bulunmaktadır (Şekil 4.24). Müze çevresinde çok sayıda eğitim yapısının bulunması, gelecek nesillerin müzeye iç içe, kentlilik bilinciyle yetişmelerine olanak sağlamaktadır.

Şekil 4. 23. Cumhuriyet Meydanı ve Kastamonu Hükümet Konağı (İnternet 18).

1 km mesafedeki okullar.

2 km mesafedeki okullar.

Şekil 4. 24. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi'ne 1 km ve 2 km mesafe içinde bulunan okullar (Google Earth'den işlenmiştir,2021).

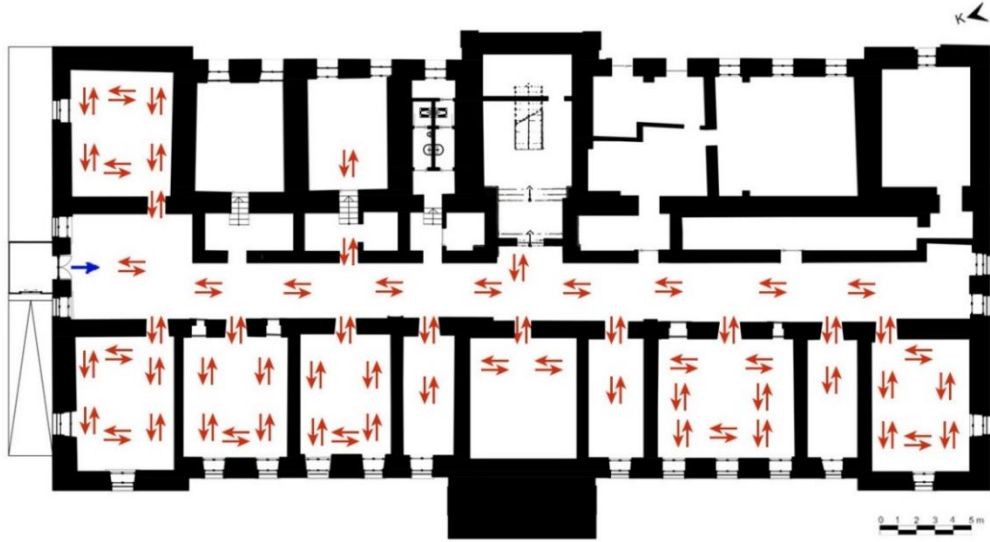
Cephe Özelliklerinin Yeni İşleve Uyumunun Değerlendirilmesi

İlçenin simgesel yapılarından biri olan Kastamonu Hükümet Konağı, anıtsal cephesiyle Cumhuriyet Meydanı'ndan kolaylıkla fark edilebilmektedir. Hükümet konağının sütunlarla desteklenen gösterişli girişine karşın, Kent Tarihi Müzesi'nin

sade girişi kuzey cepheden çift kanatlı kapıyla sağlanmaktadır. Algılanabilirliği düşük olan ve kamusal alan girişi hissiyatı vermeyen Kent Tarihi Müzesi'nin giriş kısmına, -müze müdürü Murat Karasalihoğlu'ndan alınan bilgilere göre- cam malzemeyle yapılacak bir eklentiyle girişin vurgulanması planlanmaktadır.

Mekânsal Kurgu Açısından Yeni İşleve Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Kastamonu Kent Tarihi Müzesi, müze yapılarının planlanmasında göz önünde bulundurulmuş ziyaretçi yönelim türlerinden (Sureka, 2013) “yönlendirilmemiş dolaşım” türüne göre düzenlenmiştir (Şekil 4.25).

Şekil 4. 25. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi ziyaretçi yönelim şeması (Mithra İstanbul'dan düzenlenmiştir.).

Yapının önceki kullanımlarında bodrum kat, holün iki yanına sıralanan odalar şeklindedir. Yapının özgün mekânsal kurgusuna uyum sağlanan kent müzesi işlevinde de genel kurgu, holün etrafına sıralanan mekânlar şeklindedir (Bkz. Şekil 4.7).

Müze işlevi olarak planlanan yapının 1 numaralı mekânına, giriş kapısında bulunan bir basamak inilerek ulaşılmaktadır. 5,65 m x 4,40 m ölçülerinde olan giriş ve 2,40 m x 40,50 m ölçülerinde olan kat holü, ziyaretçilerin yığılmasını engelleyecek boyutlardadır (Bkz. Şekil 4.7, 4.8). Mekânların formları ve boyutları, sergileme türlerinin rahatça kullanılmasına olanak vermektedir. Mekânlar arasındaki geçişler ve çıkış kapısı ziyaretçiler tarafından rahat bir şekilde algılanabilecek şekildedir. Sergi

alanlarındaki gün ışığı, panellerle tamamen kesilerek yapay aydınlatma sistemi kurulmuştur (Bkz. Şekil 4.8).

13, 14 ve 15 numaralı mekânlar müzenin kat holüne doğrudan açılmamakta, öncesinde bu mekânlara ait giriş holleri bulunmaktadır. Kot farkı bulunan 13 numaralı mekâna dört; 14 ve 15 numaralı mekânlara da altı basamak çıkılarak ulaşılması sebebiyle bu mekânlar engelli kullanımına uygun değildir (Bkz. Şekil 4.9).

Yapılan asma tavan uygulaması sonucu, giriş kapısının özgün olan kemer formu, kısmi olarak kapanmıştır (Bkz. Şekil 4.18). Kat holünün güney cephesinde bulunan pencere ise, önüne konumlanan sergi panelinden dolayı bütün olarak görülememektedir (Bkz. Şekil 4.20) Pencere dahil tüm duvarı çevreleyen sergi panelleri ve tüm katı saran asma tavanlar, ziyaretçilerin tarihi bir yapıda olduğu hissiyatını ortadan kaldırmış olup, yeni inşa edilmiş bir müzede bulunuyor algısı vermektedir (Bkz. Şekil 4.8).

Kent Tarihi Müzesi'nde, karşılama alanı, sergi alanı, sinevizyon salonu, ıslak hacim, yönetim birimi, arşiv, çocuk atölyesi ve aktivite odası gibi birimler doğrudan müze planlaması içerisinde yer alırken; kütüphane, dinlenme ve kafeterya alanları müzede olmamasına karşın, müzenin yakın çevresinde bulunmaktadır. Planlamada yer alan atölye ise, gerektiğinde toplantı odası olarak kullanılabilir şekilde düzenlenmektedir.

4.2.1.2. İnebolu Kent Müzesi

Tam ismi, "Kurtuluşa Giden Yolda, İnebolu Kent Müzesi" olan yapı, İnebolu ilçesinin genel özellikleri, Kent Müzesi olarak projelendirilen Hamidiye Medresesi (Eski Belediye Dairesi)'nin genel özellikleri, yapıdaki değişimlerin incelenmesi ve yeni işleve uyum değerlendirmeleri başlıkları altında incelenmiştir.

İlçenin Genel Özellikleri

İlçenin genel özellikleri, tarihçe, coğrafi konum, idari yapı ve nüfus, turizm ve tarihi yapılar başlıkları altında ele alınmıştır.

İlçenin Tarihçesi

Kuruluş tarihi kesin olarak bilinmeyen, MÖ 4. yüzyılda kurulduğu tahmin edilen İnebolu (Şekil 4.26), Miletlerin ticaret kolonisi olarak kurduğu İyon şehir devletlerinden biridir. Kıyı kolonisi olarak kurulan kentte ilk yerleşimin Boyranaltı mahallesinde⁵ olduğu düşünülmektedir (Özdeniz, 2012). O dönem Sinop hakimiyetinde olan İnebolu'nun bilinen ilk ismi “*Abunoteikhos*” dur. İlk isminin ikinci kısmı, Yunan dilinde “*kale*” anlamına gelmektedir (Gökoğlu, 1952). 2. yüzyılda Roma İmparatorluğu hükümdarı Marcus Aurelius yönetimi zamanında, kentin ilk ismi değiştirilerek, İyonya kenti manasına gelen “*İonopolis*” ismi kullanılmaya başlanmıştır (İnebolu Kent Müzesi arşivi). İonopolis ismi, MS 165 yılında Vernus'un paralarının üzerinde görülmektedir (Gökoğlu, 1952). Şehrin günümüzdeki ismi olan İnebolu, Selçuklular döneminde kullanılmaya başlamıştır (İnebolu Kent Müzesi arşivi).

İnebolu, İstiklal Savaşı'nda silah, mühimmat ve cephanenin Anadolu'ya ulaştırılmasında büyük bir rol almıştır. İnebolu halkı ve kayıkçısı Yunanlara karşı büyük başarılar kazanmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, İnebolu'nun Kurtuluş Mücadelesi'ndeki önemini “Gözüm Sakarya'da Dumlupınar'da, kulağım İnebolu'da” sözüyle dile getirmiştir. Meclisin 11 Şubat 1924 tarihinde çıkardığı 66 numaralı Kanunla İnebolu'ya Beyaz Şeritli İstiklal Madalyası verilmiştir (İnternet 19). İnebolu, İstiklal Madalyası alan tek ilçedir.

Atatürk, 25 Ağustos 1925 tarihinde İnebolu'ya gelmiştir. Atatürk'ün 27 Ağustos 1925 tarihinde yaptığı “*Bu serpuşun adına şapka derler*” sözleriyle devam eden tarihi Şapka Nutku, İnebolu Türk Ocağı Binası önünde yapmıştır (Kılıç, 1984).

⁵ Boyranaltı Mahallesi'ndeki kaleden çıkan sütun, sütun başlığı gibi kalıntılar ile kesme taştan yapılmış iki katlı mezarlar üzerindeki yazılar, kentin ticaret amacıyla kurulduğunu doğrulamaktadır (Özdeniz, 2012)

a) İnebolu 1960'lar.

b) Günümüz.

Şekil 4. 26. İnebolu ilçesinin hava fotoğrafları (M. Fakazlı arşivi).

Coğrafi Konum

İlçenin, kuzey yönünde Karadeniz, güney yönünde Küre, doğu yönünde Bozkurt ve batı yönünde ise Doğanyurt ilçeleri bulunmaktadır (Şekil 4.27).

Şekil 4. 27. İnebolu ilçesinin konumu (R. Saygılı'dan düzenlenmiştir.).

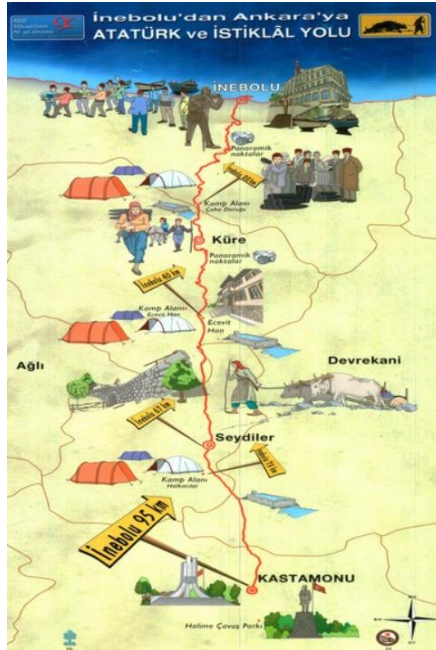
İdari Yapı ve Nüfus

İnebolu, Kastamonu ilinin Merkez ilçesi dahil 20 ilçesinden biridir. İlçeye bağlı 81 köy bulunmaktadır (İnternet 20). İlçe, Tarihi Kentler Birliği'ne üyedir.

2020 yılı TÜİK verilerine göre ilçenin nüfusu 20877'dir. Nüfusun 10484'ü ilçe merkezinde, 10393'ü köy ve beldelerindedir. İnebolu ilçesi, Kastamonu ilinin ilçe nüfus sıralamasında Merkez, Tosya, Taşköprü ve Cide ilçelerinin ardından 5. sırada yer almaktadır.

Turizm

İnebolu'nun şeref ve kahramanlık günü olan 9 Haziran ve Atatürk'ün 25-28 Ağustos tarihlerinde yaptığı İnebolu ziyareti her yıl kutlanmaktadır.

Şekil 4. 28. İstiklal Yolu ve yürüyüşü (İnternet 21).

Ankara Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulunun koruma altına aldığı ve tarihi yol olarak tescil edilen ilk parkur özelliğine sahip olan İstiklal Yolu, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ilan ettiği 12 kültür rotasından biridir. Kastamonu Valiliğinin 2008

yılında başlattığı İstiklal Yolu Projesinde, İstiklal Yolu'nun İnebolu ve Kastamonu arasında kalan 95 km lik kısmında her yıl yürüyüşler düzenlenmektedir (Şekil 4.28). İstiklal Yolu güzergâhında oluşturulan yürüyüş parkuru, Türkiye'nin en uzun 3. trekking parkurudur (İnternet 21).

Tarihi Yapıları

1880 ve 1885 yıllarında İnebolu çarşısı büyük bir yangın geçirmiştir. Başmühendis ve mimar olan Baronevski tarafından çizilen ızgara planla çarşı yeniden inşa edilmiştir (Şekil 4.29). 1885 yılında yapılan İnebolu'nun ilk imar planında çarşıda bulunan yapıların, ahşap yerine kâgirden yapılması ve denize bakan caddelerin de 6-7,5 m ye genişletilmesi planlanmıştır (Özdeniz, 2012). İlçede, günümüze kadar ulaşan çok sayıda tarihi yapı bulunmaktadır.

Şekil 4. 29. Mimar Baronevski tarafından hazırlanan 1885 tarihli kadastral plan (M. Fakazlı arşivi).

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu İnebolu İlçesi Kültür Envanter Listesi'ne göre, ilçede tescil altına alınan dini yapı olarak 10 adet cami ve bir adet türbe; idari yapı olarak birer adet eski askerlik şubesi, jandarma bölük komutanlığı, lise, ilkokul ve eski belediye binası (İnebolu Kent Müzesi); endüstriyel ve ticari yapı olarak üç adet otel, 15 adet işyeri ve dört adet depo; kültürel yapı olarak birer adet eski liman binası, kütüphane, eski Türk Ocağı binası, hamam ve 26 adet çeşme; sivil mimari yapısı olarak da 335 adet konut,

iki adet depolu konut, 20 adet bünyesinde işyeri bulunduran konut, iki adet işyeri ve farklı özelliklerde 34 adet taşınmaz bulunmaktadır.

Yapının Genel Özellikleri

Yapının Tarihçesi

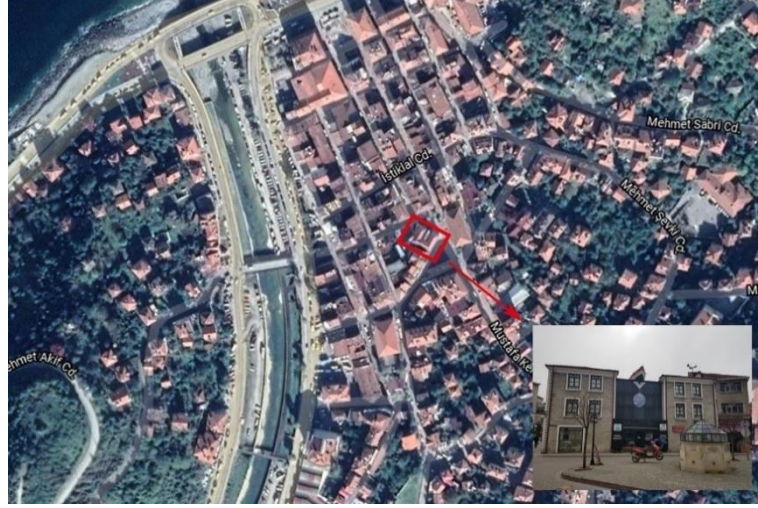
Medrese, 1882 senesinde Kastamonu Valisi Abdurrahman Paşa'nın talebi üzerine, Sultan Abdulhamid'in emriyle inşa ettirilmiştir. Daha sonrasında tarihi yapı uzun bir dönem İnebolu Belediyesi Hizmet Binası olarak kullanılmıştır. 1996 yılında çıkan bir yangın sonucunda yapı boşaltılmış, geçen süreç içerisinde bakımsız kalmıştır (İnebolu Belediyesi arşivi). Yapının -konumunun da etkisiyle- çeşitli mekânları eczane, kuyumcu, kafeterya, Kızılay, Atatürkçü Düşünde Derneği, belediye işçi konaklama yeri, depo gibi işlevlerde kullanılmıştır (Çopur Aksungur, 2012). 2013 yılında başlatılan restorasyon çalışması, 2014 yılında bitirilerek 2016 yılında, “Kurtuluşa Giden Yolda, İnebolu Kent Müzesi” adıyla yeni işlevinde kullanıma açılmıştır. Genel anlamda başarılı bir yeni işlev dönüşümü yaşayan Kent Müzesi, bir çok ödüle layık görülmüştür⁶.

Konumu ve Çevresel Özellikleri

Kent müzesi Aşağıhatıpbacı mahallesi, 422 ada, 8 numaralı parselde bulunmaktadır (Şekil 4.30). Yapının sol yan cephesi Cumhuriyet meydanına bakmaktadır. Galip Deniz caddesi ile Mustafa Kemal Paşa caddesinin kesiştiği köşe parselde bulunan yapının girişi, Mustafa Kemal Paşa caddesinden sağlanmaktadır (Şekil 4.31).

⁶ Yapının aldığı ödüller için bkz: <http://www.inebolu.bel.tr/inebolu> (Erişim Tarihi: 14.06.2021)

Türk Ocağı Binası, Nezihe Battal Kültür Evi, Atatürk İlkokulu ve Ortaokulu, İnebolu Anadolu İmam Hatip Lisesi, İnebolu Belediyesi, Yahya Paşa Camii, Tefikiye Camii, Hamidiye Camii, Müftülük Binası ile Mehmet Bülent Özyürük İlkokulu ve Ortaokulu tarihi yapının yakın çevresinde bulunan diğer kamusal yapılarıdır.

Şekil 4. 30. İnebolu Kent Müzesi'nin ilçedeki konumu (Google Earth'den işlenmiştir).

a) Yapının Cumhuriyet Meydanı'na açılan cephesi.

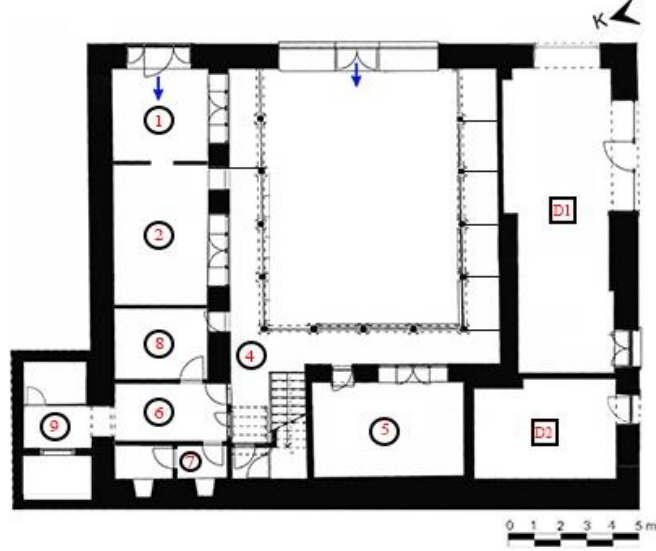
b) Köşe parselde konumlanan yapı.

Şekil 4. 31. İnebolu Kent Tarihi Müzesi'nin konumu.

Mekânsal Özellikleri

Yapı Zemin, birinci ve ikinci kat olmak üzere üç katlıdır. U plan tipine sahip yapının orta kısmında avlusu bulunmaktadır (Şekil 4.32).

Zemin kat, yapının ana girişinin bulunduğu kattır. Yapıya giriş kuzeydoğu yönünde, tek kanatlı kapıyla sağlanmaktadır.

Şekil 4. 32. İnebolu Kent Müzesi'nin zemin kat planı (H. Çopur Aksungur'dan düzenlenmiştir).

1 numaralı mekân giriş ve danışma bölümüdür. 1 numaralı mekândan 2 numaralı mekân olan sinevizyon salonuna geçilmektedir. 2 numaralı mekândan 3 numaralı mekân olan avluya geçiş sağlanmaktadır (Şekil 4.33). Tavanı ve kuzeydoğu yönü camla kapatılmış bu avluya, aynı zamanda ikinci bir giriş olan ve ihtiyaç halinde açılan cam kaplamanın ortasındaki kapıdan da ulaşılabilir. Zemin katın avluya bakan cephelerinde, U formu yapıyı basık kemerli revaklar dizisi sarmaktadır. Toplamda 13 adet olan taş sütunlar kuzeybatı ve güneydoğu yönünde beşer adet, güneybatı yönünde ise üç adet olacak şekilde konumlanmıştır (Şekil 4.32). Revakları oluşturan taş sütunlar, üst katları da taşımaktadır. Revakların araları bölmelerle kapatılarak her biri kentin eski dönemlerdeki gündelik mesleklerinin tanıtıldığı sergi alanlarına dönüştürülmüştür. Güneydoğu cephesinde revaklarda sırasıyla bıçakçı, terzi, kilim ve çul kilimi dokumacıları, kunduracı meslekleri sergilenirken, avlunun kuzey ucunda bulunan iki revak, İnebolu Denk Kayığı hakkında bilgiler verilmektedir (Şekil 4.34). Avlunun büyük çoğunluğunu, İstiklal Yolu ve kahramanlarını canlandıran mankenler kaplamaktadır. Binanın avluya bakan üç cephesinde de İnebolu halkının kayık ve kağnılarla yaptığı büyük kahramanlıklarla ilgili dev posterler bulunmaktadır. 4 numaralı mekân kat holüdür. 5 numaralı mekân sinevizyon salonu olarak

kullanılmaktadır. 6 numaralı mekân hem depo hem de asansöre geçiş holüdür. 6 numaralı mekândan 7 numaralı wc, 8 numaralı kazan dairesi ve 9 numaralı asansör holü bulunmaktadır. 9 numaralı mekânın kuzeyinde bulunan mekânda elektrik panoları vardır (Şekil 4.33). Katta, yapının güney doğusunda bulunan ve Cumhuriyet Meydanı'na cephe veren mekânlardan D1 numaralı mekân eczane, D2 numaralı mekân ise kuyumcu olarak kullanılmaktadır.

1 numaralı mekân.

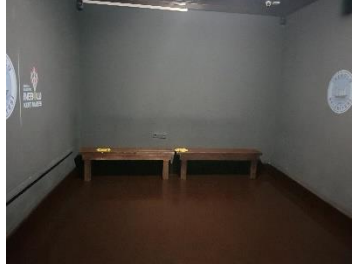
2 numaralı mekân.

3 numaralı mekân.

4 numaralı mekân.

5 numaralı mekân.

6 numaralı mekân.

7 numaralı mekân.

8 numaralı mekân.

9 numaralı mekân.

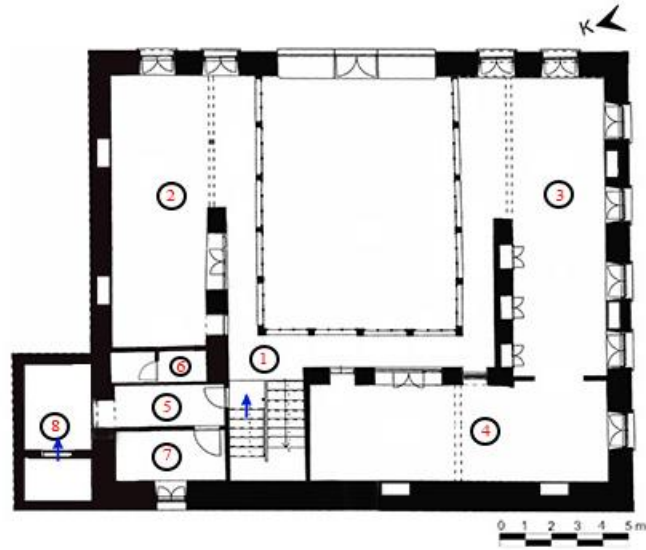
Şekil 4. 33. İnebolu Kent Müzesi'nin zemin katında bulunan mekânlar.

Zemin katta 1, 2, 6, 8 ve 9 numaralı mekânların döşemesi doğal taş, 7 numaralı mekânın döşemesi seramik, diğer mekânların döşemesi ahşap kaplamadır. Kattaki tüm tavanlar ahşap kaplamadır. Duvarlarda sıva üzerine boya yapılmıştır.

Şekil 4. 34. İnebolu Kent Müzesi'nin zemin katında bulunan revak dizisinin sergi alanı olarak kullanımı.

Birinci katta, U biçiminde oluşan 1 numaralı koridorun etrafında sıralanan 2, 3 ve 4 numaralı mekânlar bulunmaktadır (Şekil 4.35). Bu mekânlardaki tüm duvarlar sergi alanı olarak kullanılmıştır. 2 numaralı mekânda İnebolu'nun kuruluşundan ilk Türk hakimiyetine kadar olan medeniyetler bilgi ve belgelerle anlatılmaktadır. Bu mekânda ele alınan konunun devamı olan Candaroğulları dönemine kadar süren kısım, 1 numaralı kat holünde devam etmekte ve 3 numaralı mekâna girişte sonlanmaktadır. 3 numaralı mekânda Omanlı dönemindeki İnebolu hakkında bilgiler verilmektedir. 3 numaralı mekâna yönlendirilen ziyaretçiler, buradan da 4 numaralı mekâna yönlendirilmektedir. 4 numaralı mekânda milli mücadele dönemindeki İnebolu hakkında bilgiler verilmektedir. 4 numaralı mekândan kat holüne çıkış sağlanmaktadır. Asansöre ulaşmak için kat holünden geçiş sağlanan mekân, hem hol hem de sergi alanı olarak kullanılmaktadır. 5 numaralı mekândan 6 numaralı wc, 7 numaralı depo-atölye ve 8 numaralı asansöre geçiş sağlanmaktadır. Asansörün açıldığı hol de sergi alanı olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.36).

Şekil 4. 35. İnebolu Kent Müzesi'nin birinci kat planı (H. Çopur Aksungur'dan düzenlenmiştir).

1 numaralı mekân.

2 numaralı mekân.

3 numaralı mekân.

4 numaralı mekân.

5 numaralı mekân.

6 numaralı mekân.

7 numaralı mekân.

8 numaralı mekân.

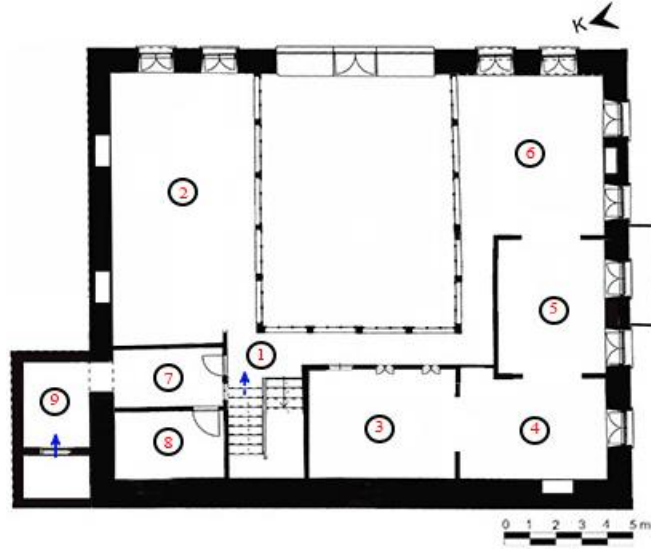

Merdiven kullanımı.

Şekil 4. 36. İnebolu Kent Müzesi'nin birinci katında bulunan mekânlar.

Birinci katta 5 ve 8 numaralı mekânların döşemesi doğal taş, 6 numaralı mekânın döşemesi seramik, diğer mekânların döşemesi ise ahşap kaplamadır. Kattaki tüm tavanlar ahşap kaplamadır. Duvarlarda sıva üzerine boya yapılmıştır.

İkinci katta, kuzey yönündeki koridorun odaya dahil edilmesiyle, L biçiminde 1 numaralı mekân olan kat holü oluşmaktadır. Bu koridorun etrafında sıralanan 5 adet mekân bulunmaktadır (Şekil 4.37).

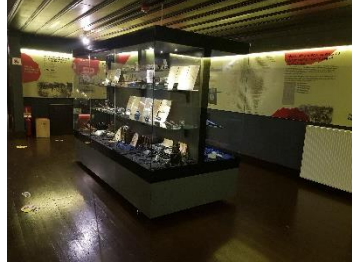
Şekil 4. 37. İnebolu Kent Müzesi'nin ikinci kat planı (H. Çopur Aksungur'dan düzenlenmiştir).

2 numaralı mekânda milli mücadele dönemiyle ilgili verilen bilgiler devam etmektedir. 3 numaralı mekânın konusu ağırlıklı olarak şapka inkılabıdır. Bu mekânda dönemin şapkaları ve Atatürk'ün balmumu heykeli ön plana çıkmaktadır. 3 numaralı mekândan, 4, 5 ve 6 numaralı mekânlara geçiş bulunmaktadır. 4, 5 ve 6 numaralı mekânlarda tek bir konu üzerinde yoğunlaşmayıp kentin kültürü, mimarisi, yöresel kıyafetleri, önemli kişileri vb gibi kentin ön plana çıkan diğer konuları ele alınmıştır. 5 numaralı mekânda demir korkuluklu bir balkon bulunmaktadır. 6 numaralı mekândan 1 numaralı kat holüne ulaşılmaktadır. 7 numaralı mekân olan holden 8 numaralı idareye ve 9 numaralı asansöre ulaşılmaktadır (Şekil 4.38). Asansör girişinin önü de sergi alanı olarak kullanılmaktadır.

8 ve 9 numaralı mekânların döşemesi doğal taş kaplama, kattaki diğer mekânların döşemesi ise ahşap kaplamadır. Kattaki tüm tavanlar ahşap kaplamadır. Duvarlarda sıva üzerine boya yapılmıştır.

1 numaralı mekân.

2 numaralı mekân.

3 numaralı mekân.

4 numaralı mekân.

5 numaralı mekân.

6 numaralı mekân.

7 numaralı mekân.

8 numaralı mekân.

9 numaralı mekân.

Şekil 4. 38. İnebolu Kent Müzesi'nin ikinci katında bulunan mekânlar.

Yapının Cephe Özellikleri

Yapının yoldan yalnızca iki cephesi görülebilmektedir. Arka cephe komşu parselde bakmakta ve genel olarak sağır olan bu cepheye, yalnızca birinci katta bulunan 7 numaralı mekânda bir adet pencere açılmaktadır. Sağ yan cephe ise bitişik nizamlıdır. Taş kullanılarak yapılan binanın cephelerinde, taş dokusu açığa çıkarılmıştır. Cephedeki tüm doğramalar taş sövelidir. Taş sövelerde yüzey farklılığı yapılarak cephede hareketlilik sağlanmıştır. Cephelerin birinci ve ikinci katında bulunan

pencereler tek tiptir. Yapı kırma çatı olup, çatı örtüsü marsilya kiremit kaplamadır (Şekil 4.39).

Şekil 4. 39. İnebolu Kent Müzesi (İnternet 22).

Yapının en önemli cephesi olan giriş cephesi, kuzeydoğu yönündedir. Bu cephede taş ve cam malzeme bir arada kullanılmıştır. Binanın ortasında bulunan avlu, çelik konstrüksiyon yardımıyla cam malzeme ile kaplanmıştır. Bu kaplama, cephe yüzeyine göre geri çekilerek konumlandırılmıştır. Taş yapının ortasında vurgulanan bu cam kütle ile tarihi yapıya modern bir yorum getirilmiştir. Cam kütleinin dış cephesinde bulunan, ilçenin simgesi haline gelen değerlerinden biri olan İstiklal Madalyası, yaklaşık 1,2 m çapındadır. Cam kütleinin üst kısmına ilçenin bir diğer değerlerini temsil eden, gerçek ölçülerinde simgesel bir denk kayığı yerleştirilmiştir (Şekil 4.39, 4.40). Bu cephe genel olarak simetrik gibi görünse de küçük farklılıklar bulunmaktadır. Cephedeki tüm söveler simetrik olmasına karşın, zemin katta, cam kütleinin iki yanında bulunan doğramalar kullanımsal ihtiyaçlardan dolayı aynı formda değildir. Sol kısımdaki doğrama, eczane olarak kullanılan mekâna ait olduğu için sabit cam olarak yapılmış, sağ kısımdaki doğrama ise müze girişi olarak kullanılmasından dolayı daha farklı bir form almıştır (Şekil 4.41). Birinci ve ikinci kat pencereleri aynı düşey doğrultudadır. Her iki katta da cam kütleinin iki yanında ikişer adet taş söveli pencere bulunmaktadır. Ön cephenin sol köşesinde köşe taşı kullanılarak cephesel hareketlilik sağlanmıştır. Cephenin iç köşe duvarlarında düşey, çatı saçağı altında ise yatay kat silmesi bulunmaktadır.

a) Cepheden görünüş.

b) Avludan görünüş.

Şekil 4. 40. İnebolu Kent Müzesi'nde bulunan temsili denk kayığının cepheden ve avludan görünüşleri.

a) Eczaneye ait sabit pencere

b) Kent Müzesi giriş kapısı

Şekil 4. 41. Kullanımsal farklılıkların doğrama biçimlenmesine etkisi.

Yapının yoldan görülen diğer cephesi, güneydoğu cephesidir (Şekil 4.42). Bu cephede de duvarlardaki taş malzeme açığa çıkarılmıştır. Tüm doğramalarda taş söve bulunmaktadır. Bu cephenin zemin katları dükkân olarak kullanılmaktadır. Sol tarafta bulunan doğrama kuyumcuya, ortada ve sağda bulunan doğramalar ise eczaneye açılmaktadır. Sağ ve sol tarafta bulunan bu doğramalar kullanımsal ihtiyaca yönelik farklı formlarda oluşturulmuştur (Şekil 4.43). Ortada bulunan doğrama ise, üst katlardaki pencereler ile aynı formdadır. Birinci katta 5 adet taş söveli pencere bulunmaktadır. İkinci kattaki pencereler de aynı düşey aks üzerinde konumlanmıştır. Ortadaki doğrama dışında diğer dört pencere birinci katla aynıdır. Ortadaki doğramada balkona açılan bir kapı bulunmaktadır. Sol yan cephenin iki köşesinde de köşe taşı kullanılmıştır.

Şekil 4. 42. İnebolu Kent Müzesi'nin güneydoğu cephesi.

a) Kuyumcu girişi.

b) Eczane girişi.

Şekil 4. 43. Kullanımsal farklılıkların doğrama biçimlenmesine etkisi.

Şekil 4. 44. Eski Belediye Binası (İnebolu Kent Müzesi) ve komşu parselleri (Çopur Aksungur, 2012).

U plan tipine sahip yapının orta kısmında avlusu bulunmaktadır (Şekil 4.44). Zemin katın avluya bakan cephelerinde 13 adet taş sütunun oluşturduğu revaklar

bulunmaktadır. Üst katlarda ise sütunların düşey aksı korunarak aralara dikdörtgen formda pencereler yerleştirilmiştir. Avluya kuzeybatı yönünde beş, güneybatı yönünde dört, güneydoğu yönünde ise beş adet giyotin pencere açılmaktadır. Birinci katta avluya bakan pencerelerin üstünde ahşap, üçgen formunu alan alınlıklar dizisi bulunmaktadır. Yol cephesinin duvarlarında taş malzeme görülürken, avlu içine bakan cephelerde ahşap malzeme hakimdir. Yapının avluya bakan cepheleri dev panolarla sergi alanına dönüştürülmüştür.

Yapıdaki Değişimlerin İncelenmesi

Medrese olarak inşa edilen yapı, sonrasında işlev değişikliğine uğrayarak uzun yıllar belediye dairesi olarak kullanılmıştır. Yapının eski fotoğraflarına bakıldığında genel olarak zemin kat cephesinde büyük değişimler görülmektedir.

Yapının cephesinde Cumhuriyet'in ilk yıllarında tuğla dokusu görülürken, daha sonra bu cephe sıvanmıştır. Günümüzde ise cephede tuğla dokusu görülmektedir (Şekil 4.45).

Eski fotoğraflarında, yapının ilk inşa edildiği dönemlerde avlunun ön kısmının yüksek duvarlarla çevrili olduğu, üzerinde tuğra ve kitabe bulunan bir kapı ile yapıya ulaşıldığı görülmektedir. 1950 yılında yapılan tadilatta ön duvarın kotu indirilerek üzerine demir korkuluklar yapılmıştır (Özdeniz, 2012). Günümüzde ön duvar 50 cm olup tamamen camekânla kapanmıştır. Camekânın ortasından avluya açılan, tek kanatlı cam malzemenen bir kapı bulunmaktadır (Bkz. Şekil 4.39).

Kuzeydoğu cephesin doğu ucunda, zemin katta bulunan ve sonradan yapıldığı düşünülen basık kemerli pencere, Cumhuriyet'in ilk yıllarında kapıya dönüştürülmüştür. Daha sonra bu kapı eczane olarak kullanıldığı dönemlerde vitrin ve kapı olarak kullanılmıştır. Günümüzde tamamen vitrin olarak kullanılmaktadır. Bu pencerenin sağında bulunan ve sonradan yapıldığı düşünülen pencere, geçen süreç içerisinde farklı boyutlarda kullanılmıştır. Günümüzde bu pencere kapatılmıştır (Şekil 4.45).

a) Hamidiye Medresesi'nin Cumhuriyetin İlanından Önceki Görünüşü (M. Fakazlı arşivi).

b) Hamidiye Medresesi girişindeki kitabeli kapı (M. Fakazlı arşivi).

c) Cumhuriyetin ilk yıllarında Belediye Binası (M. Fakazlı arşivi).

d) Yapının Belediye Binası olarak kullanıldığı bir dönem (M. Fakazlı arşivi).

e) 70'li yıllarda Belediye Binası (M. Fakazlı arşivi).

f) Yapının 2012 yılındaki görünümü (Özdeniz, 2012).

g) Yapının 2012 yılındaki görünümü (Çopur Aksungur, 2012).

h) İnebolu Kent Müzesi'nin 2021 yılındaki görünümü.

Şekil 4. 45. Günümüzde İnebolu Kent Müzesi olarak kullanılan, Hamidiye Medresesi olarak inşa edilen ve bir dönem Belediye Binası olarak hizmet veren yapının yıllar içerisindeki fotoğrafları.

Kuzeydoğu cephesinin kuzey ucunda Cumhuriyet'in ilk yıllarında herhangi bir doğrama görülmezken, 70'li yıllara ait fotoğraflarda bir pencere bulunduğu görülmektedir. Bu pencerenin formu sonraki yıllarda değiştirilmiştir. Günümüzde bu pencere tek kanatlı cam kapının iki yanında sabit pencereye dönüştürülmüş olup, Kent Müzesi'nin ana girişi de burasıdır (Şekil 4.45).

Zemin katın Cumhuriyet Meydanı'na bakan güneydoğu cephesinin zemin katındaki dükkânların doğrama formları değiştirilmiştir. Eczanenin kullandığı sağdaki vitrinin genişliği daraltılarak üst katlardaki pencerelerle hizalanmıştır. Zemin katın ortasında bulunan pencere yeni işlev öncesi demir parmaklıyken yeni işlev sonrası üst katlardaki pencere tipine dönüştürülmüştür. Kuyumcunun kullandığı soldaki doğramanın boyutları aynı kalmış, kayıtları değiştirilmiştir (Şekil 4.46).

a)Yeni işlev öncesi sol yan cephe
(Çopur Aksungur, 2012).

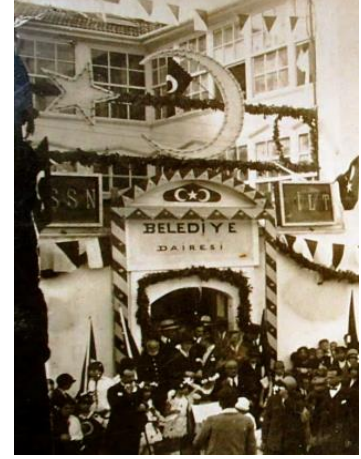
b)Yeni işlev sonrası sol yan cephe.

Şekil 4. 46. Günümüzde İnebolu Kent Müzesi olarak kullanılan tarihi yapının Cumhuriyet meydanına bakan cephesi.

Günümüzde kent müzesi olarak kullanılan yapının avlusunda 1923 yılında gerçekleşen ilk seçime ait olan fotoğrafa baktığımız zaman, birinci ve ikinci katlarda avluya bakan kısımların açık olduğu görülmektedir. Sonraki kullanımlarda bu açıklıklara giyotin pencere yapılmıştır. Daha sonra giyotin pencereler yerine tek kanadı açılan pencereler yapılmıştır. Restorasyon sonrası ise, önceki kullanım olan giyotin pencere formuna yeniden dönülmüştür (Şekil 4.47).

a) Medresenin avlusunda 1923 yılında yapılan ilk seçim (M. Fakazlı arşivi).

b) Yapının önünde 23 nisan kutlaması (M. Fakazlı arşivi).

c) Avlunun güneydoğu yönüne ait bir fotoğraf (Özdeniz, 2012).

d) Avlunun batı yönüne ait bir fotoğraf (Çopur Aksungur, 2012).

e) Avluda bulunan revak sütunları detayı (Özdeniz, 2012).

f) Avlunun, cam kütleye kapatılmadan önceki durumu (İnebolu Belediyesi Arşivi).

g) Yapının avluya bakan cepheleri.

h) Sergi alanı olarak kullanılan avlu.

Şekil 4. 47. Günümüzde İnebolu Kent Müzesi olarak kullanılan tarihi yapının avlusunun yıllar içerisindeki fotoğrafları.

Avluya cephe veren kısımlardaki ahşap kaplamalar zamanla yıpranmıştır. Restorasyon sonrası yıpranan kısımlar yenilenmiş ve İnebolu evlerinin genelinde kullanılan aşı boyasının rengi olan kırmızıya boyanmıştır. Müze tefrişi yapıldıktan sonra da avluya bakan cepheleri kaplayacak boyutlarda pano yerleştirilmiştir (Şekil 4.47).

Yapının zaman içerisinde geçirmiş olduğu işlevsel değişikliklerle katlarda kullanılan birimlerin kullanım biçimleri, Çizelge 4.4’de gösterilmiştir.

Çizelge 4. 4. İnebolu Kent Müzesi’nin yeni işlev öncesi ve yeni işlev sonrası mekânsal kullanım şeması.

Katlar	Yeni İşlev Öncesi Mekân kullanımları (Eski Belediye Binası)	Yeni İşlev Sonrası Mekân Kullanımları (Kent Müzesi)
Zemin Kat	Pastahane, Eczane, Eczane Deposu, Kızılay, Kuyumcu, Avlu	Sergi Alanı, Sinevizyon salonu, Depo, Hol, Wc, Kazan Dairesi, Eczane, Kuyumcu
Birinci Kat	Atatürkçü Düşünce Derneği, Oda, Kamera Odası, Arşiv, Mutfak, Hol, Wc,	Sergi Alanı, Hol, Wc, Depo-Atölye
İkinci Kat	Oda, Hol, Balkon	Sergi Alanı, Hol, İdare, Balkon

Zemin kattaki 1, 2 ve 8 numaralı mekânlar, önceki kullanımlarda tek bir mekân olarak kullanılmaktayken, kent müzesi işlevinde üç bölüme ayrılmıştır. 6 ve 7 numaralı mekânlar da tek bir mekânken, yeni işlevinde ayrılmıştır (Bkz. Şekil 4.32). Eczaneden avluya geçiş kapısı kapatılmıştır. Yeni işlevin gereği olarak, yapının batı köşesine asansör yerleştirilmiştir. Avlunun döşemesi ahşap kaplama olarak yeniden yapılmıştır (Şekil 4.48).

Zemin kat holünün güneybatı ucunda sütunlarla avlunun arasına yerleştirilen panoyla kat holleri ve sütunların arası da sergi alanı olarak değerlendirilmiştir. Kat hollerinin ahşap döşeme ve tavanlarında koyu renk kullanılmıştır (Şekil 4.49, 4.50, 4.51).

a) Yeni işlev öncesi (Çopur Aksungur, 2012).

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 48. Zemin kat 3 numaralı mekân.

a) Yeni işlev öncesi.

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 49. Zemin katta sütunların oluşturduğu 4 numaralı hol.

a) Yeni işlev öncesi (Çopur Aksungur, 2012).

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 50. Birinci kat 1 numaralı holün güneydoğu yönü.

Eski işlevinde betondan yapılan merdiven, özgün dokusuna uygun olarak ahşap malzemeden yeniden yapılmıştır (Şekil 4.52). Katlar arası düşey sirkülasyonu sağlayan merdiven aynı zamanda sergi alanı olarak kullanılmıştır.

a) Yeni işlev öncesi (Çopur Aksungur, 2012).

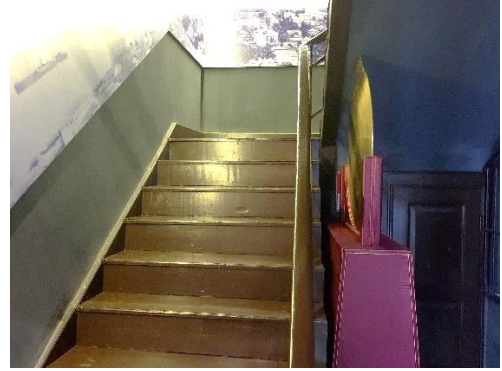
b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 51. İkinci kat 1 numaralı holün güneydoğu yönü.

Birinci kat 2 numaralı mekânda bulunan iki kapı da sökülmüş ve mekânın giriş-çıkışını sağlayan geçişlere dönüştürülmüştür (Şekil 4.53). Aynı mekânda kat holüne açılan pencere, çift taraflı vitrin olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.54).

a) Yeni işlev öncesi (Çopur Aksungur, 2012).

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 52. Zemin kat 3 numaralı mekân.

a) Yeni işlev öncesi (Çopur Aksungur, 2012).

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 53. Birinci kat 2 numaralı mekân girişi.

Şekil 4. 54. Birinci kat 2 numaralı mekânda bulunan ve kat holüne açılan pencerenin çift taraflı vitrin olarak kullanımı.

a) 3 numaralı mekân.

b) 4 numaralı mekân.

Şekil 4. 55. 3 ve 4 numaralı mekânlar arası geçiş.

Birinci kat 3 ve 4 numaralı mekânlar arasında geçiş açılmıştır (Şekil 4.55). 3 numaralı mekânda bulunan üç adet dolap, vitrin olarak kullanılmaktadır. 4 numaralı mekânın güneydoğu yönündeki duvarında iki adet niş oluşturulmuştur (Bkz. Şekil 4.35). Bu iki niş, kat holüne açılan kapı ve mekândaki bir adet pencere de yeni işlevinde vitrin olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.56).

Diğer katlarda olduğu gibi, ikinci katta da sergi alanlarının giriş kapısı kaldırılmıştır (Şekil 4.57). Aynı mekânın kuzeybatı yönünde sonradan oluşturulmuş iki adet niş, sergi alanı olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.58).

a) Niş kullanımı.

b) Kapı kullanımı.

Şekil 4. 56. Niş ve kapının sergi alanı olarak kullanımı.

a) Yeni işlev öncesi (Çopur Aksungur, 2012).

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 57. İkinci kat 2 numaralı mekân girişi.

Şekil 4. 58. İkinci kat 2 numaralı mekân niş detayları.

İkinci kat 8 numaralı mekânın batı köşesine konumlanan ocak ve pencere, yeni işlevlendirmede kapatılmıştır (Şekil 4.59).

İkinci katta asansörün konumlandığı 9 numaralı mekân, sonradan eklenmiş ve girişi 7 numaralı mekândan sağlanmıştır (Bkz. Şekil 4.37). Ziyaretçi ikinci kata ulaştığında ilk olarak 2 numaralı mekâna, ardından da 3 numaralı mekâna yönlendirilmektedir. 1 numaralı kat holünden 3 numaralı mekâna geçilmekte, buradan 4, 5 ve 6 numaralı mekânlar arasında geçiş sağlanmakta ve 6 numaralı mekân, sergi alanı olarak da kullanılan kat holüne açılmaktadır (Şekil 4.60, 4.61). 4 ve 6 numaralı mekânlarda birer adet niş oluşturulmuştur.

a) Yeni işlev öncesi (Çopur Aksungur, 2012).

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 59. İkinci kat 8 numaralı mekân.

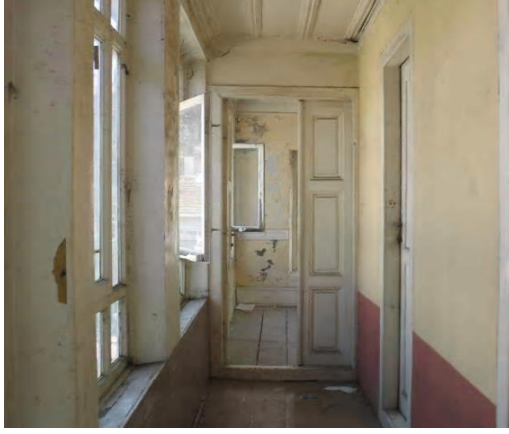

a) 3 ve 4 numaralı mekânlar arası geçiş.

b) 4,5 ve 6 numaralı mekânlar arası geçiş.

Şekil 4. 60. İkinci katta bulunan 3, 4, 5 ve 6 numaralı mekânlar arası geçiş.

a) Yeni işlev öncesi (Çopur Aksungur, 2012).

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 61. Kat holünden ikinci kat 6 numaralı mekâna bakış.

Yeni İşleve Uyum Değerlendirmeleri

Çevresel Özelliklerin Yeni İşleve Uyumunun Değerlendirilmesi

Tarihi yapının cephe verdiği alanlar, geçmişten günümüze ilçe halkı için özel günlerde toplanma yeri olarak kullanılmaktadır. Şekil 4.62’de görüldüğü gibi, geçmiş dönemlerde 23 Nisan kutlamaları Eski Belediye Binası önünde yapılmıştır. Günümüzde de ilçede yapılan törenler, tarihi binanın cephe verdiği Cumhuriyet Meydanı’nda düzenlenmektedir. İlçe halkının bir araya geldiği bu alanın tam merkezinde bulunan yapı, tüm ilçeye hizmet etmekte, ilçenin unutulmaya yüz tutmuş değerlerini ilçeliye anlatarak kentlilik bilinci oluşmasını sağlamaktadır.

Şekil 4. 62. Tarihi binanın önünde yapılan 23 nisan kutlamaları (M. Fakazlı arşivi).

2008 yılında Kastamonu Valiliği tarafından başlatılan İstiklal Yolu projesiyle her yıl İstiklal Yolu Yürüyüşü yapılmakta, şehir içinden ve şehir dışından bir çok kişi bu yürüyüş için ilçeye gelmektedir⁷. Kent Müzesi'nin cephe verdiği Mustafa Kemal Paşa caddesi ve Cumhuriyet Meydanı da bu yürüyüş güzergâhının üzerinde bulunmaktadır (Şekil 4.63).

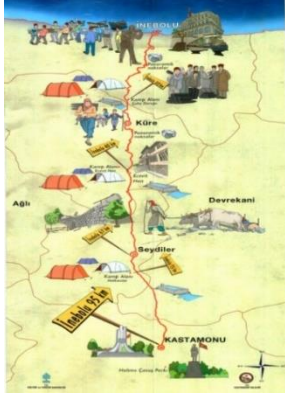

Şekil 4. 63. İnebolu ilçesinden başlayan İstiklal Yolu güzergâhı (İnternet 23).

İlçe içinde istiklal yoluyla ilgili yönlendirme levhaları vardır (Şekil 4.64). Müzenin cephe verdiği yollar, şehir içi sirkülasyonunun en yoğun olduğu alanlardan biridir. Yürüyüş güzergâhı üzerinde bulunmasıyla da, müzenin şehirler arası tanınırlığının artmasıyla birlikte şehir dışından gelen ziyaretçi sayısına da aynı oranda katkı sağlamaktadır.

Kent merkezinde bulunan müzeye, yaya olarak veya araçla rahat bir şekilde ulaşılabilir. Müzenin kendine ait otoparkı olmamasına karşın, yakın çevresinde ziyaretçilerin kullanabileceği otopark mevcuttur.

⁷ Ankara Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu tarafından tescil edilerek koruma altına alınan İstiklal Yolu Tarihi yol olarak tescil edilen ilk parkur olma özelliğine sahiptir. Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığınca ilan edilen 12 kültür rotasından biridir. (Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)

a) İstiklal yolu güzergâhı (İnebolu Kent Müzesi).

b) Şehir içinde bulunan istiklal yolu güzergâhı yönlendirmesi.

Şekil 4. 64. İstiklal Yolu güzergâhı ve ilçede bulunan yönlendirme levhaları.

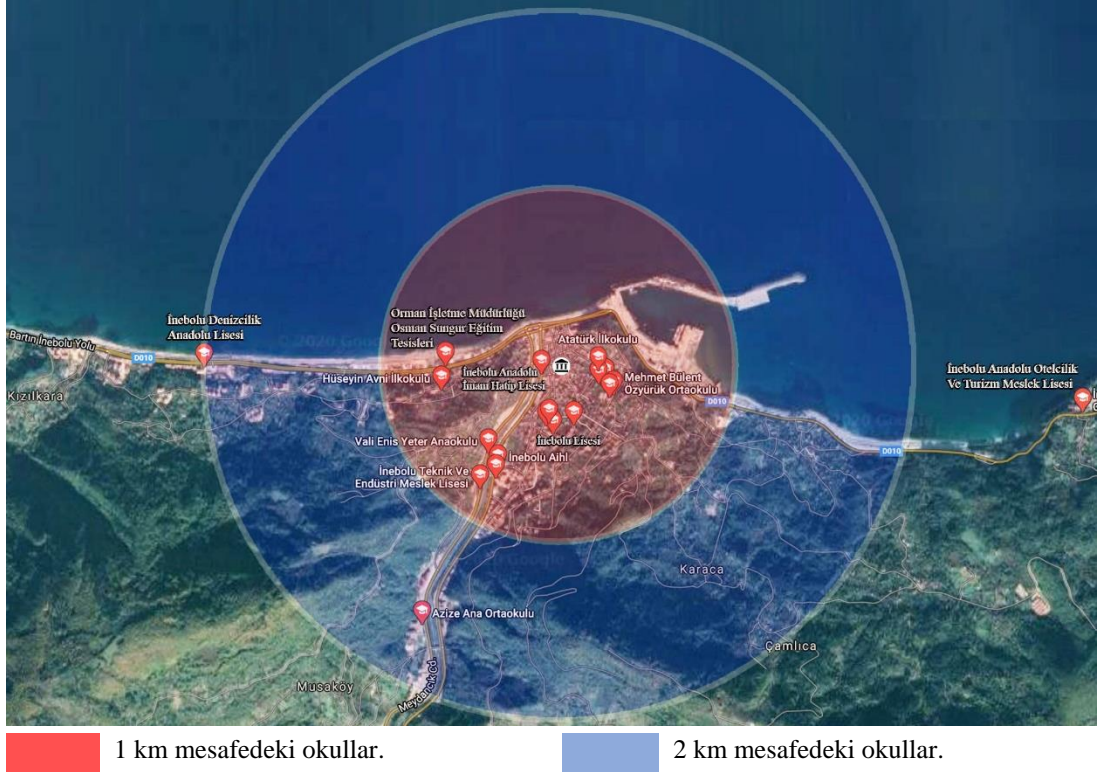
Müzenin avlusu, sergileme alanı olarak kullanılarak müzenin yeni işlevine uygun bir şekilde değerlendirilmektedir (Şekil 4.65).

Şekil 4. 65. Sergi alanı olarak kullanılan müze avlusu.

Müzenin iki girişi bulunmaktadır. İki giriş de Mustafa Kemal Paşa caddesi üzerindedir. Ana giriş Kent Müzesi'nden, ikinci giriş ise avludan sağlanmaktadır.

Müzenin merkeze alındığı, 1 km çapa sahip alan içinde birden fazla ilkokul, ortaokul ve lise bulunmakta; 2 km çapında ise ilçe merkezinin -bir kaç istisna dışında- tüm okulları yer almaktadır (Şekil 4.66). Müze çevresinde çok sayıda eğitim yapısının bulunması, gelecek nesillerin müzeyle iç içe, kentlilik bilinciyle yetişmelerine olanak sağlamaktadır.

Şekil 4. 66. İnebolu Kent Müzesi'ne 1 ve 2 km mesafe içinde bulunan okullar (Google Haritalar'dan işlenmiştir, 2021).

Cephe Özelliklerinin Yeni İşleve Uyumunun Değerlendirilmesi

Tarihi yapının genel olarak sade ve simetrik cephesi, avlunun cam kütleyle çevrenmesiyle cephesel vurgusunu arttırılmıştır.

Cam kütleinin tepesine yerleştirilen gerçek boyutlardaki denk kayığı ve ön yüze asılan yaklaşık 1,2 m çapındaki temsili İstiklal Madalyası, uzak mesafeden bile yapının fark edilmesini sağlamaktadır. Cephede sergilenen bu müze elemanları, tarihi yapının işlevi hakkında bilgi vermektedir. İstiklal yolu yürüyüş güzergâhında olan yapının cephesinde, ilçenin iki simgesel değerini bu şekilde vurgulaması, adeta ziyaretçileri müzeye davet etmektedir.

Zemin katta dükkân olarak kullanılan mekânlar, yapının mekânsal bütünlüğünü ve cephesel etkisini olumsuz yönde etkilemektedir.

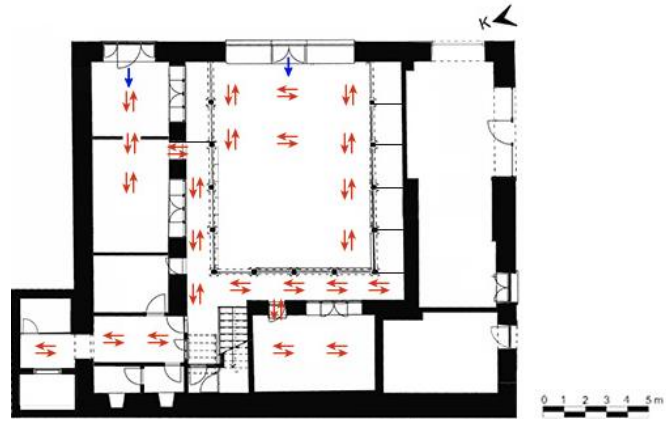
Mekânsal Kurgu Açısından Yeni İşleve Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Müze yapılarının planlanmasında göz önünde bulundurulmuş ziyaretçi yönelim türlerinden (Sureka, 2013); yönlendirilmiş dolaşım türü ve yönlendirilmemiş dolaşım türleri, bazı bölümlerde ayrı ayrı, bazı bölümlerde ise bir arada kullanılmıştır (Şekil 4.67).

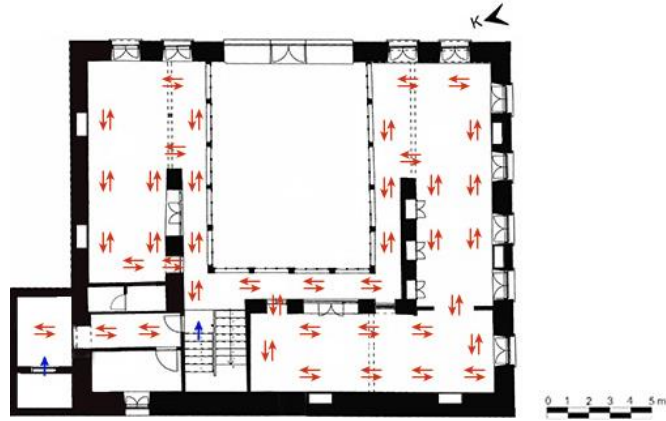
Yapının önceki kullanımlarında tüm katlar genel olarak avluya bakan hollere açılan, hol etrafına sıralanmış odalar şeklindedir. Müze işlevinde de aynı kullanım korunmuştur.

Müzedeki genel olarak durağan sergileme yöntemlerinden bilgi panoları bulunmaktadır. Vitrin içi sergileme, stand üzeri sergileme, mankenler, fotoğraflar ve diorama odalar müzede uygulanan diğer durağan sergileme yöntemleridir. Dinamik sergileme yöntemlerinden ise slaytlı gösterim tekniği uygulanmıştır. Sergilenen eserler ve bilgi panoları ziyaretçiler tarafından rahatlıkla algılanabilecek şekilde planlanmıştır. Panolar, akılda kalıcılık sağlamak amacıyla, grafik öğeler, metin, fotoğraf ve haritalarla zenginleştirilmiştir. Görseller, doğru algılanması amacıyla göz hizasına yerleştirilmiştir. Gün ışığı, panolarla tamamen kesilerek sergi alanlarında yapay aydınlatma kullanılmıştır (Şekil 4.68).

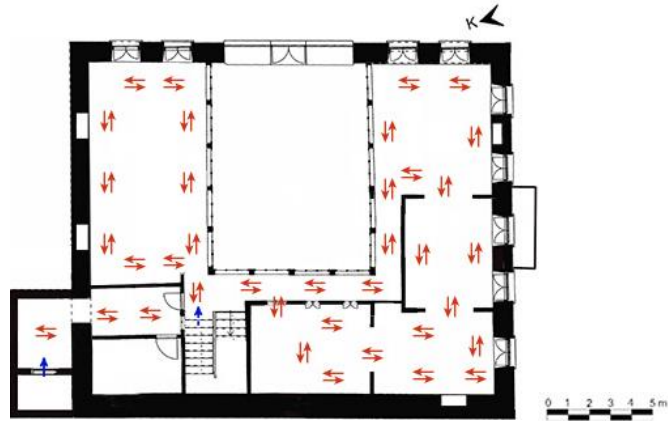
3,0 m x 3,3 m ölçülerinde olan kat holü, biçim ve boyut olarak girişte ziyaretçilerin yığılmasını engellemektedir. Girişten sonra sergi alanına ulaşmak için geçilen yaklaşık 80 cm lik iki adet geçiş, engelli kullanımına uygun değildir (Şekil 4.69). Avludan girilen geçiş sürekli açık olmayıp, ihtiyaç halinde kullanılmaktadır. Yapının girişi ziyaretçiler tarafından kolaylıkla algılanabilmesine karşın, yapının çıkışı kolay bir şekilde algılanamamaktadır. Bunun sebebi, çıkışa ulaşmak için iki adet 80 cm lik geçişten geçilerek çıkış kapısına ulaşılmasıdır.

a) Zemin kat.

b) Birinci kat.

c) İkinci kat.

Şekil 4. 67. İnebolu Kent Müzesi'nin katlara göre ziyaretçi dolaşım şeması (H. Çopur Aksungur'dan düzenlenmiştir).

Şekil 4. 68. Müzede uygulanan sergileme yöntemlerinden örnekler.

Şekil 4. 69. Sergi alanına ulaşmak için yapılan geçişler.

Mekân boyutları, biçimleri ve iç mekân özellikleri müze içeriğinin sergilenmesine olanak vermektedir. Mekânlar arası geçişler, ziyaretçiler tarafından rahat bir şekilde algılanmakta ve kullanılmaktadır. Islak hacim ve yönetim mekânı olarak, sergi güzergâhı dışındaki mekânlar kullanılmış ve böylece farklı işlevlerin ayrımı sağlanmıştır. Mekânlar arası geçişlerde çok sayıda basamak bulunmaktadır. Wc, idare ve düşey sirkülasyonu sağlayan asansöre ulaşmak için geçilmesi gereken hole de basamakla çıkılmaktadır. Basamakların bulunduğu yerlere uyarı afişleri asılmıştır. Yapı, genel olarak engelli kullanımına uygun değildir.

İnebolu Kent Müzesi, sergi içerikleri ve sergileme tekniklerine göre katagorize edildiğinde, kronoloji ve metin odaklı bir müzedir. Kent müzesi, İnebolu'nun tarihsel sürecine göre ziyaretçiler yönlendirilerek konu akışının devamlılığını sağlayıp, ziyaretçileri tarihsel bir yolculuğa çıkarmaktadır. İnebolu'nun tarihsel sürecin her aşamasında önemli bir kent olması sebebiyle müzede sergilenebilecek çok konu bulunmaktadır. İnebolu Kent Müzesi de kentin tüm özelliklerini barındırarak kullanıcılara bunu aktarmaktadır. Mevcut mekâna çok şey aktarılması gerektiğinden de müzede genel olarak art arda sıralanan uzun metinler bulunmaktadır. Müze genelinde bulunan uzun metinler, sade ve anlaşılır olan grafik öğeler, fotoğraflar ve haritalarla bir arada kullanılarak ziyaretçinin ilgisinin dağılması engellenmektedir. Sergi mekânlarının boyutları, yoğun metinleri kaldırabilmektedir. Ancak kat holünde bulunan uzun metinlerin tek bir noktada durarak okunması zordur.

Kent müzesinin iç mekânlarında olması gereken bölümlerden, karşılama alanı, sergi alanı, sinevizyon salonu, ıslak hacim ve yönetim birimi bulunmaktadır. Yapıda engelli donatıları, kütüphane ve çocuk atölyesi bulunmamaktadır. Dinlenme ve kafeterya alanları müzede bulunmamasına karşın, yakın çevresinde mevcuttur.

Kent müzesinin zemin katında bulunan dükkânlar, yapının mekânsal bütünlüğünü bozmaktadır. Bu mekânların kent müzesine dahil edilip çocuk atölyesi, dinlenme ve hediyelik satış reyonu gibi kent müzesine hitap eden işlevleri almaları, yeni işlevinin bir gereği olarak uygun olacaktır.

Hamidiye Medresesi olarak inşa edilen yapı, kente bulunan tarihi idari yapılardan birisidir. Uzun süre atıl halde kaldıktan sonra işlev değişikliğiyle kent müzesine dönüştürülen yapı, yeni işleviyle İnebolu'ya ve kentliye hizmet etmektedir.

4.2.1.3. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi

Taşköprü Kent Tarihi Müzesi, ilçenin genel özellikleri, yapının genel özellikleri, yapıdaki değişimlerin incelenmesi ve yeni işleve uyum değerlendirmeleri başlıkları altında incelenmiştir.

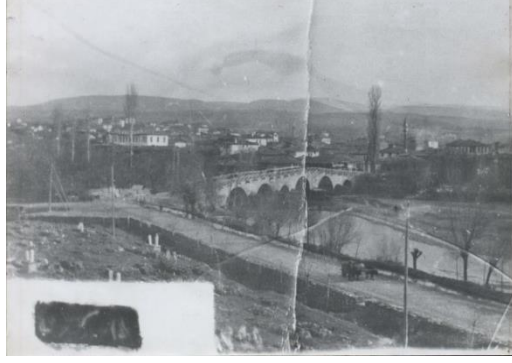
İlçenin Genel Özellikleri

İlçenin genel özellikleri, tarihçe, coğrafi konum, idari yapı ve nüfus, turizm ve tarihi yapılar başlıkları altında ele alınmıştır.

İlçenin Tarihçesi

Taşköprü ilçesi adını, Gökırmak üzerinde Roma öncesi dönemlerde yapıldığı tahmin edilen ve hâlen kullanılan yedi gözlü, 68 metre uzunluğundaki Taş Köprü'den almaktadır (Şekil 4.70). MÖ 64 yılında kurulan Paflagonya'nın eyalet merkezi olan "Pompeiopolis" höyüğü bugünkü Taşköprü İlçesinin Zımbıllı tepesinde bulunmaktadır. Bölgedeki kazı çalışmaları devam etmektedir. Taşköprü, 1460 yılına

kadar Çobanoğullarının idaresinde kalmış, 1460 yılında Osmanlı yönetimine girerek Kastamonu Sancağına bağlanmıştır (İnternet 24).

a) Eski hali (Kastamonu Kent Müzesi Arşivi).

b) Günümüzdeki hali (İnternet 25)

Şekil 4. 70. Taşköprü ilçesinin eski ve günümüzdeki hali.

Coğrafi Konum

İlçenin kuzeybatı yönünde Devrekâni, kuzey yönünde Çatalzeytin, kuzeydoğu yönünde Hanönü ilçeleri, doğu yönünde Sinop ilinin Boyabat ilçesi, güneydoğu yönünde Çorum ilinin Kargı ilçesi, güney yönünde Tosya ilçesi, batı yönünde ise Kastamonu ili merkez ilçesi bulunmaktadır (Şekil 4.71).

Şekil 4. 71. Taşköprü ilçesinin konumu (R. Saygılı'dan düzenlenmiştir).

Kastamonu ilçelerinin yüzölçümü sıralamasında Merkez ilçenin ardından, 1.811 km² yüzölçümüne sahip Taşköprü ilçesi 2. sırada bulunmaktadır (Ünal, 2013).

İdari Yapı ve Nüfus

Belediye teşkilatı 1869 yılında kurulan Taşköprü, Kastamonu ilinin Merkez ilçesi dahil 20 ilçesinden biridir. İlçeye bağlı 14 mahalle ve 126 köy bulunmaktadır (İnternet 24). İlçe, Tarihi Kentler Birliği'ne üyedir.

2020 yılı TÜİK verilerine göre ilçenin nüfusu 37439'dur. Nüfusun 16851'i ilçe merkezinde, 20588'i köy ve beldelerindedir. Taşköprü ilçesi, Kastamonu ilinin ilçe nüfus sıralamasında Merkez ve Tosya ilçelerinin ardından 3. sırada yer almaktadır.

Turizm

Taşköprü, Uluslararası Travel Turkey Fuarı, farklı illerde düzenlenen Kastamonu Günleri ve Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı (EMITT) gibi organizasyonlarda yer almaktadır. En önemli organizasyonu ise, her yıl düzenlenen Uluslararası Kültür ve Sarımsak Festivali'dir (Taşköprü Kent Tarihi Müzesi arşivi).

Tarihi Yapıları

İlçe 1892 ve 1927 yıllarında iki büyük yangın geçirmiştir. Bu yangınlar çok sayıda tarihi yapının zarar görmesine ve kullanılamaz hale gelmesine sebep olmuştur (Aytekin, 2016).

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu Taşköprü İlçesi Kültür Envanter Listesi'ne göre, ilçede tescil altına alınan askeri yapı olarak bir adet redif taburu binası (eski askerlik şubesi binası); dini yapı olarak bir kilise, iki türbe ve 14 cami; idari yapı olarak birer adet hükümet binası, cephanelik ve okul; endüstriyel ve ticari yapı olarak birer adet askeri depo, atölye ve fabrika binası ve iki adet ticarethane; kültürel yapı olarak birer adet köprü, köprü

kalıntısı ve han, dört adet hamam ve beş adet çeşme; sivil mimari yapı olarak 98 adet konut, dört adet bünyesinde işyeri bulunduran konut ve farklı özelliklerde yedi adet taşınmaz bulunmaktadır.

Yapının Genel Özellikleri

Yapının Tarihçesi

2. Mahmut 1826 yılında yeniçeri ocağını kaldırmış, onun yerine yeni bir ordu olan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye ordusunu kurmuştur. Yeni orduya destek sağlamak amacıyla 1834 yılında Redif Birlikleri kurulmuştur (Özcan, 2007). Bu birlikler Osmanlı ekonomisini etkilemeyecek şekilde üretime devam edecek, bunun yanında yarı zamanlı askeri teşkilata katılacak ve düzenli orduya destek olarak güvenliği sağlayacaktır. 19. yüzyılda askeri alanda yapılan bu yenilikler doğrultusunda taşralarda askeri binalar kurulmuştur (Aytekin, 2016).

1870 tarihli Kastamonu salnamesinde Taşköprü’de bir redif taburu binası olduğu bilgisi bulunsa da, bu yapı günümüze ulaşmamıştır. II. Abdülhamit döneminde 1891 yılında diğer bir redif taburu binası inşa edilmiş ve bu yapı günümüze kadar ulaşmıştır (Aytekin, 2016). Tarihi yapı özgün işlevini uzun bir süre devam ettirdikten sonra, bir dönem askerlik şubesi olarak kullanılmış, daha sonra ise dispanser olarak kullanılmaya devam edilmiştir (Topçubaşı, 2009). 2007 yılından itibaren yapının mülkiyeti Taşköprü Belediyesi’ne geçmiştir. Yapı, 2017 yılından itibaren de Kent Tarihi Müzesi olarak kullanılmaktadır.

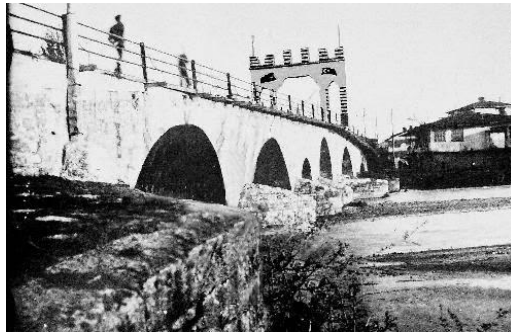
Konumu ve Çevresel Özellikleri

Kent müzesi, Harmancık mahallesi, 162 ada, 42 numaralı parselde bulunmaktadır (Şekil 4.72). Şube Sokak ile Yaşar Okuyan caddesinin kesiştiği köşe parselde bulunan yapının girişi, Şube sokaktan sağlanmaktadır.

Kent Tarihi Müzesi, Taşköprü Askerlik Şubesi ve Taşköprü ilçe Jandarma ve lojmanı ile aynı adada bulunmaktadır. Sevim Tokatlı Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, Avukat Murat Ülgen İlkokulu ve Ortaokulu ile Harmancık Camii, tarihi yapının yakın çevresinde bulunan diğer kamusal yapılardır. Müze, ilçeye adını veren tarihi Taş Köprü'ye (Şekil 4.73) ise yaklaşık 1 km uzaklıkta bulunmaktadır.

Şekil 4. 72. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi'nin ilçedeki konumu (Google Earth'den işlenmiştir).

a) Eski hali (Kent Müzesi Arşivi).

b) Günümüzdeki hali (Sezer, 2017).

Şekil 4. 73. İlçeye adını veren taş köprü'nün eski ve günümüzdeki hali.

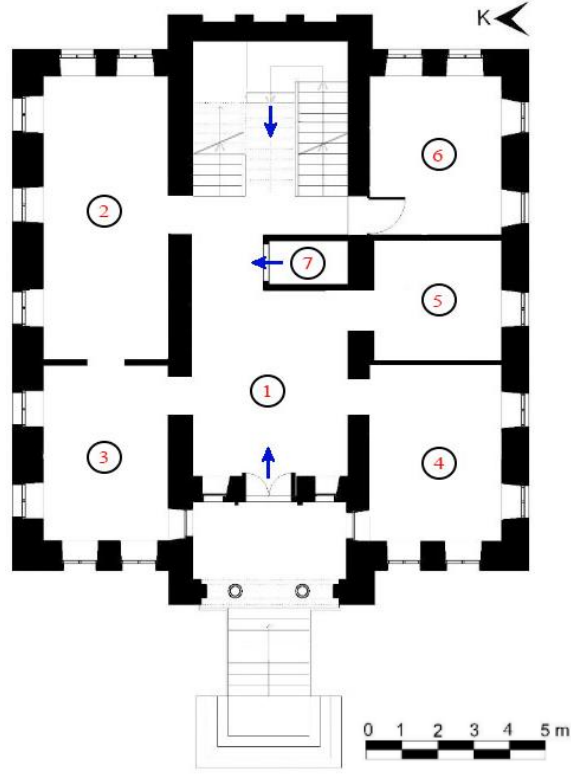
Mekânsal Özellikleri

Yapı bodrum, zemin ve birinci kat olmak üzere, üç katlıdır.

Zemin kat, yapının ana girişinin bulunduğu kattır. Yapının batı tarafında bulunan giriş önündeki 12 basamaklı bir merdivenle, yaklaşık 2 m kota sahip bir giriş sahanlığına

ulaşmakta ve burada bulunan çift kanatlı giriş kapısı ile de kat holüne erişim sağlanmaktadır. Bununla birlikte kata, bodrum katı girişinde bulunan merdiven ve asansör yardımıyla da ulaşılabilir.

Batı cephesi üç bölüme ayrılmış ve ana girişin olduğu orta bölüm dışarı çıkıntı yapmıştır. Benzer çıkıntı, katları birbirine bağlayan merdivenin bulunduğu doğu cephesinde de görülmektedir. Giriş kapısı ile merdiven, aynı aks üzerinde, kat holünde konumlanmıştır. Asansör ise aynı mekânda, aksın sağ tarafında kalmaktadır. Holün kuzeyinde iki oda, güneyinde ise üç oda bulunmaktadır. Aksın etrafına konumlanan bu mekânlar, kat holüne açılmaktadır (Şekil 4.74).

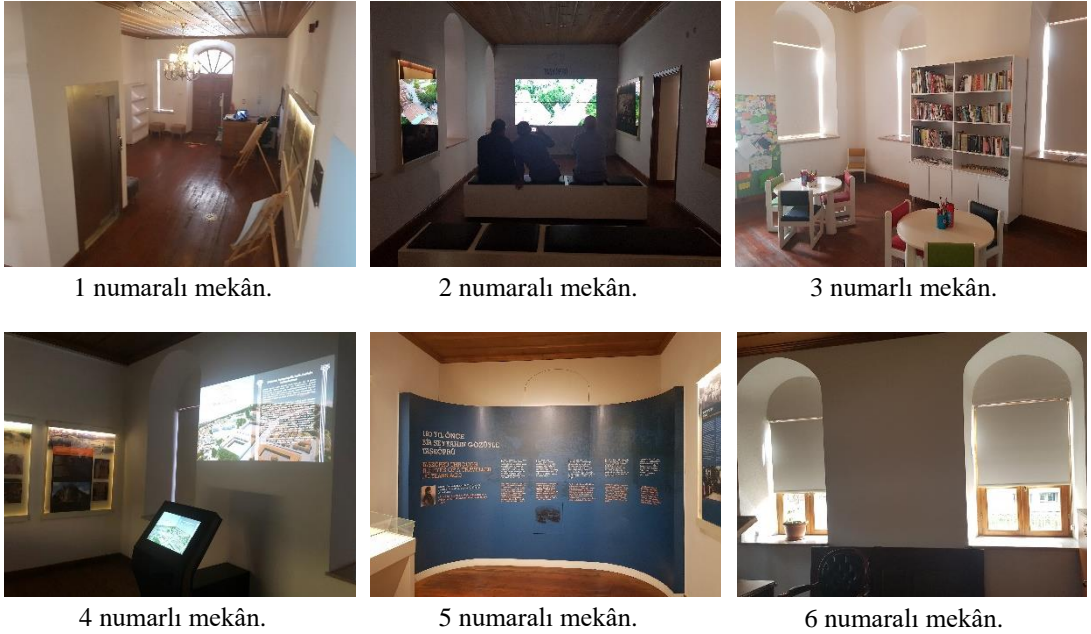

Şekil 4. 74. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi zemin kat planı (Z. Aytekin'den düzenlenmiştir.).

1 numaralı mekânda, danışma ve sergi alanı bulunmaktadır. 2 numaralı mekân sinevizyon salonu olarak kullanılmakta, buradan çocuk atölyesi olarak kullanılan 3 numaralı odaya geçiş sağlanmaktadır. Zemin katta bulunan 4 ve 5 numaralı mekânlarda kent tarihi, yazılı ve görsel olarak anlatılmaktadır. 6 numaralı mekân,

müze işlevinde müdür odası olarak kullanılmaktadır. Bu odanın girişinin, asansör duvarı ve merdiven arasında kalan kısımda bulunması ve giriş kat holünde sirkülasyonun en az olduğu alan olması, ziyaretçi sirkülasyonunu engellemektedir. Bu şekilde farklı işlevlerdeki mekânların ayrımı sağlanmıştır. 7 numaralı mekân, yeni işlev sonrası kat holüne konumlandırılan, müzenin katları arasında düşey sirkülasyonu sağlayan asansördür (Şekil 4.75). Asansör, yeni işlevin bir gereği olarak son düzenlemede eklenmiştir.

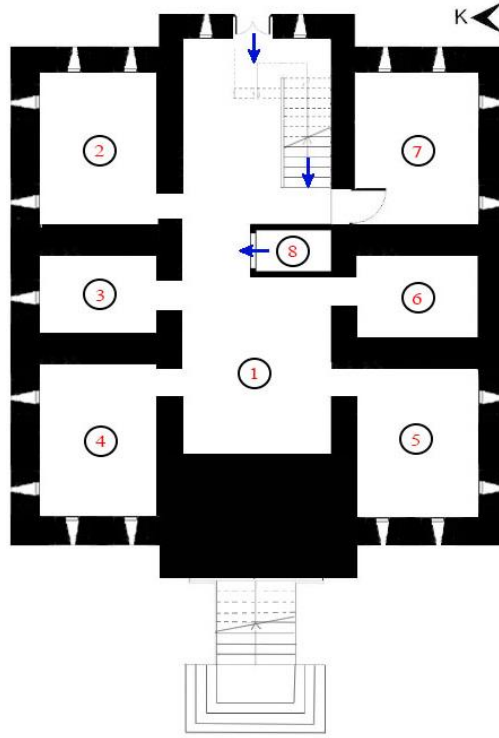
Zemin katta tüm döşeme ve tavanlar ahşap kaplamadır. Duvarlarda sıva üzerine boya yapılmıştır.

Şekil 4. 75. Zemin katta bulunan mekânlar.

Bodrum kat, yapıya girişin sağlandığı bir diğer kattır. Bodrum kat mekânlarına bina ana merdiveniyle zemin kattan ulaşılabilirdiği gibi, yapının doğu cephesinde bulunan bağımsız bir giriş ile dışarıdan da ulaşılabilir. Giriş, çift kanatlı ahşap kapıyla sağlanmaktadır. Düz ayak girilebilen bu kapı, engelli kullanımına da uygundur. Kapı, zemin kattaki ana giriş kapısı gibi dışarı taşan orta kısımda konumlanmıştır. Kat holünün kuzeyinde ve güneyinde üçer adet oda bulunmaktadır. Odaların tümü kat holüne açılmaktadır (Şekil 4.76).

Kat holüne konumlanan 1 numaralı mekânda yöresel yiyeceklerden sıkı-pekmezin üretim aşaması gösterilmektedir. 2 numaralı mekânda sarımsağın üretim aşaması gösterilmektedir. 3 numaralı mekânda bakırcılık mesleği tanıtılmaktadır. 4 numaralı mekânda, zamanında yöre için önemli gelir kaynaklarından biri olan kendircilik anlatılmaktadır. 5 numaralı mekânda dericilik hakkında bilgiler verilmektedir. 6 numaralı mekân arşiv olup, çalışmamız esnasında gizlilik sebebiyle girmemize izin verilmemiştir. 7 numaralı mekân, zemin kattaki müdür odasının izdüşümünde bulunup wc olarak kullanılmaktadır. Bu oda ana hole açılmamakta, asansör duvarı ve merdivenin oluşturduğu holden giriş sağlanmaktadır (Şekil 4.77, 4.78). 8 numaralı mekân, düşey sirkülasyonda kullanılan asansördür.

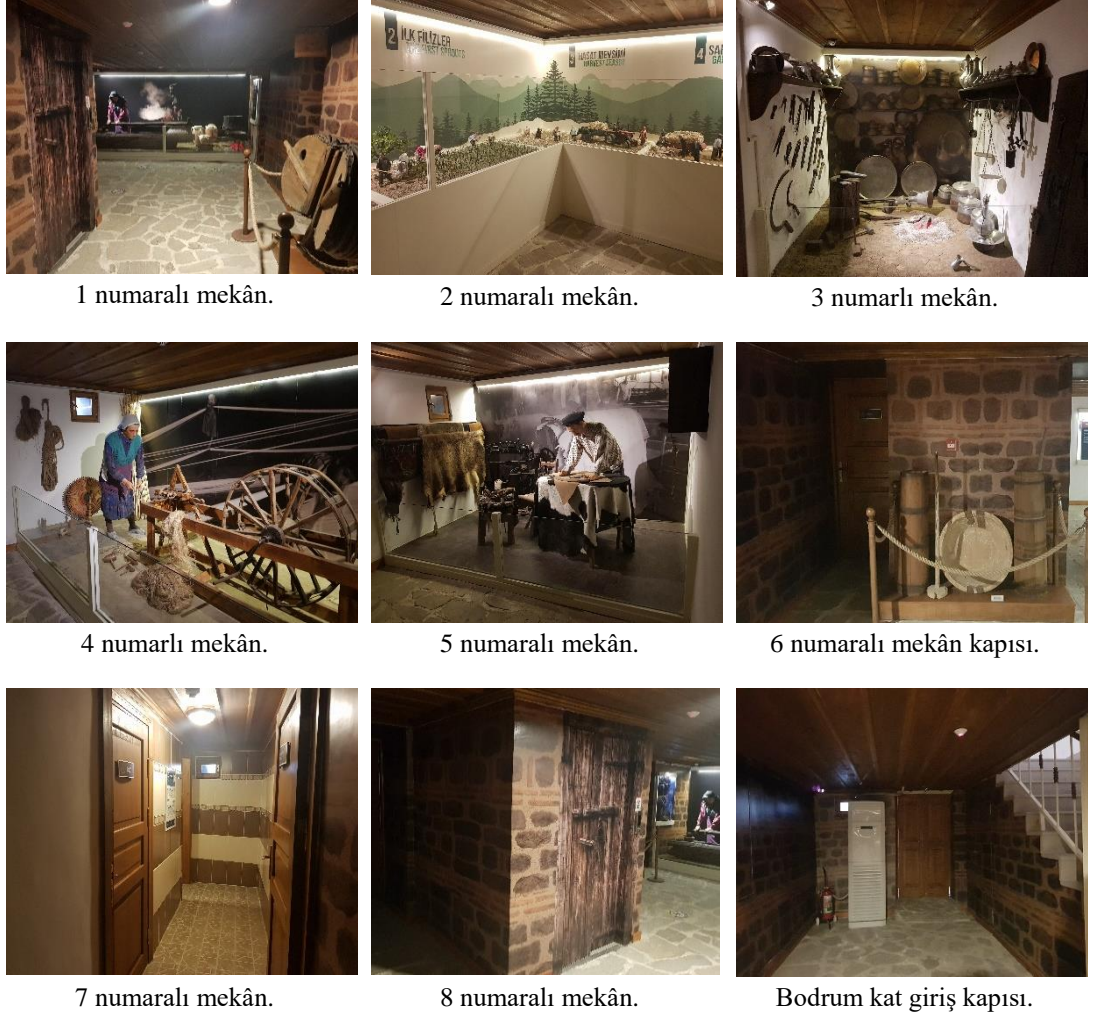

Şekil 4. 76. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi bodrum kat planı (Z. Aytekin'den düzenlenmiştir.).

Bodrum katta bulunan tüm mekânların tavanları ahşap kaplamadır. Duvarlar, taş ve tuğla almaşık duvar görünümlü duvar kağıdıyla kaplanmıştır (Şekil 4.78). Döşemeler ise wc hariç doğal taş kaplamadır. Wc duvar ve döşemeleri seramik kaplamadır.

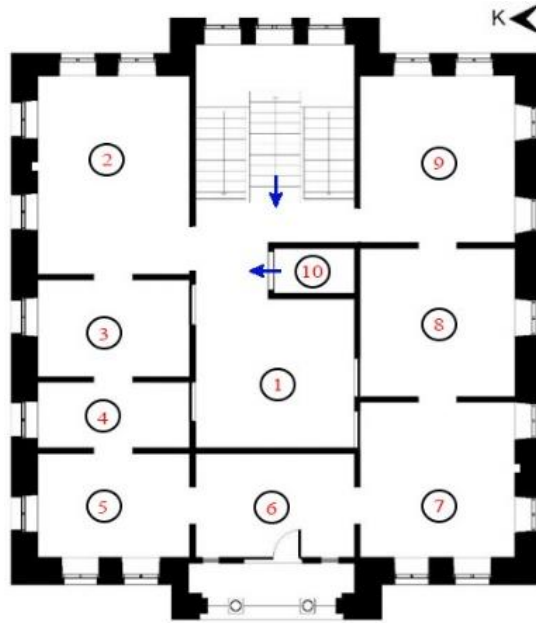
Şekil 4. 77. Sergi alanlarına açılan kat holü ve wc nin mekânsal ayrımı.

Şekil 4. 78. Bodrum katta bulunan mekânlar.

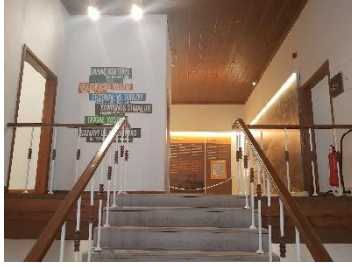
Birinci kata, zemin katta bulunan ana merdivenin yanı sıra, yine aynı katta bulunan asansörle ulaşılmaktadır. Kat holünün kuzeyinde dört adet, batısında bir adet, güneyinde de üç adet oda bulunmaktadır (Şekil 4.79).

Sergi alanı olarak da kullanılan 1 numaralı kat holü, ziyaretçileri yönlendirerek 2 numaralı mekâna almakta ve mekânlar arasında içeriden verilen geçişlerle de 9 numaralı mekâna kadar yönlendirilmektedir. Birinci katta bulunan 2 numaralı mekânda inanç kültürü hakkında bilgi verilmektedir. 2 numaralı mekândan geçiş sağlanan 3 numaralı mekânda, eğitime yönelik bilgi, belge ve görseller yer almaktadır. Bu mekândan geçilen 4 numaralı mekânda geleneksel yaşamla ilgili bilgiler verilmektedir. 5 numaralı mekân ilçenin festival ve turizm kültürünü gösteren bölüm olarak düzenlenmiştir. Burayı takip eden 6 numaralı mekânda 1930'lu yılların canlandırıldığı oturma odası tefriş edilmiştir. Bu odadan, bölgenin tanınmış simaları hakkında bilgiler verildiği ve bu kişilerin kıyafetlerinin sergilendiği 7 numaralı mekâna geçilmektedir. 8 numaralı mekânda ilçenin doğal yaşamıyla ilgili bilgilendirmeler yapılmaktadır. Burayı takip eden 9 numaralı mekânda, ilçenin sanayi ve kalkınma anlamında attığı adımlardan bahsedilmektedir. Bu katta bulunan 10 numaralı mekân, asansördür (Şekil 4.80).

Şekil 4. 79. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi birinci kat planı (Z. Aytekin'den düzenlenmiştir.).

Mekânların tamamında duvarların üzeri sıvanmış ve boyanmıştır. Kattaki tüm tavan ve döşemeler ahşap kaplamalıdır.

1 numaralı mekân.

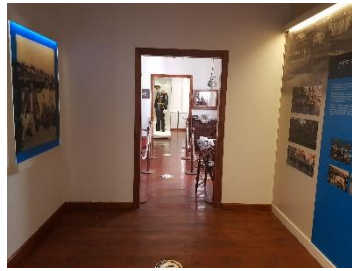
2 numaralı mekân.

3 numaralı mekân.

4 numaralı mekân.

5 numaralı mekân.

6 numaralı mekân.

7 numaralı mekân.

8 numaralı mekân.

9 numaralı mekân.

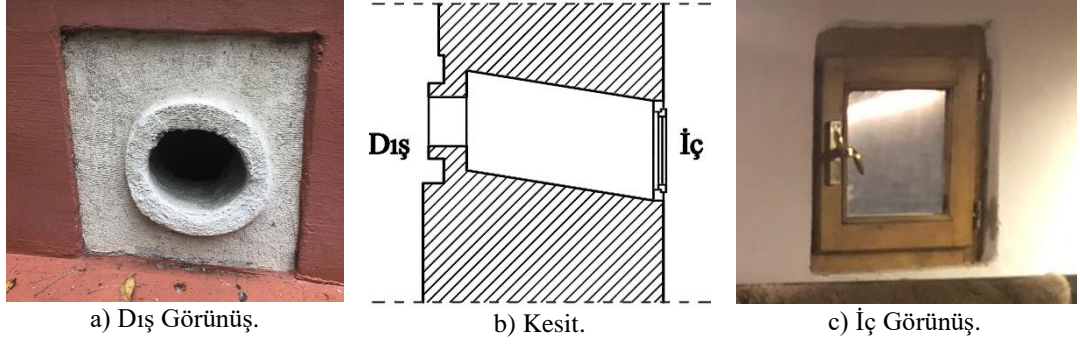
Şekil 4. 80. Birinci katta bulunan mekânlar.

Cephe Özellikleri

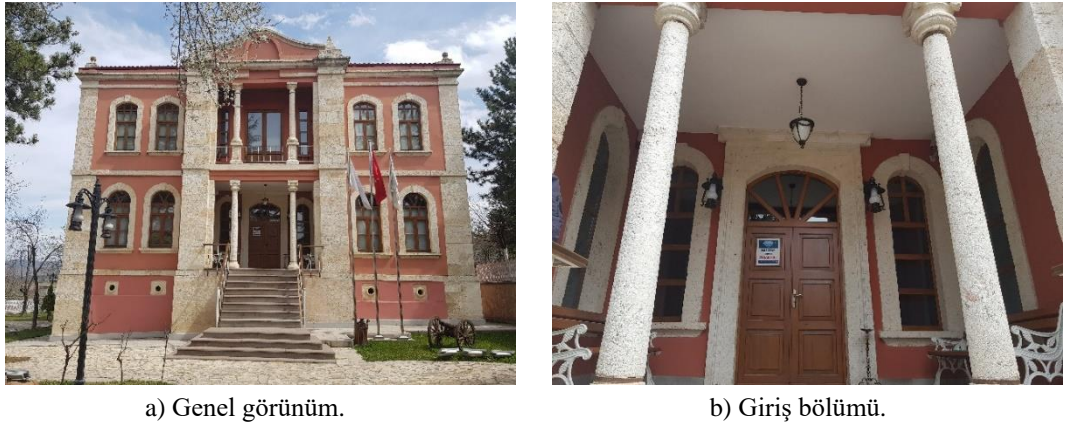
Yapının, düzgün kesme taş kullanılarak inşa edilen köşe kısımları hariç, tüm cepheleri sıvalıdır (Aytekin, 2016). Köşelerde vurgulanan plastr genişliği, bodrum katından birinci kata doğru kademeli bir şekilde daralmıştır. Cephe üzerindeki doğramalar kâgir pencere formuna uygun olarak kemerli ve taş sövelidir. Pencere söveleri yüzey farklılığı yapılarak cephe üzerindeki vurgusu artırılmıştır. Ayrıca kemerin kilit taşı yüzeyden bir miktar daha taşırılarak, daha belirgin hale getirilmiştir. Cephe yüzeyinden dışarı taşmış, tüm cepheyi çevreleyen üç adet yatay kat silmesi bulunmaktadır. Ayrıca üst

kısımda bulunan saçağın alın bölümü de bir slime ile vurgulanmıştır. Yapı, kırma çatılı olup, çatı örtüsü alaturka kiremit kaplamadır.

Yapının en önemli cephesi olan giriş cephesi, batı yönündedir. Giriş kapısına 12 basamaklı, doğal taş malzemeli merdivenle ulaşılmaktadır. Merdivenin ilk üç basamağı üç taraftan çıkışlı, kalan basamaklar ise tek kollu düz merdinen şeklindedir. Batı cephesindeki orta kısım iki sütun ve plastırlar yardımıyla dışarı taşırılarak binanın girişi ve üst katı vurgulanmıştır. Yapıya girişin sağlandığı bölümün üzeri, 1. katta balkon olarak düzenlenmiştir. Bodrum katında taş söveli dairesel formda dört adet mazgal pencere bulunmaktadır. Cephede her kata ait üç sıra halinde düzenlenen pencerelerden en alt kotta bulunan, bodrum kata ait olanlar, gerek form ve gerekse ölçü olarak diğerlerinden ayrılmaktadır. Bodrum katındaki tüm pencereler cephede yuvarlak formda görünmekteyken, iç kısımda dikdörtgen formunu almakta ve cepheden iç kısma doğru aşağı kota inmektedir (Şekil 4.81). Zemin katta yapıya girişin sağlandığı dışarı taşan kısım haricinde beşik kemerli, taş söveli dört adet pencere bulunmaktadır. Giriş bölümünde ise bir adet basık kemerli, taş söveli giriş kapısı; giriş kapısının sağında, solunda ve iki yan duvarlarında ise toplam dört adet beşik kemerli, taş söveli pencereler mevcuttur. Birinci katta dört adet basık kemerli, taş söveli ahşap pencere, zemin katta bulunan pencerelerle aynı ölçü ve izdüşümde bulunmaktadır. Bu pencerelerin alt kattaki pencerelerden tek farkı, basık beşik kemerli olmasıdır. Yapıya girişin sağlandığı bölümün üzeri, 1. katta balkon olarak düzenlenmiştir. Bu bölümde balkona açılan kapı ve kapının kuzeyinde ve güneyinde toplam iki adet dikdörtgen formlu pencere bulunmaktadır. Balkonun üzerinde dairesel geometrik formda alınlık yer almaktadır. Yapının çatı bölümünde, köşelere yerleştirilmiş altı adet akroterden, ikisi alınlığın yanında, iki tanesi de çatının köşelerinde olmak üzere dört tanesi bu cepheden izlenebilmektedir (Şekil 4.82).

Şekil 4. 81. Bodrum kat mazgal penceresinden detaylar.

Şekil 4. 82. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi batı cephesi.

Kuzey ve güney cephesi, batı cephesine göre daha sadedir. Batı cephesinde görülen katlar arasındaki pencere düzeni, kuzey ve güney cephesinde de görülmektedir. Yapının kuzey ve güney cepheleri simetrik yapılmıştır. Cepheler arasındaki tek fark, kuzey cephesinin bodrum katında taş söveli, dairesel formda beş adet mazgal pencere mevcutken, güney cephesinde benzer özellikte dört adet mazgal pencere bulunmasıdır. İki cephede de üst katlarda beşik kemerli, taş söveli beş adet pencere bulunurken, zemin kattaki pencerelerin beşik kemerli, birinci kattaki pencerelerin ise basık kemerli olması, pencere özellikleri açısından tek farkı meydana getirmektedir (Şekil 4.83). Cephelerin iki köşesinde de belirgin köşe plastırları bulunurken, yatay kat silmeleri sayesinde katlar vurgulanarak cephesel hareketlilik sağlanmıştır. Yapının üst bölümünde, her iki cephede de köşelere yerleştirilmiş ikişer adet akroter bulunmaktadır.

a) Kuzey cephe.

b) Güney cephe.

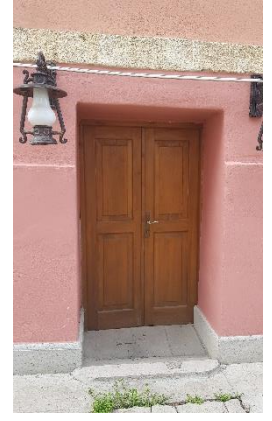
Şekil 4. 83. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi kuzey ve güney cephesi

a) Kuzey cephe.

b) Pencere detayı.

c) Kapı detayı.

Şekil 4. 84. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi doğu cephesi ve detayları.

Arka cephenin orta bölümü, ön cephede de olduğu gibi dışarı taşırılmıştır. İki cephe de geri kademe konumlanan kısımların pencere düzeni aynı olmalarına karşın, çıkıntı yapan orta kısımları farklıdır. Bu kısımda bodrum kata girişin sağlandığı, dikdörtgen formda bir kapı bulunmaktadır. Kapının üst kısmında ise üç adet taş söveli, beşik kemerli, yüksekliği diğer pencerelerin yaklaşık iki katı olan, iç kısımdaki merdiveni aydınlatan ve ara sahanlığa göre konumlandırılmış pencereler bulunmaktadır. Bodrum katında, yanlarda ikişer adet, çıkıntılı kısımda ise iki adet olmak üzere toplam altı adet taş söveli, dairesel mazgal pencere yer almaktadır. Orta kısımdaki mazgal pencerelerin arasında, bodrum kata girişin sağlandığı dikdörtgen formunda bir kapı mevcuttur. Zemin katta dört adet taş söveli, beşik kemerli pencere bulunmaktadır. Benzer düzenlemeye sahip birinci katta ise, aynı özellikteki pencereler

basık kemerli formda oluşturulmuştur. Diğer cepheleri saran kat silmeleri bu cephede de mevcuttur (Şekil 4.84). Arka cephede de yapının üst bölümünde köşelere yerleştirilmiş ikişer adet akroter bulunmaktadır.

Yapıdaki Değişimlerin İncelenmesi

Müzenin bahçesine açılan kapıda temizleme işlemi yapılmış, kapının iki yanında bulunan başlıklar yenilenmiştir. Kapının üstünde bulunan basık kemer, yüzeyi sıvanarak doğal dokusu okunamayacak hale getirilmiştir. Bahçe duvarları doğal kayrak taşı ile kaplanmıştır. Bahçe duvarının üzerinde bulunan harpušta yenilenmiş, demir korkuluklar boyanmıştır (Şekil 4.85). Müzeye gelen ziyaretçileri ilk karşılama pozisyonunda bulunan kapıda, özensiz ve özgün durumuyla bağdaşmayan müdahaleler dikkat çekmektedir.

a) Yeni işlev öncesi.

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 85. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi bahçe giriş kapısının yeni işlev öncesi (Taşköprü Kent Tarihi Müzesi arşivi) ve yeni işlev sonrası.

Yapının zaman içerisindeki geçirmiş olduğu işlevsel değişikliklerle katlarda kullanılan birimlerin kullanım biçimleri Çizelge 4.5’de gösterilmiştir.

Çizelge 4. 5. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi özgün işlevi-restorasyon öncesi işlevi-yeni işlevi mekânsal kullanım şeması.

Katlar	Özgün İşlev (Redif Taburu)	Yeni İşlev Öncesi (Dispanser)	Yeni İşlev Sonrası (Kent Müzesi)
Bodrum Kat	Hol, Wc, Oda	Röntgen Odası, Hol, Oda, Kazandıresi, Laboratuvar, Duş-Wc	Sergi Alanı, Hol, Wc
Zemin Kat	Giriş, Hol, Oda	Giriş, Hol, Oda, Laboratuvar, Wc	Giriş, Hol, Sergi Alanı, Çocuk Atölyesi, Sinevizyon Salonu, Müdür Odası
Birinci Kat	Hol, Oda, Balkon	Oda, Hol, Balkon, Wc	Sergi Alanı, Hol, Balkon

a) Yeni işlev öncesi.

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 86. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi batı cephesi yeni işlev öncesi (Taşköprü Kent Tarihi Müzesi arşivi) ve yeni işlev sonrası.

Yapının kapı ve pencereleri zaman içinde özgünlüğünü koruyamamış, cephedeki kapı ve pencereler önceki kullanımlarda pvc doğramaya çevrilmiştir. Ancak, restorasyon sonrası tüm pvc doğramalar, ahşap doğramalarla değiştirilmiştir (Şekil 4.86).

Yapının önceki kullanımlarında ahşap çatı değiştirilerek, çelik taşıyıcılı çatı sistemine dönüştürülmüştür. Restorasyon sonrası bu çatı sistemi korunmuş, ısı ve ses yalıtımı yapılarak, kullanılan marsilya tipi kiremitler, alaturka kiremitlerle değiştirilmiştir (Şekil 4.87).

a) Yeni işlev öncesi çatı sistemi.

b) Yeni işlev sonrası çatı kaplaması.

Şekil 4. 87. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi çatı taşıyıcı sistemi ve kaplaması (Taşköprü Kent Tarihi Müzesi arşivi).

Önceki kullanımlarda yükseltelen birinci kat döşemesi, restorasyon sonrası özgün kotuna indirilmiştir. Kat hollerindeki tavan kotu ise 25 cm aşağı çekilerek bu kısma havalandırma ve ısıtma tesisatı yapılmıştır. Havalandırma ve ısıtma, odaların duvarlarında bulunan ısıtma ve havalandırma kanalları yardımıyla yapılmaktadır.

Yapının ana girişinin iki yanında bulunan ahşap bölüm kaldırılmıştır. Tavan kaplaması yenilenerek ahşap kaplama uygulanmıştır. Döşemedeki mermer kaplama kaldırılarak ahşap kaplamayla yenilenmiştir. Yeni işlevin ihtiyaçları doğrultusunda kat holüne asansör yapılmıştır (Şekil 4.88).

a) Yeni işlev öncesi.

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 88. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi zemin kat holü yeni işlev öncesi (Taşköprü Kent Tarihi Müzesi arşivi) ve yeni işlev sonrası.

Zemin katta, kat holünün kuzey duvarında bulunan, sonradan açılmış üç adet pencere, restorasyon sonrası kapatılmıştır (Şekil 4.89).

a) Yeni işlev öncesi.

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 89. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi zemin kat holü yeni işlev öncesi (Taşköprü Kent Tarihi Müzesi arşivi) ve yeni işlev sonrası.

Sağlık Ocağı olarak kullanıldığı dönemde bodrum katta 7 numaralı odada, zemin katta 2 ve 5 numaralı odalarda ve birinci katta 4 numaralı odada fayans kaplı tezgâh yapılmış, duvarlar kısmi olarak seramikle kaplanmıştır. Yeni işlevinde tüm bu seramikler ve tezgâhlar sökülüştür (Şekil 4.90).

Doğu yönüne bakan, merdiven holünde bulunan üç adet beşik kemerli pvc pencere kaldırılarak, döşemeye kadar boyu uzanan basık kemerli ahşap pencereler kullanılmıştır (Şekil 4.91).

a) Yeni işlev öncesi.

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 90. Önceki kullanımında tezgâh bulunan 2 numaralı mekânın yeni işlev öncesi (Taşköprü Kent Tarihi Müzesi arşivi) ve yeni işlev sonrası.

a) Yeni işlev öncesi.

b) Yeni işlev sonrası (Aytekin, 2016).

Şekil 4. 91. Merdiven sahanlığında bulunan pencerenin yeni işlev öncesi (Taşköprü Kent Tarihi Müzesi arşivi) ve yeni işlev sonrası durumu.

a) Yeni işlev öncesi.

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 92. Birinci kat holüne çıkan merdivenin yeni işlev öncesi (Taşköprü Kent Tarihi Müzesi arşivi) ve yeni işlev sonrası durumu.

Katların düşey sirkülasyonunu sağlayan merdivenlerin mermer kaplamaları sökülerek doğal taş kaplama ile yenilenmiştir. Merdiven korkuluklarında boyama işlemi gerçekleştirilmiştir (Şekil 4.92). Birinci katın kuzeyinde bulunan 2, 3, 4 ve 5 numaralı odalar arasındaki tuğla duvarların orta kısmı yıkılarak, mekânlar arasında geçişler sağlanmıştır. Özgünlüğünü koruyamayan döşeme kaplaması yerine, yeniden ahşap kaplama yapılmıştır (Şekil 4.93).

a) Yeni işlev öncesi.

b) Yeni işlev sonrası (Aytekin,2016).

Şekil 4. 93. Birinci kat kuzey yönündeki odalar, yeni işlev öncesi (Taşköprü Kent Tarihi Müzesi arşivi) ve yeni işlev sonrası.

Birinci kat 2 ve 5 numaralı odaların kuzey yönündeki duvar ile 7 numaralı odanın güney yönündeki duvarda, iki pencere arasında niş oluşturulmuştur. 2 ve 7 numaralı mekânlardaki nişler, sergileme alanı olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.94).

a) Yeni işlev öncesi.

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 94. Birinci kat 7 numaralı mekânın kuzey duvarı, yeni işlev öncesi (Taşköprü Kent Tarihi Müzesi arşivi) ve yeni işlev sonrası.

Bodrum katta sunta tavan kaplaması yerine ahşap kaplama, döşeme kaplaması yerine de doğal taş kaplama yapılmıştır. Duvarlar, taş-tuğla almaşık duvar görünümlü duvar kağıdıyla kaplanmıştır. Sergi alanı dışındaki iç mekân kapıları değiştirilmiş, sergi alanlarındaki kapılar kaldırılmış, diğer iç mekân kapıları değiştirilmiştir (Şekil 4.95). Bodrum katındaki kazan dairesi ve mazot deposu kaldırılmıştır. Bu alan, arşiv olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.96).

a) Yeni işlev öncesi.

b) Yeni işlev sonrası.

Şekil 4. 95. Bodrum kat holü yeni işlev öncesi (Taşköprü Kent Tarihi Müzesi arşivi) ve yeni işlev sonrası.

a) Yeni işlev öncesi.

b) Yeni işlev sonrası 6 numaralı mekân kapısı.

Şekil 4. 96. Bodrum kat 6 numaralı mekânın yeni işlev öncesi (Taşköprü Kent Tarihi Müzesi arşivi) ve yeni işlev sonrası durumu.

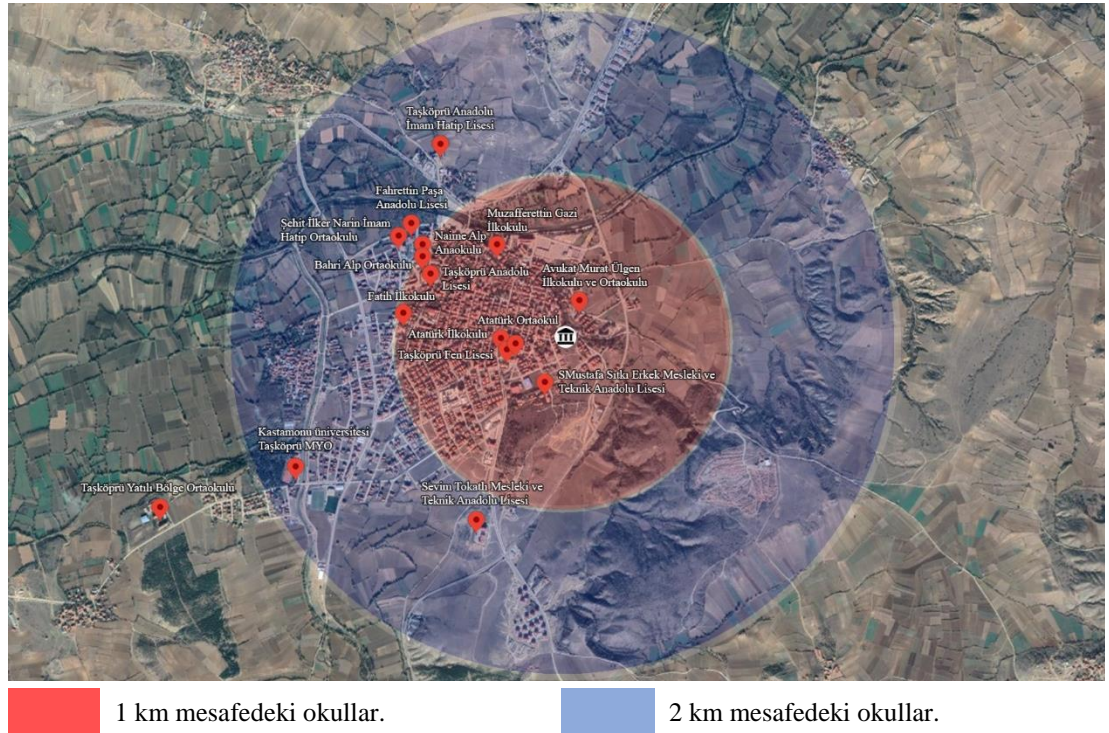
Yeni İşleve Uyum Değerlendirmeleri

Çevresel Özelliklerin Yeni İşleve Uyumunun Değerlendirilmesi

Kent merkezinde bulunan müzeye, yaya olarak veya araçla rahat bir şekilde ulaşılabilmektedir. İlçe otogarı, müzeye 500 m uzaklıkta bulunmaktadır. Müzenin

kendine ait otoparkı olmamasına karşın, yakın çevresinde ziyaretçilerin kullanabileceği otopark mevcuttur.

Müzenin merkeze alındığı, 1 km çapa sahip alan içinde birden fazla ilkokul, ortaokul ve lise bulunmakta; 2 km çapında ise ilçe merkezinin -bir kaç istisna dışında- tüm okulları ve Taşköprü Meslek Yüksekokulu bulunmaktadır (Şekil 4.97). Müze çevresinde çok sayıda eğitim yapısının bulunması, gelecek nesillerin müzeyle iç içe, kentlilik bilinciyle yetişmelerine olanak sağlamaktadır.

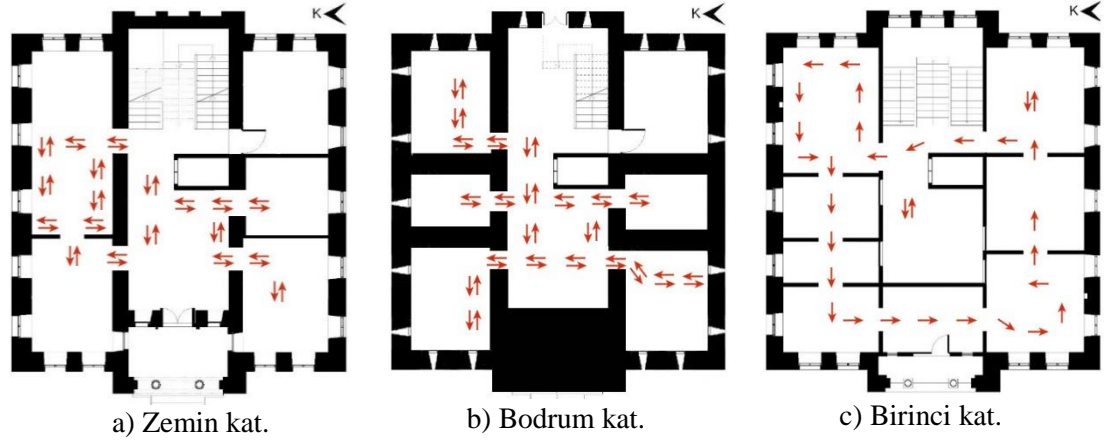
Şekil 4. 97. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi'ne 1 ve 2 km mesafe içinde bulunan okullar (Google Earth'den işlenmiştir, 2021).

Cephe Özelliklerinin Yeni İşleve Uyumunun Değerlendirilmesi

Tüm cephelerinin sade ve simetrik olması, gösterişli köşe plasterları, vurgulu girişi, sütunlarla desteklenen balkon ve çatısı dönemin neoklasik uslubunu yansıtmaktadır. Anıtsal cephesi adeta ziyaretçileri müzeye davet eden canlı bir müze elemanıdır.

Mekânsal Kurgu Açısından Yeni İşleve Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Müze yapılarının planlanmasında göz önünde bulundurulanan ziyaretçi yönelim türlerinden (Sureka, 2013); yönlendirilmiş dolaşım türü ve yönlendirilmemiş dolaşım türleri, bazı bölümlerde ayrı ayrı, bazı bölümlerde bir arada kullanılmıştır (Şekil 4.98).

Şekil 4. 98. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi'nin katlara göre ziyaretçi dolaşım şeması (Z. Aytekin'den düzenlenmiştir.).

Yapının önceki kullanımlarında katlar genel olarak kat holünün iki yanına sıralanan odalar şeklindedir. Yapının özgün mekânsal kurgusuna uyum sağlayan kent müzesi işlevinde de genel kurgu, holün etrafına sıralanan mekânlar şeklindedir. 4,50 m x 5,25 m ölçülerinde olan kat holü, biçim ve boyut olarak girişte ziyaretçilerin yığılmasını engellediğinden, müze işlevine uygundur.

Yapının girişi ve çıkışı ziyaretçiler tarafından kolaylıkla algılanabilir ve ulaşılabilir. Mekânlar arası geçişler, ziyaretçiler tarafından rahat bir şekilde algılanmakta ve kullanılmaktadır. Mekân boyutları, biçimleri ve iç mekân özellikleri, müze içeriğinin sergilenmesine olanak vermektedir.

Taşköprü Kent Tarihi Müzesi, sergi içerikleri ve sergileme tekniklerine göre kategorize edildiğinde, obje odaklı bir müzedir. Müzede genel olarak durağan sergileme yöntemlerinden vitrin içi sergileme, stand üzeri sergileme, maketler, çizimler, mankenler, fotoğraflar, dioramalı odalar, bilgi panoları; dinamik sergileme yöntemlerinden ise slaytlı gösterim tekniği uygulanmıştır (Şekil 4.99). Müze

elemanlarında akılda kalıcılık sağlamak amacıyla, metin, fotoğraf, video, canlandırmalar ve dokunmatik araçlar kullanılmıştır. Sergilenen eserler ve açıklamalar ziyaretçiler tarafından rahatlıkla algılanabilecek şekilde planlanmıştır. Grafik öğeleri ve metinler sade ve anlaşılırdır. Görseller doğru algılanması amacıyla göz hizasına yerleştirilmiştir.

Gün ışığı, kemerli pencerelere yerleştirilen stor perdelerle kontrol altına alınmıştır. Aynı zamanda storlar, duvarla aynı renk tonunda kullanılarak sağır duvar hissi yaratmakta, sergilenen nesnelere pencere dışındaki mekânın görsel karmaşasını gidermektedir.

Bodrum katta bulunan giriş, engelli kullanımına uygundur. Katlar arası düşey sirkülasyonu sağlayan asansör, müzenin genel kurgusu ve mekânsal özellikleri engellilerin rahat bir şekilde dolaşmalarını sağlamaktadır. Islak hacim ve yönetim mekânı olarak, sergi güzergâhı dışındaki mekânlar kullanılmış ve böylece farklı işlevlerin ayrımı sağlanmıştır.

Kent müzesinin iç mekânlarında olması gereken bölümlerden karşılama alanı, sergi alanı, çocuk atölyesi, sinevizyon salonu, ıslak hacim ve yönetim birimi mekânları bulunmaktadır. Müzede yer verilmeyen kent belleği ve kentle ilgili kitaplar, herkese açık olmamakla beraber, yönetimin izniyle temin edilebilmektedir. Sinevizyon salonu gerektiğinde toplantı ve etkinlik odası olarak kullanılabilir şekilde düzenlenmiştir. Dinlenme ve kafeterya alanları müzede olmamasına karşın, yakın çevresinde bulunmaktadır.

Müzenin bahçesi sergileme alanı olarak kullanılarak müzenin yeni işlevine uygun bir şekilde değerlendirilmektedir (Şekil 4.100).

Taşköprü’de tarihi üç adet kamusal yapı bulunmakta ve bunlar günümüzde de kentli kullanımına hizmet etmektedir. Taşköprü Hükümet Konağı, özgün işlevini devam ettirmekte, bununla birlikte Taşköprü Cephanelik Binası kafeterya, Taşköprü Redif Taburu ise Taşköprü Kent Tarihi Müzesi olarak kullanılmaktadır. Kent müzesi için seçilen bu yapı, ilçenin simge yapılarından birisidir.

Şekil 4. 99. Müzede uygulanan sergileme yöntemleri.

Şekil 4. 100. Taşköprü Kent Tarihi Müzesi bahçesi.

4.2.2. Projelendirilmiş Kent Müzeleri

Bu başlık altında Araç Tarihi Kent Müzesi ele alınmıştır. Araç ilçesinde kent müzesi projelendirilmiş, restorasyon çalışmaları tamamlanmış, ancak müze yapımı tamamlanmamıştır.

4.2.2.1. Araç Tarihi Kent Müzesi

Bu kısımda ilk olarak Araç ilçesinin genel özelliklerinden bahsedilerek, ardından bodrum katı Tarihi Kent Müzesi olarak projelendirilen Araç Eski Hükümet Konağı'nın genel özellikleri ele alınmıştır. Daha sonra bodrum katında ve cephelerde yapılan değişiklikler incelenmiştir. Son olarak da yeni işleve uyum değerlendirmelerinde bulunulmuştur.

İlçenin Genel Özellikleri

İlçenin genel özellikleri, tarihçe, coğrafi konum, idari yapı ve nüfus, turizm ve tarihi yapılar başlıkları altında ele alınmıştır.

İlçenin Tarihçesi

Bölgedeki en eski yerleşim yerlerinden biri olan Araç (Şekil 4.101), tarihi kaynaklara göre ilk olarak MÖ 1132 yılında “*Timanidis*” ismiyle anılmaktadır. İlçenin günümüzde kullanılan adının geçtiği en eski belgeler, Candaroğlu dönemine aittir.

Karadeniz ile iç bölgeler arasındaki ticari ve beşeri bağları kuran kervanların bulunduğu işlek bir yol üzerinde durak ve uğrak yeri olan yerleşim yeri, bu sebeple Araç ismini almıştır. Candaroğulları ve Osmanlılar Araç adını, çevre köyleri birleştiren nahiye merkezi olarak kullanmışlardır. Tarihsel süreçte istilaya uğramamasına rağmen, Kurtuluş Savaşı'nda nüfus oranına göre en fazla şehit veren ilçe, Araç'tır (İnternet 26).

a) Eski hali.

b) Günümüzdeki hali.

Şekil 4. 101. Araç ilçesinin eski hali (Kasatamonu Kent Tarihi Müzesi arşivi) ve günümüzdeki hali (İnternet 27).

Coğrafi Konum

İlçenin kuzey yönünde Daday, doğu yönünde İhsangazi ilçeleri, güney yönünde Çankırı ilinin Ilgaz, Kurşunlu ve Bayramören ilçeleri, batı yönünde Karabük ilinin Ovacık, Safranbolu ve Eflani ilçeleri bulunmaktadır (Şekil 4.102). Merkez ve Taşköprü ilçelerinin ardından 1,446 km² yüzölçümüyle 3. sırada yer almaktadır (TÜİK,2020).

Şekil 4. 102. Araç ilçesinin konumu (R. Saygılı'dan düzenlenmiştir.).

İdari Yapı ve Nüfus

1866 yılında belediye teşkilatı kurulan, 1868 yılında ilçe olan Araç, Kastamonu ilinin Merkez ilçesi dahil 20 ilçesinden birisidir. İlçeye bağlı 119 köy bulunmaktadır (İnternet 26). İlçe, Tarihi Kentler Birliği'ne üyedir.

2020 yılı TÜİK verilerine göre ilçenin nüfusu 18149'dur. Nüfusun 6445'i ilçe merkezinde, 11704'ü köy ve beldelerinde bulunmaktadır. Araç ilçesi, Kastamonu ilinin ilçe nüfus sıralamasında Merkez, Tosya, Taşköprü, Cide ve İnebolu ilçelerinin ardından 6. sırada yer almaktadır.

Turizm

Ormanların, meraların ve yaylaların ilçe yüzölçümünün %83'ünü oluşturması sebebiyle ilçede doğa turizmi ön plana çıkmaktadır (İnternet 26). İlçede başlıca görülen turizm çeşitleri av, yayla ve spor turizmidir. İlçede her yıl haziran ayında

düzenlenen Araç Hacıbekir Şekerciler Pastacılar ve Yayla Kültürü Festivaline, ilçe halkı dışında çevre ilçelerden de katılım sağlanmaktadır (Yıldız, 2013b).

Tarihi Yapıları

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu Araç İlçesi Kültür Envanter Listesi'ne göre, ilçede tescil altına alınan askeri yapı olarak iki adet kale; dini yapı olarak dokuz adet cami, idari yapı olarak bir adet Hükümet Konağı; kültürel yapı olarak bir adet köprü, iki adet hamam ve üç adet çeşme; sivil mimarlık yapısı olarak bir adet konak ve 17 adet konut bulunmaktadır.

Yapının Genel Özellikleri

Yapının Tarihçesi

Araç'ın 1866 yılında ilçe olmasının ardından bu tarihten sonra yapılan hükümet binası 1925 yılında yanmıştır. Yapının kullanılamaz hale gelmesiyle, 1926 yılında Kastamonu Valisi Fatih Güvendiren tarafından yeni bir hükümet binası yapımına başlanmıştır. Yapının üst katı kaymakamlık, alt katı adliye olarak kullanılmıştır. Daha sonraki yıllarda yapının üst katı Sağlık Meslek Lisesi, alt katı ise Sağlık Ocağı olarak ilçeye hizmet vermiştir. 1988 yılında Sağlık Ocağı'nın ve 2004 yılında da Sağlık Meslek Lisesi'nin taşınmasıyla, yapı geçen süreç içerisinde bakımsız kalmıştır. Belediyenin talebi üzerine, 11/09/2008 tarih ve 3804 sayılı yazıyla Adalet Bakanlığı üzerine tahsisli olan hükümet konağının tahsisinin Araç Belediyesine geçmesi uygun bulunmuştur. Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü 12/11/2008 tarih ve 58195 sayılı yazısına istinaden yapının Adalet Bakanlığı Teknik İşler Dairesi Başkanlığına olan tahsisi kaldırılarak, Araç Belediyesine belediye hizmet binası ve tarihi kent müzesi olarak kullanılmak üzere tahsislenmiştir. Belediye hizmet binası ve tarihi kent müzesi olarak projelendirilen yapı, günümüzde Araç Belediye binası olarak kullanılmaktadır (Araç Belediyesi Arşivi).

Konumu ve Çevresel Özellikleri

Bodrum katının tarihi kent müzesi olarak projelendirildiği Eski Hükümet Konağı, Yeni mahalle, Kastamonu caddesi, 63 ada, 3 numaralı parselde bulunmaktadır (Şekil 4.103).

Kaymakamlık, Araç Askerlik Şubesi Başkanlığı, Araç ilçe Jandarma, General Şükrü Kanatlı Ortaokulu ve ilçe otogarı yapının yakın çevresinde bulunan kamusal yapılardır.

Şekil 4. 103. Bodrum katı Araç Tarihi Kent Müzesi olarak projelendirilen Eski Hükümet Konağı'nın ilçedeki konumu (Google Eart'den işlenmiştir.).

Mekânsal Özellikleri

Yapı bodrum, zemin ve birinci kat olmak üzere üç katlıdır. Yapının zemin ve birinci katı, belediye binası olarak kullanılmaktadır. Tarihi Kent Müzesi olarak projelendirilmiş olan bodrum katı, restorasyonu tamamlanmış olmasına karşın kent müzesi olarak tefriş edilmemiş, bir dönem belediyenin ilçe tanıtım merkezi olarak kullanılmıştır. İlçe tanıtım merkezi günümüzde faaliyet göstermemektedir. Katın bir kısmı, belediye binasının arşivi ve deposu olarak kullanılmaktadır.

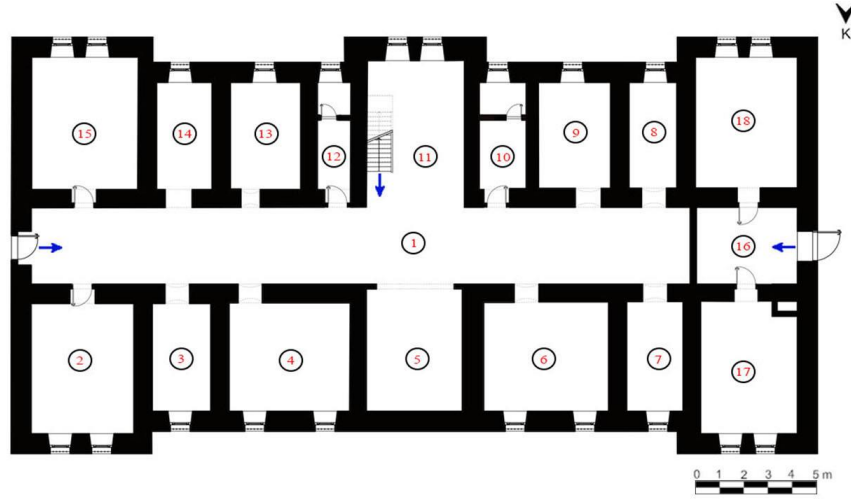
Bodrum katında bulunan doğu ve batı cephesindeki kapılardan farklı mekânlara giriş sağlanmaktadır. Doğu cephesinden iki basamak inilerek ulaşılan tek kanatlı ahşap

kapının ardından iki basamak daha inilerek ulaşılan 1 numaralı mekân, doğu-batı yönünde uzanan koridordur. Bu koridora, zemin kat merdiveninin altından açılan kapıdan geçilerek 15 basamaklı merdivenden ulaşılabilmektedir (Şekil 4.104).

Şekil 4. 104. Bodrum kata ulaşım.

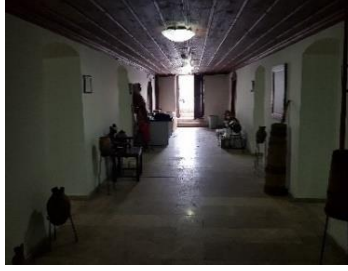
Holün kuzeyinde altı, güneyinde ise sekiz adet mekân bulunmaktadır (Şekil 4.105).

Şekil 4. 105. Araç Tarihi Kent Müzesi planı (HMG Keskin Mimarlık'tan düzenlenmiştir.).

Koridorun iki yanında 2 numaradan başlayarak 15 numaraya kadar sıralanan mekânlar bulunmaktadır. Sergi alanı olarak düzenlenen mekânlara kemerli geçişlerle ulaşılmaktadır. 2 ve 15 numaralı mekânlar idare, 10 ve 12 numaralı mekânlar wc olarak düzenlenmiş olup, bu alanlara geçiş, kemer formuna uygun yapılmış ahşap

kapılarla sağlanmaktadır. Kent müzesi olarak tefriş edilmeyen bodrum katında, 2 numaralı mekân belediye arşivi ve 15 numaralı mekân belediye deposu olarak kullanılmaktadır. Batı cephesinde bulunan tek kanatlı ahşap kapıyla ulaşılan 16 numaralı mekândan, 17 numaralı kazan dairesine ve 18 numaralı kömürlüğe ulaşılmaktadır (Şekil 4.106).

1 numaralı mekân.

2 numaralı mekân.

3 numaralı mekân.

4 numaralı mekân.

5 numaralı mekân.

6 numaralı mekân.

7 numaralı mekân.

8 numaralı mekân.

9 numaralı mekân.

10 numaralı mekân.

11 numaralı mekân.

12 numaralı mekân.

Şekil 4. 106. Kent müzesi olarak projelendirilen Araç Eski Hükümet Konağı'nın restorasyon sonrası bodrum katında bulunan mekânlar.

13 numaralı mekân.

14 numaralı mekân.

15 numaralı mekân.

16 numaralı mekân.

17 numaralı mekân.

18 numaralı mekân.

Şekil 4. 106. (devam ediyor).

Kattaki tüm tavanlar ahşap kaplama, wc hariç tüm mekânların döşemeleri mermer kaplama, duvarlar sıva üzeri boyadır. Tuvaletlerdeki döşeme ve duvarlar ise seramik kaplamadır.

Cephe Özellikleri

Yapıda kuzey-güney yönünde köşe ve orta kısımlardan hem yatay hem de düşey çıkıntılar bulunmaktadır. Düzgün kesme küfeki taşından yapılan ve yüzey farklılığı yapılarak cephedeki vurguları arttırılan söveler, kat silmeleri ve yapının köşelerinde bulunan köşe taşları dışında tüm cephe sıvalıdır. Cephele çevreleyen dört adet kat silmesi bulunmaktadır. Yapıdaki pencereler, her katta tek tip kullanılmış olmasına karşın, katlar arasındaki pencereler gerek form ve gerekse ölçü olarak birbirlerinden farklıdır (Şekil 4.107). Bu farklılık pencere sövelerinin formlarında da görülmektedir. Yapının geniş saçaklı kırma çatısı, alaturka kiremitle kaplanmıştır.

a) Kuzeydoğu yönünden yapıya bakış.

b) Güneybatı yönünden yapıya bakış.

Şekil 4. 107. Araç Belediye Binası (Eski Hükümet Konağı) genel görünüm.

Yapının girişinin de sağlandığı en önemli cephesi, kuzey yönündedir. Bodrum katının kuzey cephesinde taş söveli, basık kemerli, diğer katlardaki pencerelere oranla daha kısa olan 10 adet pencere bulunmaktadır. Bunların ikişer adedi köşe çıkıntılarında, üçer adedi ise geri plandaki kısımlarda bulunmaktadır. Bodrum kat pencerelerinin altında bulunan taş silme, merdiven dışındaki tüm cepheyi sarmaktadır. Zemin katta, dört sütun yardımıyla dışarı taşırılarak binanın girişiyle birlikte üst katı da vurgulayan çıkıntılı kısma dokuz basamaklı, tek kollu merdiven yardımıyla ulaşılmaktadır. Merdivenin son basamağında konumlanmış sütunların dizilimiyle oluşturulan boşluk, çift kanatlı giriş kapısı ve iki yanında bulunan dikdörtgen formundaki pencerelerle aynı yatay izdüşüm üzerindedir. Sütun başlıkları arasında oluşturulan kemerlerin yanlarda bulunanları beşik, ortada bulunan ise basık kemerdir. Sütunların oturduğu kare altlık kendi içinde de üstte ve altta çıkıntılar oluşturmuştur. Sütun altlığının üst kısmındaki çıkıntı, kattaki pencerelerin altında bulunan taş sövelerle; alt kısımdaki çıkıntısı ise bodrum kat ve zemin kat arasında bulunan kat silmesiyle aynı hizada bulunmaktadır. Zemin katta orta kısım haricinde 10 adet sivri kemerli pencere bulunmaktadır. Bu pencereler, bodrum kattaki düşey aksı koruyarak ikişer adedi köşe çıkıntılarında, üçer adedi ise geri plandaki kısımlarda konumlanmıştır. Zemin katta bulunan sivri kemerli pencerelerin üst kısmında sivri kemer formunda söve bulunmaktadır. Alt kısmında ise, üst kısım ile aynı düşey aks üzerinde biten dikdörtgen formunda taş söve yer almaktadır. Çıkıntılarda bulunan ikişerli pencerelerin alt kısmındaki taş söveler bitişiktir. Zemin katla birinci kat arasında bulunan taş kat silmesi diğerlerinde de olduğu gibi cepheyi sarmaktadır. Birinci katta 12 adet dikdörtgen formulu pencere bulunmaktadır. Bu pencereler, köşe ve orta çıkıntılarında ikişer adet, geri plandaki kısımlarda ise üçer adettir. Dikdörtgen pencereler üst kısımda

ters U formulu sövelerle çevrelenmiş ve bu söveler uçlarından birbirleriyle birleştirilerek cephede hareketlilik sağlanmıştır. Cephenin çıkıntılı kısımlarında, bu söve dizisinin üstüne konumlandırılmış, toplam üç adet çerçeve bulunmakta olup, bu çerçevelerin içi, cephenin özgün duvar dokusunu gösterecek şekilde sıvasız bırakılmıştır⁸. Birinci katta, pencere altlarındaki söveler, çıkıntılarda bulunan ikişerli pencerelerin altında birleşmektedir (Şekil 4.108).

a) Kuzey cephesi genel görünüm.

b) Yapının kütleli hareketi.

c) Bina girişindeki merdiven.

d) Binadaki sütunlar.

e) Taş silme detayı.

Şekil 4. 108. Araç Belediye Binası (Eski Hükümet Konağı) kuzey cephesi.

⁸ Hükümet konağı olarak inşa edilen bu yapı, Kastamonu Hükümet Konağı ile mimari açıdan büyük benzerlikler göstermektedir. Her iki yapı arasındaki en önemli fark, büyüklüktür. Bununla beraber gerek plan ve gerekse cephe özellikleri açısından benzer yönler bulunmakta olup, bunlardan birisi de cephede meydana getirilmiş olan, bahsedilen uygulamadır. Bu kısımlar, Kastamonu Hükümet Konağı'nda sıvanarak üzeri boyanmışken, Araç Hükümet Konağı'nda ise özgün duvar dokusunu gösterecek şekilde boş bırakılmıştır.

Ön ve arka cepheye kıyasla sağ ve sol yan cepheler daha sadedir. Diğer cephelerdeki köşe taşları, kat silmeleri, pencere tipleri ve söveleri yan cephelerde de devam etmiştir. Ancak bu iki yan cephenin simetrik görünmesine karşın, bir takım farklılıklar içermektedir. Sağ yan cephede bodrum kat giriş kapısı kat silmesinin altında sonlanmıştır. Kapının sağında, taş silmeli ve kemerli bir pencere bulunmaktadır. Sol yan cephede ise, sadece bir adet kapı bulunmakta ve bu kapı kat silmesinin bitiminde sonlanmaktadır. Bodrum katı pencerelerinin altında konumlanan kat silmesi, cephelerdeki kot farklılığından dolayı sağ yan cephede görülmekte ve kapının orta kısımlarında bulunmakta; sol yan cephede ise zemine denk geldiği için kısmi olarak görülmektedir (Şekil 4.109). Ön cephedeki zemin kat ve birinci kat pencere tipi dizisi bu cephede de devam etmektedir. Zemin kattaki altı adet pencerenin altında dikdörtgen formlu taş söve, birinci kattaki altı adet pencerenin altında ise yine dikdörtgen formunda, ancak sıvalı söveler bulunmaktadır. Bu sövelerden ortada olan ikisi, pencere konumundan dolayı bitişiktir. Zemin katta bulunan sivri kemerli pencerelerin üst kısmında, sivri kemer formunu tekrarlayan söveler bulunmaktadır. Birinci kat pencerelerinin üst kısmında bulunan taş söveleri çevreleyen sıvalı söveler, iki yan cephe arasındaki diğer farklılığı oluşturmaktadır. Ön, arka ve sol yan cephede dikdörtgen pencerelerin üst söveleri, ters U formu sövelerle çevrelenerek uçlarından birbirleriyle birleştirilmesine karşın; sağ yan cephede bu üst söveler uçlarından birleştirilmemiştir (Şekil 4.110, 4.111).

a) Batı cephesi genel görünüm.

b) Doğu cephesi genel görünüm.

Şekil 4. 109. Araç Belediye Binası (Eski Hükümet Konağı) batı ve doğu cephesi.

Şekil 4. 110. Araç Belediye Binası (Eski Hükümet Konağı) batı cephesi detayları.

Şekil 4. 111. Araç Belediye Binası (Eski Hükümet Konağı) doğu cephesi detayları.

Güney yöne bakan arka cephe, genel olarak ön cepheye benzemesine karşın, bazı farklılıkları da bulunmaktadır. Ön cephede köşe ve orta kısımda olan kütleli hareketler, bu cephede de mevcuttur. Diğer cephelerdeki katlar arasında olan pencere düzeni, arka cephede de devam etmektedir. Arka cephenin, köşelerde bulunan çıkıntılı kısımlarında, ön cephede olduğu gibi her katta iki adet pencere bulunmakta, pencereler aynı formda sövelerle çevrelenmekte ve birinci kat pencere sövesi üzerinde de yine özgün duvar dokusunun izlenebildiği bir çerçeve bulunmaktadır. Çıkıntının geri planında kalan kısım ile ortadaki çıkıntılı bölümde ise ön cepheye göre farklılıklar vardır. Geri planda kalan kısımlarda bodrum katta üçer adet mazgal pencere kullanılmasına karşın, zemin ve birinci katta dörder adet pencere kullanılmıştır. Bu pencerelerden ortada bulunan iki tanesinin alt ve üst söveleri, diğer ikili pencerelerde de olduğu gibi bitişiktir. Zemin ve birinci kattaki bu pencerelerden orta kütleyle yakın

olan pencereler, yükseklik ve genel form olarak diğer pencerelere benzemesine karşın, genişlik olarak bu pencerelerin yarısı kadardır. Ortada bulunan çıkıntılı kısmın bodrum katında iki adet mazgal pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin üzerinde, depo olarak kullanılan merdiven altı boşluğunu aydınlatması amacıyla açılmış bir adet beşik kemerli pencere mevcuttur. Bu pencerenin üzerinde ise, merdiven sahanlığının üzerinden başlayan ve 4,4 m yüksekliğe sahip iki adet pencere bulunmaktadır. Bu pencere hizasında bulunan kat silmesi -pencereye denk gelen kısım haricinde- diğer kat silmelerinde olduğu gibi tüm cepheyi çevrelemektedir. Çıkıntılı kısımların birinci kat penceresi üstüne konumlanan dikdörtgen çerçeveler, bu kısımda da bulunmaktadır (Şekil 4.112).

Şekil 4. 112. Araç Belediye Binası (Eski Hükümet Konağı) güney cephesi.

Yapıdaki Değişimlerin İncelenmesi

Özgünlüğünü büyük ölçüde koruyan yapıda, uzun süre bakımsız kalması sebebiyle cephede, malzemede doku kaybı, sıva dökülmesi ve çatlama, kirlenme, kabarma, bitkilenme gibi tahribatlar oluşmuştur. Restorasyon sonrası bu tahribatlar giderilmiştir.

Çatı kaplaması marsilya kiremitlerle yenilenmiştir. Bahçe giriş kapısı ve bahçe duvarı üzerindeki demir korkuluklar boyanmıştır. Bahçe duvarları doğal kayrak taşı ile kaplanmıştır (Şekil 4.113).

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 113. Araç Eski Hükümet Konağı ön cephesi restorasyon öncesi ve restorasyon sonrası.

Günümüzde Araç Belediye Binası ana girişinin sağlandığı çift kanatlı ahşap kapıda temizleme ve boyama işlemleri uygulanmıştır. Sütunlu girişe çıkan tek kollu merdivenin iki yanına da demir korkuluk yapılmıştır (Şekil 4.114). Büyük ölçüde hasar görmüş cephe doğramaları, yenilenmiştir (Şekil 4.115).

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 114. Araç Eski Hükümet Konağı sütunlu girişinin restorasyon öncesi ve restorasyon sonrası.

a) Restorasyon aşaması (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 115. Araç Eski Hükümet Konağı cephe detayları.

Bodrum katında bulunan 9 ve 13 numaralı mekânlardaki mazgal pencereler ve zemin kat merdiven altına konumlanmış, üzeri beşik kemer formundaki pencere, önceki kullanımlarda kapatılmıştır. Restorasyon sonrası kapatılan bu pencereler yeniden açılmıştır (Şekil 4.116).

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 116. Araç Eski Hükümet Konağı arka cephe.

Yapının özgün halinde, iki yan cephede de bodrum katında yalnızca iki adet mazgal pencere bulunmaktadır. Sağ yan cephede, restorasyon sonrası bodrum kat pencerelerinden sol tarafta olan pencere iptal edilerek, buraya bodrum kat giriş kapısı yapılmıştır (Şekil 4.117). Sol yan cephede bulunan iki mazgal pencere, önceki kullanımlarda kaldırılmış ve yerine bodrum kata girişin sağlandığı demir kapı yapılmıştır. Restorasyonda kent müzesinin girişi olarak planlanan bu demir kapı, ahşap kapı olarak yenilenmiştir (Şekil 4.118).

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 117. Araç Eski Hükümet Konağı sağ yan cephesi.

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 118. Araç Eski Hükümet Konağı sol yan cephesi.

Bodrum katta görünen ahşap kirişler, yapılan ahşap tavan kaplamasıyla kapatılmıştır. 1 numaralı koridor etrafında konumlanan 3, 4, 6, 7, 8, 9, 13 ve 14 numaralı mekânlara kemerli geçişlerle ulaşılmaktadır (Şekil 4.119). Döşemelere mermer kaplama yapılmış, duvarlar sıvanmış ve boyanmıştır (Şekil 4.120, 4.121, 4.122, 4.123, 4.124).

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 119. 1 numaralı kat holünden kuzey yönüne bakış.

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 120. 4 Numaralı mekân.

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 121. 5 Numaralı mekân.

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 122. 6 Numaralı mekân.

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 123. 8 Numaralı mekân

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 124. 14 Numaralı mekân.

Sonradan kapatılan 9 ve 13 numaralı mekân pencereleri, restorasyon sonrası açılmıştır (Şekil 4.125, 4.126). Yapının özgün halinde bodrum kata, zemin kat merdiven altı kapısından geçilerek ulaşılan merdiven yenilenmiştir (Şekil 4.127). 15 Numaralı

mekân, depo olarak kullanılmakta olup, açıklığın kemerli formuna uygun kapı yapılmıştır (Şekil 4.128). Bodrum katın güney yönünde bulunan 16, 17 ve 18 numaralı mekânlar, koridora örülen duvar yardımıyla diğer mekânlardan ayrılmıştır (Şekil 4.129, 4.130).

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 125. 9 Numaralı mekân.

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 126. 13 Numaralı mekân.

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 127. 11 Numaralı mekân.

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 128. 15 Numaralı mekân.

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.)

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 129. 1 numaralı kat holünden güney yönüne bakış.

a) Restorasyon öncesi (A.B.O.T.A.).

b) Restorasyon sonrası.

Şekil 4. 130. 18 Numaralı mekân kapısı.

Yeni İşleve Uyum Değerlendirmeleri

Çevresel Özelliklerin Yeni İşleve Uyumunun Değerlendirilmesi

Bodrum katı kent müzesi olarak projelendirilen yapıya, yaya olarak veya araçla rahat bir şekilde ulaşılabilir. Kuzey cephesi Kastamonu-Karabük yolu üzerinde olan yapının doğusunda, ilçe otobüs terminaline açılan büyük bir meydan bulunmaktadır. Meydanın doğusunda bulunan merdiven, planlanan kent müzesi girişinin hemen önünde sonlanmaktadır (Şekil 4.131). Yapının bahçesinde kendine ait otoparkı olmasının yanında, yakın çevresinde ziyaretçilerin kullanabileceği otopark da mevcuttur.

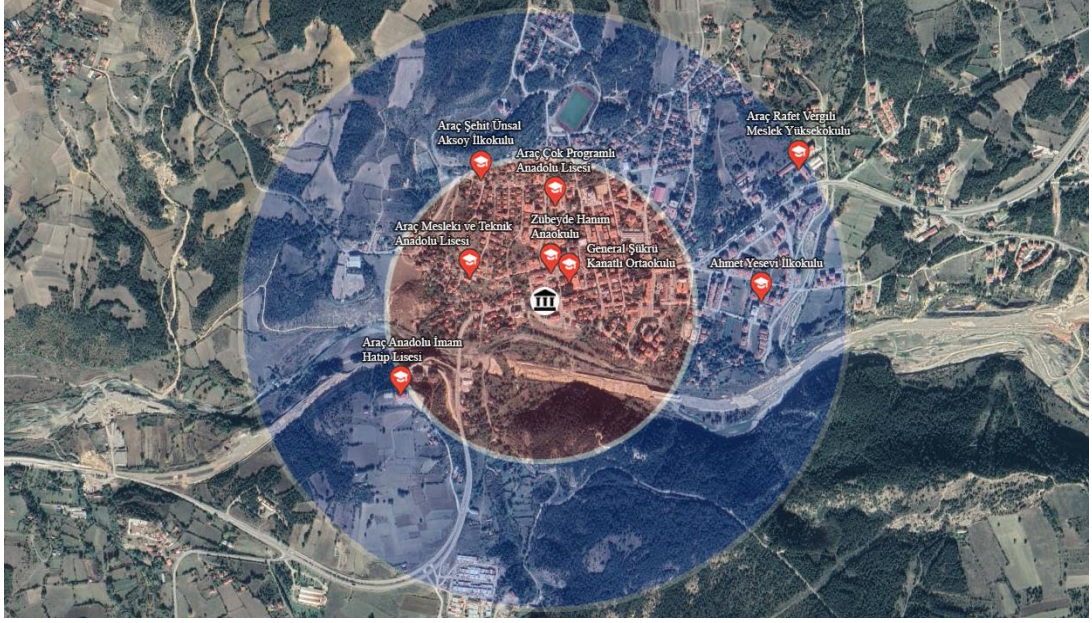
a) Terminalin planlanan müze girişine uzaklığı.

b) Meydandan yapıya bakış.

Şekil 4. 131. Araç Belediye Binası (Eski Hükümet Konağı) çevresi.

Müzenin merkeze alındığı, 500 m çapa sahip alan içinde birden fazla ilkokul, ortaokul ve lise bulunmakta; 1 km çapında ise ilçe merkezinin -bir kaç istisna dışında- tüm okulları bulunmaktadır (Şekil 4.132). Müze çevresinde çok sayıda eğitim yapısının bulunması, gelecek nesillerin müzeyle iç içe, kentlilik bilinciyle yetişmelerine olanak sağlamaktadır.

500 m mesafedeki okullar.

1 km mesafedeki okullar.

Şekil 4. 132. Bodrum katı Araç Tarihi Kent Müzesi olarak projelendirilen yapıya, 500 m ve 1 km mesafe içinde bulunan okullar (Google Haritalar'dan işlenmiştir, 2021).

Cephe Özelliklerinin Yeni İşleve Uyumunun Değerlendirilmesi

İlçenin simge yapılarından biri olan Eski Hükümet Konağı, anıtsal cephesi, sütunlu girişi, sade ve simetrik yapısıyla ilçenin simge yapılarından birisidir. Hükümet konağının vurgulu girişine karşın, kent müzesi olarak planlanan bodrum kat girişinde aynı etki bulunmamaktadır (Şekil 4.133).

a) Zemin katta bulunan Araç Belediye Dairesi giriş kapısı.

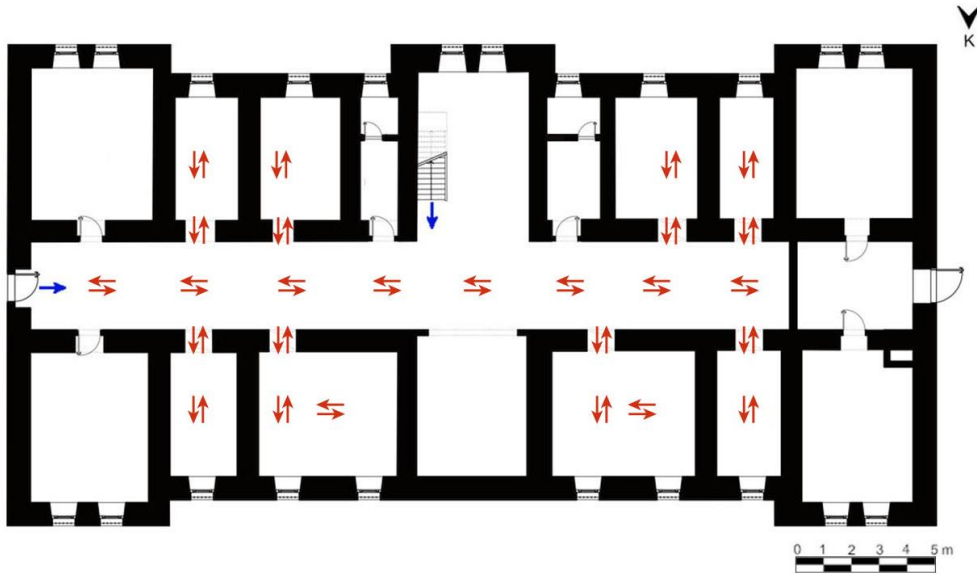
b) Kent müzesi olarak projelendirilen bodrum katı giriş kapısı.

Şekil 4. 133. Eski Hükümet Konağı'nın zemin kat (Araç Belediyesi) ve bodrum kat (Kent Müzesi) giriş kapısı.

Giriş kapısına iki basamak inilerek ulaşılmasından dolayı, dışarıdan kapının yüksekliği yaklaşık 1,60 m olarak görülmektedir. Ziyaretçileri içeri davet eden en önemli bölümlerden biri olan müze girişi, dışarıdan bakıldığında yeni işlevine uyum sağlamamakta ve kamusal bir mekân girişi algısı vermemektedir (Şekil 4.133).

Mekânsal Kurgu Açısından Yeni İşleve Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Restorasyonu tamamlanan bodrum kat, kent müzesi olarak tefriş edilmemiş olmasına karşın, restore edilen mekân kurgusuna göre, müze yapılarının planlanmasında göz önünde bulundurulmuş ziyaretçi yönelim türlerinden (Sureka, 2013) yönlendirilmemiş dolaşım türüne göre düzenlenmiştir (Şekil 4.134).

Şekil 4. 134. Kent müzesi olarak projelendirilen Taşköprü Eski Hükümet Konağı'nın bodrum katı, ziyaretçi yönelim şeması.

Yapının önceki kullanımlarında bodrum kat, holün iki yanına sıralanan odalar şeklindedir. Yapının özgün mekânsal kurgusuna uyum sağlayarak projelendirilen kent müzesi işlevinde de genel kurgu, holün etrafına sıralanan mekânlar şeklindedir.

Kent müzesi olarak projelendirilen bodrum kata, zemin kat merdiven altında bulunan merdiven ve doğu cephesinde bulunan kapıdan giriş bulunmaktadır. Dışarıdan giriş

sağlanan kapıya, bahçeden iki basamak inilerek ulaşılmakta ve bina kapısından iki basamak daha inilerek bodrum kat döşemesine erişilmektedir. Bu giriş, engelli kullanımına uygun değildir (Şekil 4.135). Bodrum kata ulaşımı sağlayan iç merdiven ise, rıht yüksekliği, basamak genişliği, sahanlık ölçüsü, kol genişliği ve iç yükseklik gibi özellikleriyle ziyaretçi kullanımına uygun olmayıp, belediye personeli tarafından ihtiyaç halinde kullanılmaktadır (Şekil 4.136).

a) Kat holü.

b) Bodrum kat giriş kapısı.

Şekil 4. 135. Bodrum kat holü ve giriş kapısı.

Şekil 4. 136. Zemin kat merdiven altından ulaşılan bodrum kat merdiveni.

Yapının bodrum kat iç yüksekliği ortalama 2,20 m dir. 5 numaralı mekânda iç yükseklik yaklaşık 1,90 m ye inmektedir (Şekil 4.137). Bodrum kat yüksekliği, Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'nin 28. Maddesinin 4. Bendine göre iskan edilmeye uygun

değildir ⁹. İç yüksekliğin düşük olması, sergileme yöntemlerinin kullanılmasında kısıtlılığa sebep olmaktadır.

a) Boydan boya uzanan hat holü.

b) 5 numaralı mekân

Şekil 4. 137. Bodrum kat holü ve 5 numaralı mekân.

4.2.3. Planlanan Kent Müzeleri

Bu başlık altında Tosya Kent Tarihi Müzesi ele alınmıştır. Tosya ilçesinde kent müzesi oluşturulması planlanmış olup kent müzesi çalışmaları henüz başlamamıştır.

4.2.3.1. Tosya Kent Tarihi Müzesi

Bu bölümde ilk olarak Tosya ilçesinin genel özelliklerinden bahsedilmiştir. Ardından kent müzesi olması planlanan yapının genel özellikleri ele alınmıştır. Daha sonra yapıdaki değişimler incelenmiştir. Son olarak da yeni işleve uyum değerlendirmelerinde bulunulmuştur.

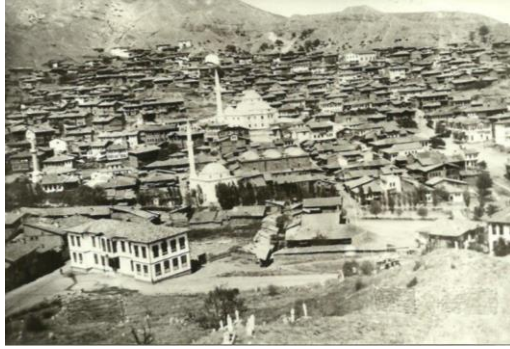
⁹ “İskân edilen katın iç yüksekliği, asma katlar hariç 2.60 metreden az olamaz. Ancak hava maniası olup planla kat adedi belirlenen parsellerde bu yükseklik 2.40 metreye düşürülebilir” (Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği, Bölüm 5, Madde 28 – (4).

İlçenin Genel Özellikleri

İlçenin genel özellikleri, tarihçe, coğrafi konum, idari yapı ve nüfus, turizm ve tarihi yapılar başlıkları altında ele alınmıştır.

İlçenin Tarihçesi

Tosya'nın kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Yapılan arkeolojik kazılar sonucu elde edilen bulgulara göre, Tosya'nın yaklaşık dört bin yıllık bir geçmişe sahip olduğu düşünülmektedir. Tosya (Şekil 4.138), Paflagonya bölgesinin eski bir kazasıdır. İlçenin adı Prehistorik dönemde "Zoaka", Bizans İmparatorluğu döneminde "Doccia", Türk fethinin ardından da "Tukıya" olarak kullanılmıştır. Günümüzde kullanılan Tosya isminin kökeni, Bizans İmparatorluğu döneminde kullanılan "Doccia" dır. Paflagonya bölgesinin eski kazalarından biri olan Tosya, tarihsel geçmişinde Kuzeybatı Anadolu'da önemli bir kültür ve ticaret merkezi olmuştur (İnternet 28).

a) Eski hali.

b) Günümüzdeki hali.

Şekil 4. 138. Tosya ilçesinin eski hali (Metin Bektaş arşivi; Gökgöz, 2019) ve günümüzdeki hali (İnternet 29).

Coğrafi Konum

İlçenin kuzey yönünde Merkez ve Tosya ilçeleri, doğu yönünde Çorum ilinin Kargı ve İskilip ilçeleri, güney yönünde Çorum ilinin Bayat, Çankırı ilinin Yapraklı ilçeleri, batı yönünde ise Çankırı ilinin Ilgaz ilçesi bulunmaktadır (Şekil 4.139). Merkez, Taşköprü

ve Tosya ilçelerinin ardından 1.197 km² yüzölçümüyle 4. sırada yer almaktadır (İnternet 28).

Şekil 4. 139. Tosya ilçesinin konumu (R. Saygılı'dan düzenlenmiştir.).

İdari Yapı ve Nüfus

1864 yılında belediye teşkilatı kurulan, 1926 yılında ilçe olan Tosya, Kastamonu ilinin Merkez ilçesi dahil 20 ilçesinden birisidir. İlçeye bağlı 52 köy ve 1 belde bulunmaktadır (İnternet 28). İlçe, Tarihi Kentler Birliği'ne üyedir.

2020 yılı TÜİK verilerine göre ilçenin nüfusu 39.637'dir. Nüfusun 28.596'sı ilçe merkezinde, 11.041'i belde ve köylerindedir. Tosya ilçesi, Kastamonu ilinin ilçe nüfus sıralamasında, Merkez ilçenin ardından 2. sırada yer almaktadır (İnternet 28).

Turizm

Tosya'da genel olarak doğa turizmi ön plana çıkmaktadır. İlçede başlıca görülen turizm çeşitleri yayla turizmi, yamaç paraşütü, dağ ve bisiklet yürüyüşüdür.

Bu yıl (2021) 23. s'ü düzenlenecek Uluslararası Tosya K'ültür Ve Pirinç Festivali, ilçede her yıl kutlanmaktadır.

Tarihi Yapıları

Tosya Merkez ilçesinde 1915 ve 1918 yıllarında iki büyük yangın çıkmıştır. 1943 yılında meydana gelen Tosya-Ladin depreminin şiddeti ise 7.1 büyüklüğündedir (Şekil 4.140). İlçede yaşanan bu doğal afetler sonucunda çok sayıda tarihi yapı hasar görmüş ve yıkılmıştır (Gökgöz, 2019).

a) 1943 depremi öncesi Tosya şehri. ası.

b) 1943 deprem sonrası yıkılan Bedesten bin

Şekil 4. 140. 1943 deprem öncesi ve sonrası (Metin Bektaş arşivi; Gökgöz, 2019).

K'ültür ve Turizm Bakanlığı, K'ültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu Tosya İlçesi K'ültür Envanter Listesi'ne göre, ilçede tescil altına alınan dini yapı olarak 10 adet cami; kültürel yapı olarak bir adet çeşme, üç adet köprü ve dört adet hamam; sivil mimarlık yapısı olarak iki adet çeşme, 12 adet konut ve farklı özelliklerde 46 adet taşınmaz bulunmaktadır.

Yapının Genel Özellikleri

Yapının Tarihçesi

Tosya Tarihi Kent Müzesi olarak, ilçede bulunan özellikli bir sivil mimarlık yapısının, Yunanistan eski başbakanı Markos Vafiadis'in doğduğu evin yeniden işlevlendirilmesi planlanmaktadır. Yapının inşa tarihi kesin olarak bilinmemesine karşın, Yunanistan'da 1947 yılında Başbakanlık ve ardından bakan olarak görev yapan Markos Vafiadis'in, 15 Ocak 1906 yılında bu evde doğduğu bilinmektedir (İnternet 30). Tarihsel sürecinde özel mülkiyet olarak el değiştiren yapının günümüzdeki mülkiyeti Tosya Belediyesi'ne aittir. Yapı, 3.10.2003 gün ve 8754 sayılı kararla tescil edilmiştir (Tosya Belediyesi arşivi). Yapının rölöve ve restorasyon projeleri hazırlanmıştır. Restorasyon projesinde yapının kullanımı konut olarak geçmesine karşın, Tosya Belediyesi'nden alınan bilgiye göre tarihi yapının restorasyonu yapıldıktan sonra "Tosya Kent Tarihi Müzesi" adıyla kent müzesi olarak kullanıma açılması planlanmaktadır.

Konumu ve Çevresel Özellikleri

Yapı, Çatma mahallesi, Kale sokak, 177 ada, 2 numaralı parselde bulunmaktadır. Kale sokak ile Karanfil sokağın kesiştiği köşe parselde bulunan yapının girişi, Kale sokaktan sağlanmaktadır (Şekil 4.141).

Tosya Belediyesi, Atatürk İlkokulu, Havuzlu Camii, Çatma Mahallesi Camii, Tevfikbey Camii, Mer'aşi Abdurrahman Paşa Camii ve Yeşil Camii tarihi yapının yakın çevresinde bulunan kamusal yapılardır.

Şekil 4. 141. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının ilçedeki konumu (Google Earth'den işlenmiştir.).

Mekânsal Özellikleri

Restorasyon projesinde yapıdaki mekân kurgusunda herhangi bir değişiklik yapılmamış ve mevcut mekânlar korunmuştur. İç sofalı plan tipine sahip yapı bodrum, zemin ve birinci kat olmak üzere üç katlıdır. Bodrum katı diğer katlardan bağımsız olup, girişi bahçeden sağlanmaktadır. Zemin kata ulaşım yapının dışında bulunan ahşap merdivenle, birinci kata ulaşım ise yapının içindeki ahşap merdivenle sağlanmaktadır (Şekil 4.142). Yapının tüm girişleri güney yönündedir.

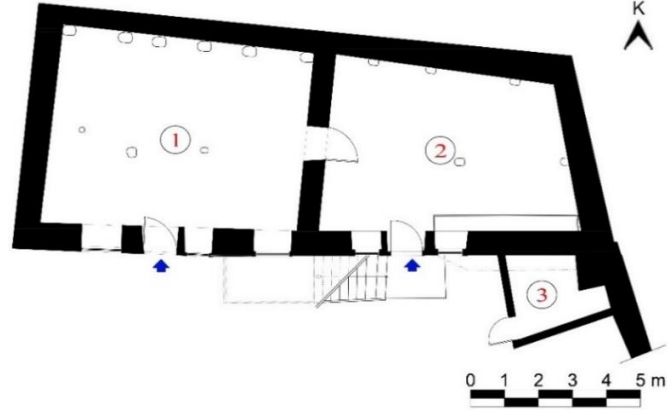
a) Zemin kata çıkış merdiveni.

b) Birinci kata çıkış merdiveni.

Şekil 4. 142. Yapıda bulunan merdivenler (Onur İpek arşivi).

Bodrum katında üç adet mekân bulunmaktadır (Şekil 4.143). 1 ve 2 numaralı mekânların bahçeden ayrı girişi olmasıyla birlikte, birbirleriyle de bağlantılıdır. Bodrum katında, ana yapıya bitişik, tek katlı ve bahçeden girişi olan 3 numaralı eklenti, wc olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4. 143. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının restorasyon projesindeki bodrum kat planı (Soydemir Mimarlık'tan düzenlenmiştir.).

a) 1 numaralı mekân.

b) 2 numaralı mekân.

c) 3 numaralı mekân.

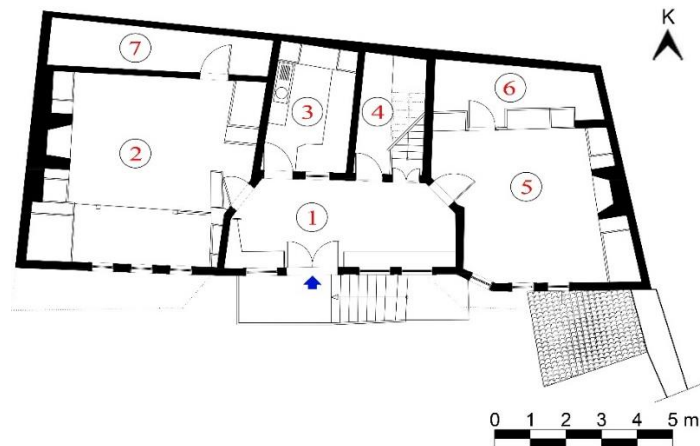
d) Bodrum kat kapı ve pencere detayı.

Şekil 4. 144. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının bodrum katında bulunan mekânlar.

Kattaki tüm mekânların tavanı ahşap kirişlemeli ahşap döşeme şeklindedir (Şekil 4.144). Ana yapının duvarları molaz taş, eklentinin duvarları ise kısmi olarak moloz taş ve tuğla duvardan oluşmaktadır. 1 ve 2 numaralı mekânların döşemesi çimento şap, 3 numaralı eklentinin döşemesi ise seramik olarak projelendirilmiştir.

Zemin kat, yapının ana girişinin bulunduğu kattır (Şekil 4.145). Kata ulaşım, yapının dışında bulunan dokuz basamaklı ahşap merdivenle sağlanmaktadır. Çift kanatlı giriş kapısı 1 numaralı sofaya açılmakta ve buradan diğer mekânlara ulaşılmaktadır (Şekil 4.146). Sofanın batısında 2 numaralı oda bulunmakta (Şekil 4.147) ve bu odanın içerisinden de kuzey yönüne konumlanan 7 numaralı depoya ulaşılmaktadır. Sofanın kuzey yönünde 3 numaralı mutfak ve 4 numaralı depo bulunmaktadır (Şekil 4.148). Sofanın doğusunda 5 numaralı oda bulunmakta (Şekil 4.149) ve bu odanın içerisinden de kuzey yönüne konumlanan 6 numaralı depoya ulaşılmaktadır (Şekil 4.150). Sofada, 4 ve 5 numaralı odaların ortasına konumlanan üst kata çıkış merdiveni bulunmaktadır.

Yapının zemin kattaki duvarları sıva üzeri boya, döşeme ve tavanları ise ahşap kaplama olarak projelendirilmiştir. 2 numaralı mekânın batı yönündeki duvarında, ocak ve tüm duvarı saran dolap detayları bulunmaktadır. Doğu yönündeki duvar da dolaplarla çevrelenmiştir. 5 numaralı mekânın doğu yönünde dolap, ocak ve gusülhane, kuzey yönünde dolap ve niş detayları bulunmaktadır.

Şekil 4. 145. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan konağın restorasyon projesindeki zemin kat planı (Soydemir Mimarlık'tan düzenlenmiştir.).

a) 1 numaralı mekânın batı yönüne bakış.

b) 1 numaralı mekânın doğu yönüne bakış.

Şekil 4. 146. Zemin kat 1 numaralı mekân.

Şekil 4. 147. Zemin kat 2 numaralı mekân.

a) 3 numaralı mekân.

b) 4 numaralı mekân (Onur İpek arşivi).

Şekil 4. 148. Zemin kat 3 ve 4 numaralı mekân.

Şekil 4. 149. Zemin kat 5 numaralı mekân.

a) 6 numaralı mekân.

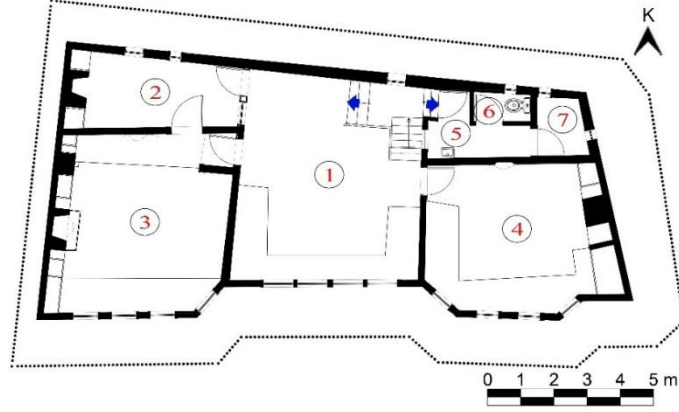
b) 7 numaralı mekân.

Şekil 4. 150. Zemin kat 6 ve 7 numaralı mekân.

Birinci kata çıkış merdiveninin 2,26 m kotunda sahanlık bulunmakta ve burada merdiven ikiye ayrılmaktadır (Şekil 4.151). Batı yönündeki merdivenden üç basamak çıkılarak 1 numaralı mekân olan birinci katın sofasına erişim sağlanmaktadır (Şekil 4.152). Batı yönünde konumlanan ve sofaya açılan 2 ve 3 numaralı odaların (Şekil 4.153, 4.154) kendi içlerinde geçiş bulunmaktadır. Sofanın doğusunda, 4 numaralı mekân bulunmaktadır (Şekil 4.155). Merdiven sahanlığının doğu yönündeki merdivenden üç basamak çıkılarak 5 numaralı hole ulaşılmakta, buradan da 6 numaralı wc ve 7 numaralı banyoya geçiş sağlanmaktadır (Şekil 4.156).

Kattaki tüm duvarlarda sıva üzeri boya, tavanlarda ahşap kaplama bulunmaktadır. 6 ve 7 numaralı mekân döşemesi seramik kaplama, diğer mekân döşemeleri ise ahşap kaplamadır. 1, 3 ve 4 numaralı mekânlarda sedir bulunmaktadır. 2 ve 3 numaralı mekânların batı yönündeki duvarda ocak ve dolap, 4 numaralı mekânın doğu yönünde

dolap ve niş bulunmaktadır. 3 ve 4 numaralı mekânların kuzey yönündeki duvarlarında da niş yer almaktadır.

Şekil 4. 151. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan konağın restorasyon projesindeki birinci kat planı (Soydemir Mimarlık'tan düzenlenmiştir.).

Şekil 4. 152. Birinci kat 1 numaralı mekân.

Şekil 4. 153. Birinci kat 2 numaralı mekân.

Şekil 4. 154. Birinci kat 3 numaralı mekân.

Şekil 4. 155. Birinci kat 4 numaralı mekân.

a) 5 numaralı mekân.

b) 6 numaralı mekân.

c) 7 numaralı mekân.

Şekil 4. 156. Birinci kat 5, 6 ve 7 numaralı mekân.

Cephe Özellikleri

Yapının en önemli cephesi, giriş cephesi olan güney cephesidir (Şekil 4.157). Bodrum katında 1 ve 2 numaralı mekânlara geçiş sağlanan iki adet giriş bulunmaktadır. Bu katta yalnızca beş adet pencere mevcuttur. 2 numaralı geçiş kapısının iki yanında bulunan pencereler aynı boyutta olmasına karşın, diğer pencere formları birbirinden farklıdır. Yapıya esas giriş, 10 basamaklı merdiven çıkılarak ulaşılan zemin kattan sağlanmaktadır. Çift kanatlı giriş kapısı, 1 numaralı sofaya açılmaktadır. Zemin kata 1, 2 ve 5 numaralı mekânlar cephe vermekte ve her birinin pencere formu diğerlerinden ayrılmaktadır. Bu üç mekânda üçer tane olmakla birlikte güney cephesi zemin katında toplam dokuz adet pencere bulunmaktadır. 1 numaralı mekâna açılan pencerelerin boyutları diğerlerine göre daha büyüktür. 5 numaralı mekânda kapalı çıkma vardır. Zemin katta mekânlar arası farklılaşan pencere formu, birinci katta da devam etmektedir. Birinci kata 1, 3 ve 4 numaralı mekânlar cephe vermekte ve her birinin pencere formu diğerlerinden ayrılmaktadır. Bu üç mekânda dörder tane olmakla birlikte birinci kat güney cephesinde toplam 12 adet pencere bulunmaktadır. 1 numaralı mekâna açılan pencerelerin boyutları diğerlerine göre daha büyüktür. Güney cephesinin birinci katında bulunan ve iki uca konumlanmış olan 3 ve 4 numaralı mekânlarda kapalı çıkma bulunmaktadır. Yatay ve düşey ahşap kat silmeleri, cephenin vurgusunu arttırmıştır.

Parseldeki eğimden dolayı birinci kat ve kısmi olarak ikinci kat, kuzey yönüne cephe vermektedir (Şekil 4.158). Mevcut durumda ahşap karkası ve dolgu malzemesi meydana gelen kuzey cephesi, restorasyon projesinde sıvanarak boyanmıştır. Yatay kat silmesiyle katlar birbirinden ayrılmıştır. Köşelerde dikey kat silmeleri bulunmaktadır. Bu cephede yalnızca beş adet pencere olup, bunlar da birinci katta bulunmaktadır. Kullanımsal farklılıklar pencere yüksekliklerinde çeşitliliğe sebep olmuştur. Yüksekliği diğerlerine göre daha küçük olan pencereler 6 ve 7 numaralı ıslak hacimlerin olduğu mekânlara açılmaktadır. Cephenin sağına konumlanan iki pencere 2 numaralı mekâna, ortasına konumlanan pencere ise 1 numaralı mekâna açılmaktadır.

Şekil 4. 157. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının güney cephesi.

Şekil 4. 158. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının kuzey cephesi.

Birinci kata ve kısmi olarak zemin kata cephe veren doğu cephesinde, yalnızca bir adet pencere bulunmaktadır (Şekil 4.159). Bu pencere birinci katta bulunan 7 numaralı mekâna açılmaktadır. Mevcut durumda ahşap karkası ve dolgu malzemesi meydanda olan bu cephe, restorasyon projesinde sıvanarak boyanmış, yatay ve düşey kat silmeleriyle cephesel hareket sağlanmıştır.

Şekil 4. 159. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının doğu cephesi.

Batı cephesinde bulunan duvarlar sağırdır. Sıva üzeri boyalı cephede, yatay ve düşey kat silmeleri bulunmaktadır (Şekil 4.160).

Şekil 4. 160. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının batı cephesi.

Yapıda Uygulanacak Değişimler

Özgünlüğünü büyük ölçüde koruyan yapıda, uzun süre bakımsız kalması sebebiyle malzeme kaybı, bozulma, sıva dökülmesi ve çatlaması, kirlenme, kabarma, bitkilenme gibi tahribatlar oluşmuştur. Hazırlanan restorasyon projesinde bu tahribatlar özgün dokuya en az müdahaleyle onarılacak şekilde düzenlenmiştir. Soydemir Mimarlık tarafından hazırlanan restorasyon projesine göre yapılacak müdahaleler şu şekilde özetlenebilir:

Bodrum kattaki 1 ve 2 numaralı mekânların döşemeleri mevcut toprak yerine çimento şap olarak yeniden yapılacaktır. Bodrum katta bulunan 3 numaralı eklentinin duvarlarına sıva üzeri boya, döşemesine seramik kaplama yapılacaktır. Ahşap kirişlerde çürüyen kısımlar yenilenecektir.

Zemin katta bulunan 7 numaralı mekânın çöken döşemesi onarılacaktır. Zemin ve birinci katta bulunan, zarar gören taban döşemelerindeki ahşap kaplamalar onarılacak, kullanılamaz durumda olanlar yeniden yapılacaktır. Zemin katta 1, 2 ve 5; birinci katta 1, 3 ve 4 numaralı mekânlardaki sedir, ahşap kaplama olarak yeniden yapılacaktır. Zemin ve birinci kata çıkış merdiveni onarılacaktır.

Birinci katta bulunan 5 numaralı mekâna, 6 numaralı wc bölmesi eklenecektir. Aynı katta bulunan 5 ve 6 numaralı mekânlara seramik döşeme yapılacaktır. Birinci kat 1 numaralı mekânın kuzey duvarında bulunan, sonradan kapatılan pencere özgün haline uygun olarak yeniden açılacaktır. Ahşap tavanlar ve dolaplar, ahşap cilası ile cilalanacaktır. Hasar gören ocaklar özgün haline uygun olarak onarılacaktır. İç ve dış duvarlara sıva üzeri boya yapılacaktır.

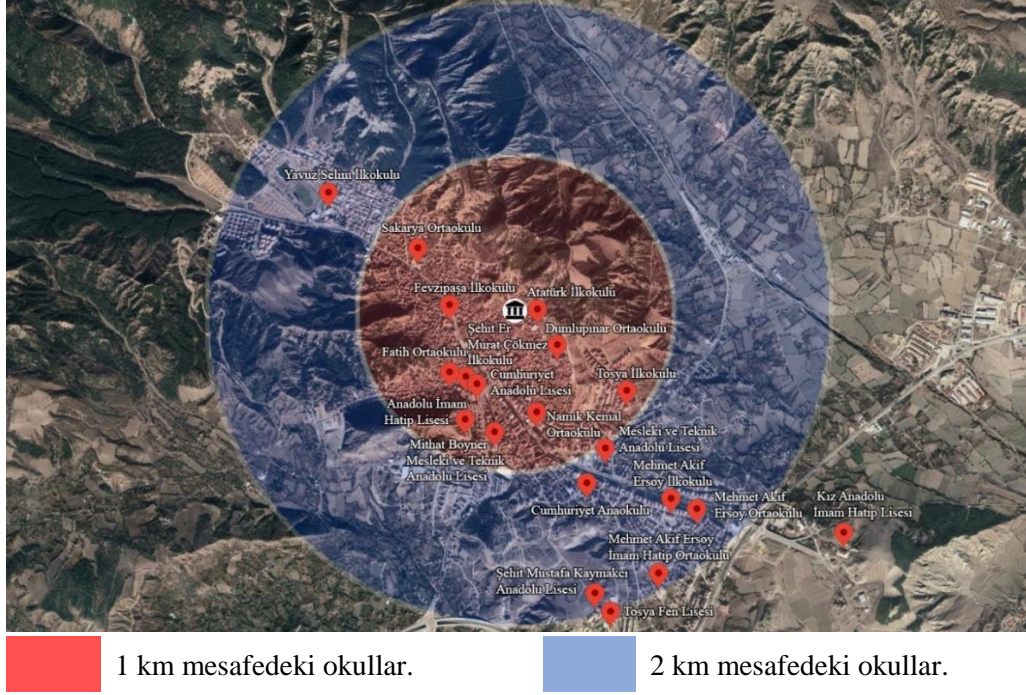
Tüm pencere ve kapılar özgün haline uygun olarak yeniden yapılacaktır. Cephedeki kat silmeleri yenilenecektir. Ahşap çatı yeniden yapılarak alaturka kiremitle örtülecektir. Bahçe duvarları boyanarak üzerine alaturka kiremit döşenecektir. Bahçe kapısı özgün haline uygun olarak yeniden yapılacaktır.

Yeni İşleve Uyum Değerlendirmeleri

Çevresel Özelliklerin Yeni İşleve Uyumunun Değerlendirilmesi

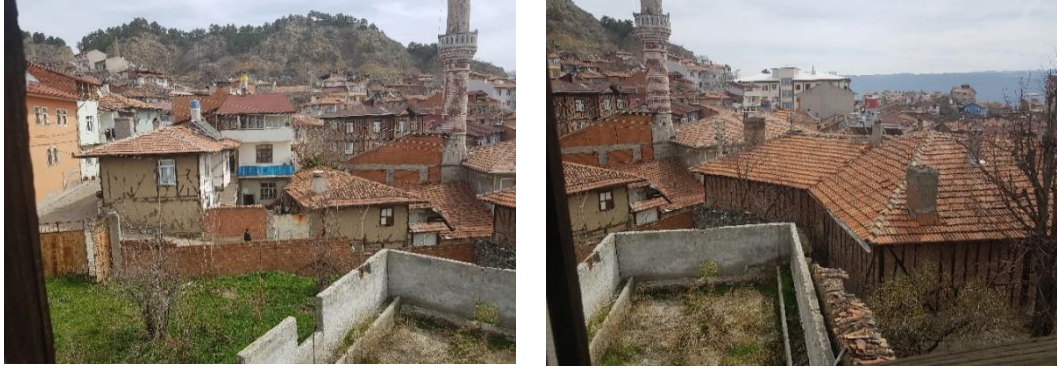
Kent tarihi müzesi olması planlanan yapıya, yaya olarak veya araçla rahat bir şekilde ulaşılabilir. Yapı, ilçe otogarına 2,7 km mesafededir. Yapıya ait otopark olmamasına karşın, yakın çevresinde ziyaretçilerin kullanabileceği otopark mevcuttur.

Kent müzesi olması planlanan yapının merkeze alındığı, 1 km çapa sahip alan içinde birden fazla ilkokul, ortaokul ve lise bulunmakta; 2 km çapında ise -bir kaç istisna dışında- ilçe merkezinin tüm okulları bulunmaktadır (Şekil 4.161). Müze çevresinde çok sayıda eğitim yapısının bulunması, gelecek nesillerin müzeyle iç içe, kentlilik bilinciyle yetişmelerine olanak sağlamaktadır.

Şekil 4. 161. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapıya, 1 km ve 2 km mesafe içinde bulunan okullar (Google Earth'den işlenmiştir, 2021).

Planlanan kent tarihi müzesi Eski Yunan Başbakanı Markos'un doğduğu ev olması sebebiyle yurt içinden ve yurt dışından gelecek ziyaretçi potansiyeline sahiptir. İlçedeki nitelikli yapılar genel olarak toplu halde bulunmaktadır. Kent tarihi müzesi olması planlanan yapı da bu alanda konumlanmakta ve yapının etrafında çok sayıda koruma altına alınmış eser bulunmaktadır. Günümüzde çoğu atıl halde olmasına karşın bu alanlarda sokak sağlıklılaştırması, restorasyon çalışmaları ve yeniden işlevlendirme yapılması halinde bu bölge ilçe turizminin odak noktalarından biri olma potansiyeline sahiptir.

Şekil 4. 162. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapıdan şehre bakış.

Cephe Özelliklerinin Yeni İşleve Uyumunun Değerlendirilmesi

Yapının bulunduğu köşe parsel, alt parsellere göre üst kottadır. Yapı bu sepele diğer yapılara göre daha üst kota konumlanmış ve adeta şehri kucaklamıştır (Şekil 4.163).

Şekil 4. 163. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının ilçe silüetindeki konumu.

Yapı, ön cephesi olan güney cephesinde farklı formlarda oluşturulmuş pencereleri ve geometrik formdaki kapalı çıkmaları ile uzaktan simetrik görünmesine karşın, hareketli bir cepheye sahiptir (Şekil 4.164). Tüm cepheyi saran geniş saçakları, yapının cephesel vurgusunu arttırmıştır. Uzaktan kolaylıkla fark edilebilen yapı, ziyaretçileri adeta içeri davet etmektedir.

Şekil 4. 164. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının cephe görselleri).

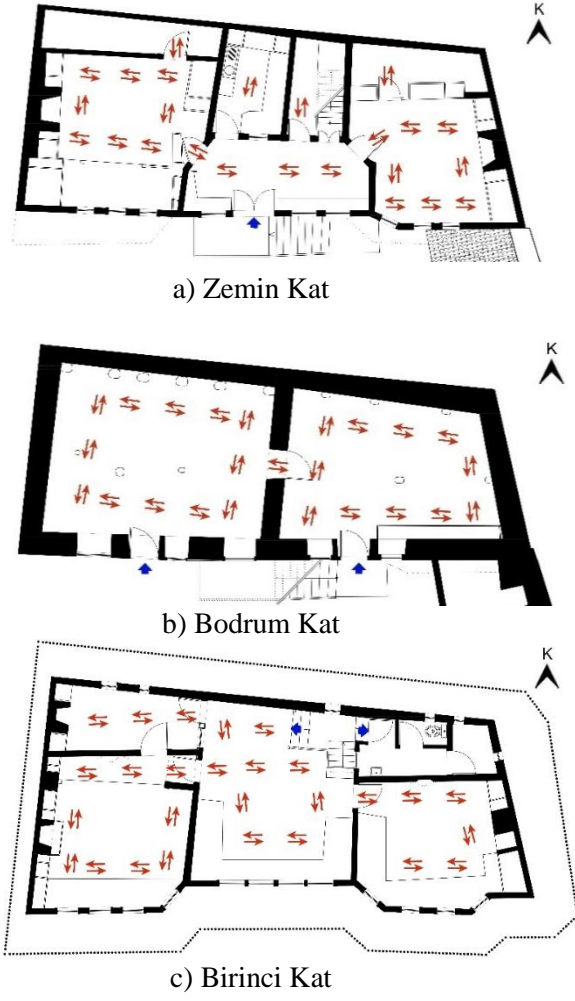
Mekânsal Kurgu Açısından Yeni İşleve Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Yapı, restorasyon projesinde konut olarak projelendirilmiş olsa da, yapının mekân kurgusu, müze yapılarının planlanmasında göz önünde bulundurulmuş ziyaretçi yönelim türlerinden (Sureka, 2013) yönlendirilmemiş dolaşım türüne uygundur (Şekil 4.165).

Genel olarak sofadan diğer mekânlara geçiş sağlanan yapıda, mekânlar arası geçiş kolaylıkla algılanabilecek şekildedir.

Zemin katta, ana girişin sağlandığı 2,52 m x 6,44 m ölçülerinde olan 1 numaralı mekân (sofa), biçim ve boyut olarak girişte ziyaretçilerin yığılmasını engelleyebilecek ölçülerdedir. Mekânların boyutları ve formu, müze işlevine uygundur. Geçmişteki gündelik hayatın şahidi olan ocak, dolap, niş, sedir, gusülhane gibi detayları bulunduran yapı, kendi başına da bir müze elemanı olmaktadır.

Diğer katlardan bağımsız olan bodrum katı, bahçeyle ilişkilendirilmeye uygundur. Bodrum katı engelli kullanımına uygun olmasına karşın, yapının ana girişi olan zemin kata 10 basamaklı bir merdivenle ulaşılabilir. Birinci kata da tek ulaşım, yapının içinde bulunan ahşap merdivenle sağlanmaktadır. Islak hacimlerin olduğu birinci kattaki alana da, sahanlıktan üç basamaklı bir merdivenden çıkılarak ulaşılabilir. Wc'lerin girişinin sergi alanından ayrılmasıyla farklı işlevlerin mekânsal ayrımı sağlanabilmektedir. Yapı, engelli kullanımına uygun değildir.

Şekil 4. 165. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının katlara göre tahmini ziyaretçi dolaşım şeması (Soydemir Mimarlık'tan düzenlenmiştir).

Yapının bahçesi sergileme alanı olarak kullanılarak müze işlevine uygun bir şekilde değerlendirilebilecek niteliktedir (Şekil 4.166).

Şekil 4. 166. Tosya Kent Tarihi Müzesi olması planlanan yapının bahçesi.

BÖLÜM 5

SONUÇ ve ÖNERİLER

Geçmişin, gelecekteki şahidi olan ve kültürel miras olarak kabul edilen eserler, çeşitli sebeplerle yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadırlar. Evrensel olan bu mirası sonraki nesillere ulaştırmak, tüm insanlığın ortak sorumluluğudur. Son derece kıymetli olan bu değerlerin devamlılığının sağlanması, ancak korumayla mümkündür. Tarihi yapıların korunmasıyla ilgili, ülkemizde ve uluslararası platformlarda çeşitli yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve müdahale gerektiren durumlara yönelik ortak ilkeler belirlenmiştir. Korumaya yönelik yapılan bu müdahalelerin, bir çok türü bulunmaktadır.

İşlev değişikliği, koruma amaçlı yapılan bu müdahale türlerinden birisidir. Özgün işlevini yitirmiş yada özgün işlevi çağın gerekliliklerini karşılayamayan, tarihi değere sahip yapılar, korunmak ve çağa hizmet etmek amacıyla yeniden işlevlendirilmektedir. Yeni bir yapı inşa etmek yerine mevcut olanı kullanmakla, atıl halde kalan ya da günümüz ihtiyaçlarını karşılamayan bu yapıların kullanım ömrü uzatılmış olmakta ve sürdürülebilir bir koruma sağlanmış olmasının yanında ülkeye ekonomik, ekolojik ve kültürel katkı da sağlanmaktadır. Ülkemizde en çok uygulanan koruma yöntemlerinden biri olan yeniden işlevlendirmenin, çok sayıda olumlu örneği olduğu gibi, maalesef olumsuz örnekler de bulunmaktadır. Bu sebeple, yapıya verilecek yeni işlevin uygunluğuna detaylı bir şekilde yapılacak analizler sonucu karar verilmeli, yapıyı zorlayıcı işlevlerden kaçınılmalıdır.

Yeniden işlevlendirilmesi için büyük zorlamaların söz konusu olduğu durumlarda, yapıyı mümkün olduğunca özgünlüğünü muhafaza edecek şekilde müze olarak işlevlendirmek, uygun bir çözüm olmaktadır (Ahunbay, 2004). Ülkemizde yeni bir kavram olan ve sayısı her geçen gün artan kent müzelerinde de mekân olarak genellikle tarihi yapılar kullanılmaktadır. Böylelikle, ziyaretçilerini bir zaman tüneline çıkarmayı

ve kentin tüm değerlerini ziyaretçilerine göstermeyi hedefleyen kent müzeleri, canlandırma mekânlardan ziyade; tarihsel dokunun hissedildiği, özgün değerlerin bulunduğu, geçmişin birer şahidi olan canlı bir müze elemanı olarak yeni işlevine hizmet etmektedir.

Kastamonu il sınırları içerisinde yapılan, projelendirilen ve yapılması planlanan kent müzelerinin her birinde de mekân olarak tarihi yapılar seçilmiştir. Yapıldığı günden beri özgün işlevini sürdüren Kastamonu Hükümet Konağı hariç olmak üzere, ilde bulunan ve aynı amaçla seçilen yapılar, uzun süredir atıl halde ve kaderine terk edilmiş durumda kalmış ve yeniden işlevlendirmeye yeniden hayat bulmuşlardır ya da bulacaklardır.

Kastamonu il sınırlarındaki ilk kent müzesi olan Kastamonu Kent Tarihi Müzesi, aynı zamanda ülkemizdeki ilk örneklerden de birisidir. Mimar Vedat Tek'in eserlerinden biri olan ve dönemin neoklasik üslubunu yansıtan Kastamonu Hükümet Konağı, özgün işlevini günümüzde de devam ettirmesine karşın, istisna olarak bodrum katında işlev değişikliğine gidilmiştir. Kastamonu Kent Tarihi Müzesi olarak kullanılan bodrum katı, günümüzde tadilattadır. Özgün işlevini devam ettiren Kastamonu Hükümet Konağı, gerek konumu gerekse işlevi olarak kentte kullanılan en işlek kamu yapılarından birisidir. Bu durum, Hükümet Konağı'nın bodrum katına konumlanan Kent Tarihi Müzesi'nin de aktif bir şekilde ziyaret edilmesine olanak sağlamaktadır. Ancak, Kent Tarihi Müzesi girişinin kamusal bir mekân girişi etkisi göstermemesi ve ön cepheden bakıldığında algılanamaması gibi sebepler, kent müzesinin olumsuz yönleri olarak dikkati çekmektedir. Müzenin bu olumsuz durumunun giderilmesi için, giriş kapısının önüne cam bir giriş alanı oluşturularak girişin vurgulanması ve algılanabilir bir giriş sağlanması planlanmaktadır. Diğer bir olumsuz durum ise, yapılan iç müdahalelerle ilgilidir. Kent Tarihi Müzesi'nin -pencereler dahil- tüm duvarlarını çevreleyen sergi panelleri, döşemedeki seramik kaplamaları ve tüm katı saran asma tavanları, iç mekândaki özgün elemanların yeteri kadar görülememesine sebep olmakta ve ziyaretçilerin tarihi bir yapıda olduğu hissiyatını ortadan kaldırarak, yeni inşa edilmiş bir müzede bulunuyor algısını vermektedir. Mevcut mekâna konumlanan müzede, müzenin ihtiyaçları doğrultusunda yapılan asma tavan uygulamasıyla tavan kotu düşürülmüştür. Bu durum da Kent Tarihi Müzesi'nin içinde

görülen ve özgün dokunun hissedildiği nadir alanlardan olan kuzey cephesindeki kemerli pencerelerin üst bölgesinin kısmi olarak kapanmasına sebep olmuştur. Benzer durum, kat holünün güney cephesine bakan penceresinde de görülmektedir. Pencerenin önüne konumlanan sergi panelinden dolayı pencere bütün olarak görülememektedir. Bu kısımların pencereyi kapatmayacak şekilde yeniden revize edilmesi uygun olacaktır. Bu sayılan olumsuzlukların giderilmesi durumunda, müzenin ülkemizdeki önemli örneklerden birisi olacağı kuşkusuzdur.

İnebolu Hamidiye Medresesi, avlulu yapısı, avluyu saran U formundaki plan tipi, sütunlu revak dizisi ve genel mekân kurgusu göz önünde bulundurulduğunda dönemin diğer medreseleriyle benzer tipolojide inşa edildiği görülmektedir. Kentin merkezinde, kentin en önemli noktalarından biri olan Cumhuriyet meydanına cephe veren Hamidiye Medresesi, günümüzde İnebolu Kent Müzesi olarak kullanılmaktadır. Kentin önemli tarihi kamu yapılarından birisi olmakla beraber, uzun süre atıl halde kalan bu yapı, kent müzesi işlevi aldıktan sonra kentliyle bütünleşen, çağa uyum sağlayan ve kentlinin aktif bir şekilde kullandığı bir mekân haline gelmiş ve çok sayıda ödüle layık görülmüştür. İnebolu Belediyesi'nden alınan bilgiye göre İnebolu Kent Müzesi 2019 yılında toplam 12.707 ziyaretçi ağırlamıştır. Şehir içi ve şehir dışından çok sayıda ziyaretçi ağırlayan kent müzesi, ilçe turizmine de katkı sağlamaktadır. Kent müzesinin dikkat çekici en önemli özelliklerinden birisi, müzeye dönüştürülmüş mekânların özgün dokusunun hissedilebilirliğini korumasıdır. Mekânların özgün dokusunda bulunan ve bir çok mekânda yer alan iç pencereler, kapılar ve niş detayları, müzenin yeni işlevine uygun olarak vitrinlere dönüştürülmüştür. Avluya ve cepheye bakan kısımlara yerleştirilen sergi panelleri ise, diğer panellerle aynı hizada olmayıp, ziyaretçilere özgün işlevi hakkında ipucu vermektedir. Kent müzesinde, İnebolu'nun tarihsel sürecine göre ziyaretçiler mekânlar arasında yönlendirilmiş ve konu akışının devamlılığı başarılı bir şekilde sağlanmıştır. Müze genelinde bulunan art arda sıralanan uzun metinler ise, ziyaretçilerin dikkatlerinin dağılmasına sebebiyet verebilmektedir. Bununla beraber, bu uzun metinler, sade ve anlaşılır olan grafik öğeler, fotoğraflar ve haritalarla bir arada kullanılmış ve ziyaretçinin ilgisinin dağılması engellenmeye çalışılmıştır. Avluda bulunan revak dizilerinin sergi alanına dönüşümü de özgün dokunun algılanarak müze işlevine entegre edildiği başarılı bir uygulamadır. Kent Müzesi'nin olumlu yönlerinin yanında, dikkat çekici olumsuz yönleri de

bulunmaktadır. Örneğin, zemin katında eczane ve kuyumcu olarak kullanılan dükkânlar, tarihi yapının bir bütün olarak algılanmasını engellemektedir. Cumhuriyet meydanına bakan bu dükkânların, kent müzesine hizmet eden alanlar olarak yeniden düzenlenmesi uygun olacaktır.

Taşköprü Redif Taburu Binası'nın kat sayısı, bezeme anlayışı, mekân kurgusu, plan ve cephe özellikleri göz önünde bulundurulduğunda dönemin diğer askeri yapılarıyla benzer özelliklerde oluşturulduğu görülmektedir (Aytekin, 2016). İlçedeki tarihi kamusal yapılardan birisi olan Taşköprü Redif Taburu Binası, Taşköprü Kent Tarihi Müzesi olarak kentliye hizmet etmektedir. Yapının girişi ve çıkışı ziyaretçiler tarafından kolaylıkla algılanabilir ve ulaşılabilir. Mekânlar arası geçişler, ziyaretçiler tarafından rahat bir şekilde algılanmakta ve kullanılmaktadır. Mekân boyutları, biçimleri ve iç mekân özellikleri, müze içeriğinin rahat bir şekilde sergilenmesine olanak vermektedir. Bahçesi de sergi alanı olarak kullanılan yapıda mekânların işlevsel ayrımı sağlanmıştır. Müze, engelli kullanımına da uygundur. Yapı, dönüşüm olarak güzel bir örnek ortaya koymasına karşın, müzeye gelen ziyaretçileri ilk karşılama pozisyonunda bulunan bahçeye giriş kapısında yapılan, özensiz ve özgün durumuyla bağdaşmayan müdahaleler dikkat çekmektedir. Bu kapı, restorasyon ilkeleri çerçevesinde yeniden değerlendirildiğinde, yapıya çok daha uygun bir bahçe girişinin ortaya çıkacağı muhakkaktır. İlçenin simge yapılarından birisi olan kent müzesi, ilçe turizmüne de katkı sağlamakta olup, müze verilerine göre, 2019 yılında toplam 4.745 ziyaretçi ağırlanmıştır.

Araç Hükümet Konağı, plan kurgusu ve cephe biçimiyle adeta Kastamonu Hükümet Konağı'nın minyatürü şeklinde oluşturulmuştur. Araç Hükümet Konağı'nın bodrum katı da Kastamonu Hükümet Konağı'nda olduğu gibi kent müzesi mekânı olarak seçilmiştir. Yapıların kentin simgelerinden olması, konum olarak kente hâkim noktada olmaları, kent sirkülasyonunun yoğun olduğu bölgede konumlanmaları gibi hususlar, kent müzelerinin bu yapıların bünyesinde düşünülmesinde etkili olmuştur. Yapıları bodrum katına konumlanan bu iki kent müzesinin olumlu yönleri genel olarak ortak olduğu gibi; yan cepheden sağlanan vurgusuz girişleri ve kat yüksekliğinin düşüklüğü gibi durumlar ise, yine ortak olan olumsuz yönleridir.

Projelendirilen, restorasyonu tamamlanan ancak tefriş edilmeyen Araç Kent Müzesi'nin girişinin, vurgulanacak şekilde yeniden düzenlenmesi, yeni işlevin en önemli gereksinimlerinden birisi olarak dikkat çekmektedir. Bununla beraber, yapının müze olarak değerlendirilmesi düşünülen bodrum katının, kat yüksekliğinin yetersizliği, mekânlar arasındaki işlevsel ayrımın sağlanamaması, engelli kullanımına uygun olmaması gibi taşıdığı çok sayıda olumsuzluk, bu yapının, müze olarak kullanımında karşılaşılabilecek en önemli engelleri oluşturmaktadır. Araç Kent Müzesi'nde bodrum katın iç yüksekliğinin ortalama 2,20 m olması, sergileme yöntemlerinin kullanılmasında kısıtlılığa sebebiyet vermektedir. Sayılan olumsuz durumların birçoğunun giderilmesi, tarihi yapı bağlamında mümkün görülmektedir. İlçede, Araç Hükümet Konağı'yla aynı aksta bulunan ve günümüzde âtil halde kalmış tarihi özelliğe sahip sivil mimarlık örnekleri mevcuttur. Bu sivil mimarlık örneklerinden bir ya da birkaçının, yukarıda sayılan olumsuz özelliklerden arındırılmış bir şekilde kent müzesi olarak yeniden işlevlendirilmesi uygun olacaktır.

Tosya Kent Tarihi Müzesi olarak planlanan yapı, ilçedeki sivil mimarlık örneklerinden birisi olup, tipolojik olarak geleneksel Türk evlerinin iç sofalı plan tipine sahiptir. Yunanistan eski başbakanı Markos'un doğduğu ev olmasıyla ön plana çıkan tarihi yapı, yurt içinden ve yurt dışından ziyaretçi potansiyeline sahiptir. Kent tarihi müzesi olarak seçilen yapıdaki mekânların boyutları ve formu, müze işlevine uygundur. Bünyesinde ocak, dolap, niş, sedir, gusülhane gibi detayları bulunduran yapı, eski dönemlerin gündelik hayatını yansıtmaktadır. İlçedeki nitelikli yapılar genel olarak toplu halde bulunmaktadır. Kent tarihi müzesi olması planlanan yapı da bu alanda konumlanmakta ve yapının etrafında çok sayıda koruma altına alınmış kültür varlığı bulunmaktadır. Ancak bu eserlerin çoğu günümüzde, (kent müzesi olması planlanan yapı da dahil olmak üzere) âtil halde, kaderine terk edilmiş durumdadır. İşlev değişikliğiyle yeniden hayat bulacak olan ve kentli kullanımına hizmet etmesi planlanan yapının, diğer tarihi yapılara örnek olması ümit edilmektedir. Sokak sağlıklılaştırması, restorasyon çalışmaları ve yeniden işlevlendirme yapılması halinde bu bölge ilçe turizminin odak noktası olma potansiyeline sahiptir.

Kent müzeleri, ziyaretçilerini bir zaman tüneline çıkarmakta ve kentin tüm değerlerini ziyaretçiye göstermektedir. Ülkemizde kent müzeleri, yeni yapılarda oluşturulduğu

gibi, ağırlıklı olarak tarihi yapılar kullanılmaktadır. Geçmişin günümüzdeki şahidi olan bu tarihi yapılar, yaşamını sürdüren bir müze elemanı olmasıyla da yeni işlevine hizmet etmektedir. Bu bağlamda tarihi yapıların kullanılması olumlu bir durumken, yeni işlevin ihtiyaçları doğrultusunda özgün dokuya zarar veren müdahalelerden kaçınılması gerekmektedir. Sırf yeniden işlevlendirmenin yeni bir yapı yapmaktan daha ekonomik olacağı inancından hareketle, mekân olarak tarihi yapıların seçilmesi, beraberinde yeni işlevin ihtiyaçları doğrultusunda mekâna dayatılan zorlamaları getirmekte ve tarihi yapının bütünlüğünü bozabilmektedir. Bu durum da korumadan ziyade yapıya zarar vermektedir. Venedik Tüzüğü'nün 5. maddesinde de vurgulandığı gibi, yapının özgün değerleri korunarak yeni işlevin gerektirdiği bazı düzenlemeler yapılması söz konusu olduğunda, en az müdahaleyle geriye dönülebilir ve yapıya saygılı müdahaleler yapılmalıdır. Böylelikle de uzun süre âtil halde kaldıktan sonra işlev değişikliğiyle kent müzesine dönüştürülen (dönüştürülecek olan) yapılar, kentin bellek mekânları olmalarıyla birlikte, yararlı bir toplumsal amaca da hizmet etmiş olacaktırlar.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z., “Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon”, *Yapı Yayın*, İstanbul, 90-101, 134-146 (2004).
- Albasan, I., “Türkiye’de kent müzeciliği ve bu bağlamda İstanbul ve Roma kent müzelerinin bir karşılaştırması”, *UNIMUSEUM*, 3 (1): 16 (2020).
- Araç Belediyesi arşivi (2021).
- Ashyüce, E., “Türkiye’nin Yüreği Kastamonu, 3”, *Yesevi Yayıncılık*, İstanbul, 13-48 (2004).
- Atagök, T., “Müzecilik ve Türk müzeciliği”, *Ege Mimarlık*, (74): 8-13 (2010).
- Aydın, A., ve Şahin, Ö., “Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi: Isparta Aya İshotya Yorgi Kilisesi’nin Gül Müzesi’ne dönüşümü”, *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (17): 63-75 (2018).
- Aykaç, P., “Kentsel korumada farklı uygulama ve yaklaşımlar”, *Dosya Dergisi*, (14.2): 44-49 (2009).
- Aytekin, Z., “Kastamonu ili Taşköprü ilçesindeki Türk devri yapıları”, Yüksek Lisans Tezi, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kayseri, 432-441 (2016).
- Baykan, D., “Müzecilik tarihimizde Edirne”, Güneş Karadeniz’den doğar Sümer Atasoy’ a armağan yazılar, *Hel Yayıncılık*, Ankara, 25-37 (2013).
- Bayraktar, A., “Tarihi yapıların analitik incelenmesi ve sismik güçlendirme metodları”, *Beta Basım*, İstanbul, 3-4 (2006).
- Gerçek, F., “Türk Müzeciliği”, *Kültür Bakanlığı Yayınları*, Ankara, 1-2, 263-286, (1999).
- Çal, H., “Türkiye’de cumhuriyet devri taşınmaz eski eser tahribatı ve sebepleri”, *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 34 (1-2): 353-375 (1990).
- Çal, H., “Osmanlı Devletinde Asar-ı Atika Nizamnameleri”, *Vakıflar Dergisi*, 26: 391-400 (1997).
- Çopur Aksungur, H., “İnebolu’da Türk mimarisi (19. ve 20. yüzyıl)”, Yüksek Lisans Tezi, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kayseri, 165-186 (2012).

Dedehayır, H., “Koruma Bilincinin Gelişim Süreci”, *ÇEKÜL Vakfı Yayınları*, İstanbul, 6-13 (2010).

Dedehayır, H. ve Değirmenci M., “Kent Tarihi Müzeleri ve Arşivleri”, *ÇEKÜL Vakfı-Tarihi Kentler Birliği Yayınları*, İstanbul,18-29 (2013).

Dorukan, İ., “Türkiye’de Gayrimenkul Eski Eserler Ve Anıtlar Yüksek Kurulu sonrası kültür mirası korumasının gelişimi ve uygulama sorunları”, Doktora Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, 19-20 (2004).

Özcan, A., “TDV İslam Ansiklopedisi, 34”, Redif, *TDV İslâm Araştırmaları Merkezi*, İstanbul, 524-526 (2007).

Edirne Kent Müzesi arşivi (2021).

Eyüpgiller, K., K., “Bir Kent Tarihi Kastamonu”, *Eren Yayıncılık*, İstanbul, 40-57, 210-213 (1999).

Fidangenç, A., “Yereli korumak ve Türkiye ’ de kent müzeleri”, *Kent Araştırmaları Dergisi*, 7 (19): 936-965 (2016).

Gökgöz, G., “Kastamonu Tosya kırsal mimari bağlamında gümele (bağ evi) mimari analizi”, Yüksek Lisans Tezi, *Karabük Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Karabük, 37-40 (2019).

Gökoğlu, A., “Paflagonya Gayrimenkul Eski Eserleri ve Arkeolojisi”, *Doğrusöz Matbaası*, Kastamonu, 20 (1952).

Hasol, D., “Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü”, *Yapı Endüstri Merkezi Yayınları*, İstanbul, 305 (1979).

HMG Keskin Mimarlık, Araç Belediye Başkanlığı İdare Binası ve Tarihi Kent Müzesi restorasyon projesi.

İnebolu Belediyesi arşivi (2021).

İnternet 1: Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2863.pdf> (2021).

İnternet 2: Venedik Tüzüğü, http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf (2021).

İnternet 3: Kültür varlıklarını koruma bölge kurulu müdürlükleri, “Koruma Bölge Kurulu Hakkında”, <https://korumakurullari.ktb.gov.tr/TR-88951/koruma-bolge-kurulu-hakkinda.html> (2020).

İnternet 4: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi, <http://www.icomos.org.tr> (2020).

İnternet 5: Milletlerarası Müzeler Konseyi Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.71600.pdf> (2020)

İnternet 6: Mimarlık Dergisi, “Kent Belleğinin Canlandırılması: Samsun Kent Müzesi”,http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=412&RecID=4315#_(2021).

İnternet 7: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları Ve Müzeler Genel Müdürlüğü, “Özel müzeler”, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-135633/ozel-muzeler.html> (2020).

İnternet 8: Edirne Kent Müzesi web sitesi, <http://www.edirnekentmuzesi.com/tr/yazi/81-muze-sanal-tur> (2020).

İnternet 9: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi, “APIKAM’ın kuruluş öyküsü”, <https://www.apikam.org.tr/tr/Apikam-Arsiv/1/29> (2020).

İnternet 10: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi, “Apikam”, <https://www.apikam.org.tr/tr/Apikam-Arsiv/1/30> (2020).

İnternet 11: Gerçek İzmir, “Bayram coşkusu Apikam’ın duvarlarında”, <http://www.gercekizmir.com/haber/Bayram-coskusu-APIKAMin-duvarlarinda/95236> (2020).

İnternet 12: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi, “Kent ve ticaret”, <https://www.apikam.org.tr/tr/Apikam-Arsiv/1/53> (2020).

İnternet 13: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Bursa İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü, “Bursa Kent Müzesi”, <https://Bursa.Ktb.Gov.Tr/Tr-94269/Bursa-Kent-Muzesi.Html> (2021).

İnternet 14: Samsun Turizm Haritası, “Samsun Kent Müzesi”, <https://www.samsunharitasi.com/turizm/samsun-kent-muzesi/> (2021).

İnternet 15: Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, “Arkeoloji müzesi”, <https://kastamonu.ktb.gov.tr/tr-93949/arkeoloji-muzesi.html> (2021).

İnternet 16: İlhan Şahin, "KASTAMONU", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kastamonu> (2021).

İnternet 17: Kastamonu Belediyesi Resmi İnternet Sitesi, “Osmanlı Saray Oteli”, T.C. Kastamonu Belediyesi Resmi İnternet Sitesi | www.kastamonu.bel.tr » Osmanlı Saray Oteli (2021).

İnternet 18: Medya Kütüphanesi, “Kastamonu Cumhuriyet Meydanı görseli”, <https://www.kulturportali.gov.tr/medya/fotograf/fotodokuman/3687> (2021).

İnternet 19: İnebolu Kaymakamlığı resmi web sitesi, “İnebolu’nun tarihi”, <http://www.inebolu.gov.tr> (2021).

İnternet 20: Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İnebolu, <https://kastamonu.ktb.gov.tr/TR-63820/inebolu.html> (2021).

İnternet 21: Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, “Atatürk ve İstiklal Yolu Yürüyüşü”, <https://kastamonu.ktb.gov.tr/TR-93975/ataturk-ve-istiklal-yolu-yuruyusu.html> (2021).

İnternet 22: Kurtuluşa Giden Yolda İnebolu Kent Müzesi, “Cephe görseli”, <https://www.facebook.com/inebolukentmuzesi/photos/870630553416299> (2021).

İnternet 23: Ayşegül Özbey, “İstiklal Yolu Uydu Görüntüsü”, https://www.youtube.com/watch?v=_mcdwPohdpY&t=3s (2021).

İnternet 24: Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, “Taşköprü”, <https://kastamonu.ktb.gov.tr/TR-63825/taskopru.html> (2021).

İnternet 25: Kastamonu ili Taşköprü ilçesi görselleri, <https://www.geziyorum.net/kastamonu-taskopru/> (2021).

İnternet 26: Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, “Araç”, <https://kastamonu.ktb.gov.tr/TR-63810/arac.html> (2021).

İnternet 27: Araç Belediye Başkanlığı resmi web sitesi, “Fotoğraf arşivi”, <http://www.arac.bel.tr/content/fotograf-galerisi-114> (2021).

İnternet 28: Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, “Tosya”, <https://kastamonu.ktb.gov.tr/TR-63826/tosya.html> (2021).

İnternet 29: Tosya ilçesi hava fotoğrafı, <http://gezilecekyerler.com/tosya/> (2021).

İnternet 30: Tosyahaber37, “Markos’un evi onarılıyor”, <https://tosyahaber37.com/4792/> (2021).

Kastamonu Kent Tarihi Müzesi arşivi (2021).

Kastamonu Valiliği, “Koruma Kültürü ve Kastamonu”, *İl Özel İdare Müdürlüğü Yayını*, Kastamonu, önsöz (2002).

Kastamonu Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, “Kastamonu Kültür Envanteri - I”, *Müze Müdürlüğü Yayını*, Ankara, IX (2018).

Kemaliye Belediyesi arşivi (2021).

Keskin, N., “Kentlerde yeni bellek mekânları: Kent müzeleri”, *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 20 (79): 25-39 (2014).

Kılıç, S., “Şapka meselesi ve kılık kıyafet inkılabı”, *Atatürk Yolu Dergisi*, 4 (16): 538-539 (1995).

Kuban, D., “Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu Kuram ve Uygulama”, *YEM Yayın*, Ankara, 157 (2000).

Madran, E., “Cumhuriyetin ilk otuz yılında (1920-1950) koruma alanının örgütlenmesi-II”, *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 17 (1-2): 62-63 (1997).

Mithra İstanbul, Kastamonu Hükümet Konağı bodrum katı tema yerleşim projesi.

Mustafa Fakazlı arşivi (2021).

Nurlu, S., “Koruma yöntemlerinden biri olan yeniden işlevlendirme kavramının çevresel etkileri - Antakya Konak Restoran örneği”, Yüksek Lisans Tezi, *Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, İstanbul, 7-8 (2020).

Onur İpek arşivi (2021).

Önder, M., “Türkiye Müzeleri”, *Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*, Ankara, 266-267 (1999).

Özdeniz, G., “İnebolu tarihi ticari merkez ile geleneksel konut dokusunun bütünleştirilmesine yönelik bir öneri”, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, 7, 16, 49, 155-159 (2012).

Özkan, E., “Demre Kent Müzesi”, Yüksek Lisans Tezi, *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Antalya, 8-10 (2011).

Parlakkaya Mimarlık, Erzincan ili Kemaliye ilçesi Etnografya Müzesi- Kültür Evi ve Müze Kafesi, rölöve, restorasyon, restitüsyon ve sanat tarihi raporu, (2007).

Saygılı, R., Kastamonu ili haritası, <http://cografyaharita.com/haritalarim> (2020).

Sekban, F., S., “Kentsel kültürel miras alanlarında alan yönetimi deneyimleri ve yerele özgü koruma yönetim model önerisi: Kastamonu tarihi şehir merkezi örneği”, Doktora Tezi, *Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, 159 (2019).

Sezer, D., “Kastamonu kent dokusu içinde Cumhuriyet Meydanı'nın incelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, *Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, 113-118 (2010).

Sezer, İ., “Kültürel mirasın turizm açısından değerlendirilmesi: Taşköprü ilçesi örneği”, *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2 (2): 185 (2017).

Silier, O., “Dünyada ve Türkiye’ de kent müzeleri”, *Ege Mimarlık*, (74): 16-21 (2010).

Soydemir Mimarlık, Kastamonu ili, Tosya ilçesi, Çatma mahallesi, 177 ada, 2 parsel numaralı taşınmazlara ait restorasyon projesi.

Sureka, F., “Müze ve ören yeri arasındaki bildirişim ve etkileşim sorunları; Alacahöyük Müzesi ve ören yeri için bir uygulama çalışması”, Yüksek Lisans Sanat

Çalışması Raporu, *Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü*, 70-71 (2013).

Şahin, İ., "TDV İslâm Ansiklopedisi, 24", Kastamonu, *TDV İslâm Araştırmaları Merkezi*, İstanbul, 585-588 (2001).

Shaw, W., M., K., "Osmanlı Müzeciliği", *İletişim Yayınları*, İstanbul, 141-174 (2004).

Taşköprü Kent Tarihi Müzesi arşivi (2021).

Tepekaya, E., G., "Güncel kent müzesinin dinamikleri üzerinden bir gelecek öngörüsü: bir çağdaş kent müzesi model önerisi", Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, 41 (2018).

Tosya Belediyesi arşivi (2021).

Topçubaşı, M., "19. Yüzyılda Kastamonu Eyaleti'nde kamu yapıları ve yeniden kullanım sorunları", Doktora Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, 6-39, 205-206, 160-163 (2009).

Topçubaşı, M. ve Eyüpgiller, K., K., "19. yüzyılda Kastamonu Eyaleti'nde Hükümet Daireleri", *İtüdergisi/a*, 9 (2): 108–120 (2010).

Uğursal, S., "Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi: İzmir Sümerbank Basma Sanayi Yerleşkesi örneği", Yüksek Lisans Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İzmir, 10-39 (2011).

Uysal, M., "Müze tasarımında ortaya çıkan kriterler", Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Ankara, 10-25 (2013).

Ünal, V., Z., "Taşköprü ilçe analizi", *Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı*, 2 (2013).

Yalçın, E., "Müzelerin tarihi misyonu ve Samsun Kent Müzesi", *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi*, 1 (1): 321-333 (2017).

Yıldız, T., "Kastamonu Merkez ilçe analizi", *Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı*, 3 (2013a).

Yıldız, T., "Araç ilçe analizi", *Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı*, 10 (2013b).

Yüceer, H., "İtfaiye Binası'ndan İzmir Kent Müzesi ve Arşivine... Restorasyon çalışmaları", *Ege Mimarlık*, (43): 28-31 (2002).

ÖZGEÇMİŞ

Bahar BEŞEVLİ SARAÇOĞLU, Karabük'te doğdu. İlk öğretimini Sinop ilinin Ayancık İlçesinde, orta öğrenimini Kastamonu ilinin İnebolu ilçesinde tamamladı. 2010 yılında Kastamonu Abdurrahmanpaşa Anadolu Lisesi'nden mezun olup, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde lisans öğrenimine başladı ve 2015 yılında lisans eğitimini tamamladı. Polimeks İnşaat, Safran Mimarlık ve Cefakar İnşaat'ta mimar olarak görev aldı. Evli ve bir çocuk annesidir.